

tissima non esse. Quare ergo solum intentionis defectum supplet deus, & non materiae aut formae? ADHOC dico primo. Dicere certum esse quod deus suppleat defectum intentionis, est gratis dictum, nec est securum: quia est contra legem illam nisi quis renatus fuerit ex aqua. &c.

SI vero cum moderamine dicatur, ut doctores dicunt, esset praeter legem & miraculum. Et hoc videtur sancti Thomae sentire quia dicit. Posset sperari de salute illius pueri: magis quam si sine tali baptismo moreretur.

Vnde nimium hoc fauet opinioni vel errori Caietani & aliorum tenentium puerum saluari: quem parentes voluerunt baptizare, & non potuerunt. Nam si deus supplet defectum baptismi, quando ex malicia minister non baptizat quare non supplebit quando parentes fecerunt quicquid potuerunt. Sed quia ego credo opinionem Caietani non esse veram: ideo dico & hanc non esse probabilem.

Dubium secundum.

DUBITATUR Secundo, quae intentio requiritur ad baptismum. ADHOC sancti Thomae & omnes dicunt: quod requiritur intentio faciendi quod ecclesia intendit ad minus, quia etiam sufficit quod intendat baptizare. Arguitur tamen contra hoc. Ecclesia nihil intendit. Ergo non requiritur intentio. Antecedens probatur: quia ecclesia nihil de hoc cogitavit. Ergo.

SECUNDO. Si non esset ecclesia, hoc est, si nullus esset fidelis: ad huc conficeretur sacramentum. Ergo non requiritur intentio ecclesiae.

ADHOC respondetur ab omnibus, quod idem est intendere facere quod facit ecclesia, & velle facere quod Christus instituit. Et sine hac intentione nullus conficeret sacramentum. i. oportet ut velit facere quod faciunt & intendunt facere illi qui ministrant & sequuntur Christum: vel sequi & imitati fuerunt.

Dubium tertium.

DUBITATUR tertio, si quis crederet quod Christus non instituit sic sacramentum, sicut sarracenus aut ecolapadista qui dicunt verum corpus Christi non esse in sacramento, & credunt Christum non instituisse, ut corpus suum vere & realiter poneretur in Eucharistia, an talis conficeret sacramentum.

ADHOC dico, quod si ille intendat facere quod facit ecclesia, verum conficit sacramentum: quicquid ipse pro se credat. Esto dicat: ego credo quod Christiani non habent sacramenta, nec aliquid faciunt per ea: attamen volo administrare hoc ad eorum intentionem & imitationem, conficit sacramentum.

AD argumenta vero in oppositum, quia ecclesia nihil intendit. Nego antecedens. Nam semper habet habitualementem & virtualementem intentionem: ut ministri eius in sacramentis intendat facere quod Christus instituit.

AD secundum, quia non est ecclesia, &c. Esto ita sit satis est quod fuit.

Dubium quartum.

CIRCA tertium argumentum sancti Thomae. In quo dicit sufficere intentionem habitualementem est dubium. Nam Scotus in 4. d. 6. quae. 5. probat

oppositum. Intentio (inquit) habitualis, non est nisi aliquid relictum in voluntate. Si vero hoc sufficit sequeretur quod amens & ebrius possent sacramenta conficere. Ideo dicit ipse quod requiritur virtualis, i. praecedens actualis, & quod non interrumpatur per contrariam intentionem.

ADHOC dico quod conclusio scoti est vera. Sed idem intelligit sancti Thomae per habitualementem, quod Scotus per virtualementem.

Arguitur tamen, sumpta occasione ex argumento scoti, quod amens possit baptizare. Nam habet virtualementem intentionem: quia ante amentiam voluit baptizare. Sed similis intentio in amente sufficit ad hoc quod baptizetur: Ergo ad hoc quod baptizet. Dico quod non est simile: quia ut baptizetur sufficit quod non renitatur formaliter nec virtualiter: sed ad baptizandum non sufficit.

SED an requiratur ut quando aliquis est celebraturus semper actualiter attendat?

DICO quod non, sed satis est illa intentio quam habuit: ut quoties per totam vitam cum sacris vestibus ad altare accesserit, intendit conficere sacramentum. nec mutavit unquam. Et hanc intentionem vocat sancti Thomae habitualementem.

DUBITATUR tamen. Siquis ex intentione di. de industria totam attentionem diuerneret dum conficit, an conficeret sacramentum. Videtur quod non: quia non est actio humana ut Scotus dicit. Dubium quintum.

ET confirmatur, Quia doctores dicunt: in materia de precibus horariis persolvendis, quod si quis voluntarie, attentionem totaliter perdat: non facit praeccepto ecclesiae, quia non est actio humana. Ergo eadem ratione in sacramentis.

ADHOC dico, & sit prima propositio. Siquis totaliter perderet attentionem, non consecraret.

SECUNDA propositio. Quandiu manet ista attentio: volo conficere hoc sacramentum, conficit: quia illa volitio est sufficiens quantum cunque distrahatur ad hoc ut non dicatur omnino perdidisse attentionem. Illa enim volitio est attentio. Et ideo nego quod ille perdidit totam attentionem. TERTIA propositio. Illa volitio virtualis sufficit, & non requiritur actualis: hoc est, sufficit quod voluerit conficere sacramentum, nec mutauerit illam intentionem per actum contrarium, licet actu non aduertat ad confectionem sacramenti.

DUBITATUR rursus. An si supponatur vna persona pro alia in sacramento teneat sacramentum. Et maxime si minister sacramentum non conferret: si personam suppositam cognosceret. Ut si putauit quod baptizandus erat filius petri: & suppositus est filius Iohannis. Et videtur quod non. Quia matrimonium non tenet. Ergo nec alia sacramenta.

Dubium sextum.

ADHOC hostiensis in summa dicit, quod error in sexu non tollit veritatem sacramenti. ut si baptizans putat esse masculum, & sit foemina.

VNDE absolute dico, quod error personae non tollit veritatem sacramenti. Probat. Ibi sunt om-

nia requisita ad sacramentum. Ergo. Antecedens probatur: quia si aliquid deesset esset intentio. Sed minister intendit baptizare, vel ordinare istū sibi suppositum. Nam si non esset talis volitio non faceret. Et hoc videtur sanct. Thom. dicere in. 4. d. 6. quæst. 1. art. 2. ad. 4. & d. 30. quæst. 1. art. 1. ad. 3.

AD argumentum de matrimonio: concedo antecedens, & nego consequentiam: quia matrimonium est contractus & ideo si est error non tenet. Sed in alijs sacramentis satis est applicatio formæ ad materiā sufficiēter dispositā. Sicut etiam si quis baptizaret ex metu cadente in cōstantē virū teneret factum, & non teneret matrimonium.

Dubium
septimū.

DUBITATUR septimo. An si episcopus dicat ego nolo ordinare aliquem excommunicatum, seu venientem sine licentia sui prælati, sit ille ordinatus. Videtur quod sic. Nam esset magna confusio si quis postea inueniret se esse excommunicatum: quia esset ordinandus.

DICO igitur quod sacramentum tenet: quia sunt ibi omnia requisita ad illud, & intentio ordinandi istū & illū quando præsentantur in particulari.

PRÆTEREA. Iura non dicunt quod tales non sint ordinati, sed suspensi. Et si episcopus apponeret ea quæ sunt de essentia sacramenti sine intentione esset sacrilegium. Ergo si cum intentione imponit huic manus & alia requisita, quare ille nō erit ordinatus? Verum est quod si haberet intentionem non conficiendi sacramentum: esto applicaret sacramentum non teneret factum. Sed illa intentio esset pessima. Nec esset aliquis episcopus qui requisitus post ordinationem responderet talem se habuisse intentionem. Sed (vt communiter dicitur) est intentio in particulari: quando ordinandus se offert episcopo inicianti.

Articul. nonus,

Vtrum fides ministri sit de necessitate sacramenti.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quod fides ministri sit de necessitate sacramenti. Sicut enim dictum est, intentio ministri est necessaria ad sacramenti perfectionem. Sed fides intentionem dirigit, vt Augustinus dicit contra Iulianum. Ergo si desit vera fides in ministro: non perficitur sacramentum. **P**RÆTEREA. Si minister ecclesie veram fidem non habeat, videtur esse hereticus. Sed heretici (vt videtur) non possunt sacramenta conferre. Dicit enim Ciprianus in epistola contra hereticos. Omnia quæcūque

faciunt heretici, carnalia sunt & inania, & falsa: ita vt nihil eorū quæ illi gesserint a nobis probari debeat. Et Leo Papa dicit in epistola ad Leonē Augustū. Manifestum est per crudelissimā vesaniam, in Alexandria sede, omnium celestium sacramentorum lumen extinctum, intercepta est sacrificij oblatio, defecit chrisimatis sanctificatio, & parricidiis libus manibus impiorum, omnia sese subtraxere misteria. Ergo vera fides ministri est de necessitate sacramenti.

PRÆTEREA. Illi qui non habent veram fidem, videntur esse per excommunicationem ab ecclesia separati. Dicitur enim in secunda canonica Iohannis, si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum, nec aue dixeritis ei: & ad titum. 3. hereticum hominem post primam & secundam correctionem deuita.

Sed excommunicatus non videtur posse conferre ecclesie sacramentum, cum sit ab ecclesia separatus, ad cuius misterium pertinet sacramentorum dispensatio. Ergo videtur quod vera fides ministri, sit de necessitate sacramenti.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit contra Petilianū donatistā, Memētote sacramentis dei: nihil obesse mores malorum hominum, quod illa vel nō sint, vel minus sancta sit. **R**ESPONDEO dicendum, quod. (Sicut supra dictum est) quia minister in sacramentis instrumentaliter operatur, non agit in virtute propria, sed in virtute Christi. Sicut autem pertinet ad propriam virtutem hominis charitas, ita & fides. Unde sicut non requiritur ad perfectionem sacramenti, quod minister sit in charitate (sed possunt etiā peccatores sacramenta conferre, vt supra dictū est) ita non requiritur ad perfectionem sacramenti fides eius. Sed infidelis potest verū sacramentum præbere: dummodo cætera assint, quæ sunt de necessitate sacramenti.

AD PRIMVM. Ergo dicendū, quod potest contingere, quod aliquis patiatur defectum fidei circa aliquid: & non circa ve-

F ritate

ritatē sacramenti quod exhibet. Puta si aliquis credat iuramentum esse in omni casu illicitum, & tamen credit baptismum efficaciam habere ad salutem: & sic talis in fidelitas non impedit intentionem conferendi sacramentum. Si vero patiatur fidei defectum circa ipsum sacramentum quod exhibet, licet credat per id quod agitur exterius, nullum sequi interiore effectum: non tamen ignorat quod ecclesia catholica intendit per huiusmodi que exterius aguntur, præbere sacramentum. Unde non obstante infidelitate, potest intendere facere id quod facit ecclesia: licet estimet id nihil esse. Et talis intentio sufficit ad sacramentum: quia (sicut supradictum est) minister sacramenti agit in persona totius ecclesie: ex cuius fide suppletur id quod deest fidei ministri.

AD SECVNDVM dicendum, quod hereticorum, quidam in collatione sacramentorum, formam ecclesie non seruant. Et tales neque sacramentum conferunt: neque rem sacramenti. Quidam vero seruant ecclesie formam, & tales conferunt quidem sacramentum, sed non conferunt rem sacramenti. Et hoc dico si sunt manifeste ab ecclesia præcisi: quia ex hoc ipso quod aliquis accipit sacramenta ab eis, peccat: & per hoc impeditur ne effectum sacramenti consequatur. Unde Augustinus dicit in libro de fide ad petrum. Firmissime tene, & nullatenus dubites, extra ecclesiam baptizatis, si ad ecclesiam non redierint, baptismo cumulari perniciem. Et per hunc modum dicit Leo Papa, in sede Alexandrina sacramentorum lumen esse extinctum sicut quantum ad rem sacramenti, non autem quantum ad ipsum sacramentum.

CIPRIANVS autem nullo modo sacramentum conferre hereticos posse, credebatur: sed in hoc eius sententia non tenetur. Unde Augustinus dicit martirem Ciprianum, qui apud hereticos vel Scismaticos datum baptismum volebat cognoscere, tanta merita usque ad triumphum martirij secuta sunt: ut

charitatis (qua excellerebat) luce, obumbratio illa fugaretur, & siquid purgandum erat passionis falce tolleretur.

AD TERTIVM dicendum, quod potestas ministrandi sacramenta, pertinet ad spiritualem characterem, qui indelebilis est, ut ex supradictis patet. Et ideo per hoc quod aliquis ab ecclesia suspenditur, vel excommunicatur, vel etiam degradatur, non amittit potestatem conferendi sacramentum, sed licentiam utendi hac potestate. Et ideo sacramentum quidem confert: sed tamen peccat conferendo, & similiter ille qui ab eo accipit sacramentum. Et sic non percipit rem sacramenti, nisi forte per ignorantiam excusetur.

IN HOC articulo notandum, quod hæc conclusio, quod non requiritur fides ad conferendum verum baptismum, vel aliud sacramentum: est omnium Doctorum & Magistrum in 4. d. 6. cap. 1. Vbi dicit, quod in fideles vere conficiunt sacramenta. Habetur etiam hæc conclusio de consecratione. d. 4. cap. Romanus. Et cap. quomodo exaudit. Et cap. à quodam iudeo.

EST etiam determinatio Augustini in libro de unico baptismo: & contra Donatistas, & contra Pelilianum, & contra Parmeniam, & in alijs locis.

QUÆSTIO hæc (an. f. requiratur fides ad verum sacramentum conferendum) fuit dubia in ecclesia tempore diui Cipriani. Quo tempore congregatum est concilium in Africa, ubi conuenerunt plusquam quadringenti episcopi: & determinatum fuit, quod in fideles heretici non conficiunt vera sacramenta. Verumtamen concilium illud provinciale erat & non generale. Post mortem vero Cipriani, in primo concilio Carthaginensi fuit determinatum oppositum. Est in super sententia omnium doctorum: & contrarium nunc est hereticum. Vnde etiam libro de sacramentis in principio facit multas rationes ex Augustino, & ex se. Ratio sancti Thomæ est etiam bona: quia non requiritur charitas: ergo nec fides, cum fides una virtus particularis sit: nec plus habeat quam charitas. Infidelitas igitur non obstat quin detur verum sacramentum, cum odium dei non obstat.

PRO C VI V S conclusionis declaratione nota, quod ecclesia aufert ab hereticis quicquid potest: non tamen auferre potest quin vera conferant sacramenta, ut patet per multa decreta. Cum igitur ecclesia hoc ab illis auferre non possit, super est, ut de iure diuino hanc habeant heretici potestatem (baptizandi, s. & conficiendi eucharistiam omnia que

niaque alia sacramenta, vno confessionis sacramento excepto, de quo infra in materia poenitentiae videbimus sicut habebant, ante quam fidem amitterent.

VNDE sequitur contra hæreticos, neotericos dicentes quod sacramenta non sunt nisi quedam ceremonie de iure humano. Nam cum ipsi recipiant determinationem concilij Carthaginensis: tenentur confiteri, ordinem & alia sacramenta non esse de iure positivo, sed diuino. Quia ipsi reputant nos hæreticos: & nihilominus concedunt, quod vera conficiunt sacramenta. Et hoc, scilicet quod hæretici vera conficiunt sacramenta, intelligitur de illis, qui seruant veras formas sacramentorum, secus si illas mutarent.

Articul. decimus

Vtrum intentio recta ministri requiratur ad perfectionem sacramenti.

D DECIMUM sic proceditur. Videtur quod recta intentio ministri requiratur ad perfectionem sacramenti. Intentio enim ministri debet conformari intentioni ecclesie, ut ex dictis patet. Sed intentio ecclesie semper est recta. Ergo de necessitate ad sacramenti perfectionem, requiritur intentio recta ministri.

PRÆTEREA. Peruersa intentio deterior esse videtur quam intentio iocosa. Sed intentio iocosa tollit sacramentum: puta si aliquis non serio sed ludo aliquem baptizaret. Ergo multo magis peruersa intentio aufert sacramentum: puta si aliquis aliquem baptizaret, ut post modum eum occideret.

PRÆTEREA. Peruersa intentio facit totum opus vitiosum, secundum illud Lucae. 12. si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Sed sacramenta Christi non possunt inquinari per malos homines sicut Augustinus dicit contra petilianum. Ergo videtur quod si sit peruersa

intentio ministri, non sit ibi verum sacramentum.

SED CONTRA EST, quod peruersa intentio pertinet ad maliciam ministri. Sed malicia ministri non tollit sacramentum. Ergo nec peruersa intentio.

RESPONDEO dicendum, quod intentio ministri potest perverti dupliciter. Vno modo respectu ipsius sacramenti: puta cum aliquis non intendit sacramentum conferre, sed derisorie aliquid agere. Et talis peruersitas tollit veritatem sacramenti: precipue quando suam intentionem exterius manifestat.

ALIO MODO potest perverti intentio ministri, quantum ad id quod sequitur sacramentum: puta si sacerdos intendat aliquam feminam baptizare, ut abutatur ea: vel si intendat conficere corpus Christi, ut eo ad beneficia utatur. Et quia prius non dependet a posteriori, inde est quod talis intentionis peruersitas, veritatem sacramenti non tollit: sed ipse minister ex tali intentione grauius peccat.

AD PRIMUM. Ergo dicendum, quod ecclesie intentio recta est, et quantum ad sacramenti perfectionem, et quantum ad sacramenti usum. Sed prima rectitudo perficit sacramentum: secunda operatur ad meritum. Et ideo minister qui conformat intentionem suam ecclesie quantum ad primam rectitudinem, non autem quantum ad secundam, perficit quidem sacramentum, sed non est sibi ad meritum.

AD SECUNDUM dicendum, quod intentio ludrica vel iocosa excludit primam rectitudinem intentionis: per quam perficitur sacramentum. Et ideo non est similis ratio.

AD TERTIUM dicendum, quod peruersa intentio pervertit opus intendentis, non autem opus alterius. Et ideo ex peruersa intentione ministri, pervertitur id quod agit in sacramentis in quantum est opus eius: non in quantum est opus Christi cuius est minister. Et est simile. Si quis per

alicuius hominis, prava intentione deferret pauperibus elemosinam, quam dominus recta intentione mandaret.

IN HOC articulo luculenter respondet sanct. Thom. vna distinctione bimembri: & duabus conclusionibus, iuxta duo membra illius distinctionis **PRIOR** conclusio est. Si intentio ministri est peruersa respectu sacramenti, ita vt non intendat facere, ad minus quod facit ecclesia, impedit sacramentum. Nam, vt in articulo. 8. precedenti diximus, ad perficiendum sacramentū, requiritur necessario intentio ministri. i. quod intendat facere quod ecclesia ibi intendit.

POSTERIOR conclusio est. Si intentio ministri est peruersa quo ad id quod consequitur sacramentum aut concomitatur, vt si quis baptizet mulierem vt ea abutatur, aut conficit eucharistiā, vt ea in veneficio utatur, nō tollit veritatem sacramenti. Probat, quia posterius non tollit prius. Ergo id quod sequitur sacramentum non tollit sacramentum ipsum, & maxime quando de per accidens consequitur. Eodem etiam modo circumstantia concomitans de per accidens sacramentum, non tollit veritatem sacramenti.

SED CONTRA istam secundam conclusionē hoc modo arguo. Si cum minister sacramentum administrat peruersa intentione respectu consequentis vel concomitantis est verum sacramentum. Ergo sacramentum est peccatū mortale. Cōsequens tamen absurdum videtur. Ergo. &c. Antecedens probatur. Bene sequitur. Hęc ablutio est sacramentum, Et hęc ablutio est peccatum mortale. Ergo sacramentum est peccatū mortale.

AD HOC respondet hic sanct. Thom. ad. 3. distinguendo antecedens. Nam si sacramentum vel ablutio illa cōsideretur quatenus à ministro exit cum mala intentione, concedit quod sacramentum est peccatum. Si vero consideretur quatenus instrumentum dei est: non est peccatum sed bonum. Sacramenta enim de se nec bona erant nec mala. Sed facta sunt bona ex diuina institutione.

Dubium primū.

DVBITATUR tamen an hęc sit absolute concedenda, sacramentum est peccatū vel malum. Videtur quod sic: quia, vt supra diximus, hęc ablutio est peccatum. Et hęc ablutio est sacramentum. Ergo sacramentum est peccatum.

AD HOC dico, quod ista propositio, sacramentum est peccatum, non est concedenda absolute: quia facit hunc sensum. Sacramentum quatenus sacramentum, est peccatum. Sed est distinguenda vt eam distinxit sanct. Thom. hic ad. 3. Et ad argumentum facile respondetur, quod non valet illa consequentia, quia committitur fallacia consequentis, cum consequens significet quod sacramentum quatenus sacramentum, sit peccatum, quod in antecedente nunquam fuit significatum.

DVBITATUR secundo, cum dominus precepit bona intentione seruo, quod det elemosinam, seruus autem dat mala intentione, an actio illa sit simpliciter mala vel partim bona & partim mala.

Dubium secundū.

AD HOC quidam dicunt, quod ille actus respectu domini est bonus: & respectu serui malus quod & diuus Thom. hic ad. 3. videtur dicere. Ego vero dico, quod simpliciter est dicendus malus: quia bonum est ex integra causa, malum autem ex quocunque defectu. Nihilominus meretur dominus, qui bona intentione elemosinam dari iussit. Nec sanct. Thom. dixit quod actio esset bona ex parte precipientis domini: sed quod ex parte eius non esset mala, sicut sacramentum ex parte Christi est bonum.

Quæstio Sexta.

De numero sacramentorum.

EINDE considerandum est de numero sacramentorum. Et circa hoc queruntur quatuor.

PRIMO, utrum sint septem sacramenta.

SECUNDO, de ordine eorum ad inuicē.

TERTIO, de comparatione eorum

QUARTO, utrum omnia sint de necessitate salutis.

Articul. primus.

Utrum debeant esse septem sacramenta ecclesiæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non debeant esse septem sacramenta. Sacramenta enim efficaciam habent ex virtute diuina, & ex virtute passionis Christi.

Sed vna est virtus diuina, & vna Christi passio: vna enim oblatione consumauit, in sempiternū sanctificatos: vt dicitur Heb. 10. Ergo non debuit esse nisi vnum sacramentū.

PRÆTERTEREA. Sacramentum ordinatur contra defectum peccati. Hic autē est duplex. scilicet poena & culpa. Ergo sufficeret esse duo

duo sacramenta.

PRÆTEREA. Sacramenta pertinent ad actiones ecclesiasticae Hierarchiae, ut per Dionysium patet. Sed sicut ipse dicit, tres sunt actiones Hierarchicæ. scilicet purgatio, illuminatio, & perfectio. Ergo non debent esse nisi tria sacramenta.

PRÆTEREA. Augustinus dicit 19. contra Faustum. Sacramenta nouæ legis sunt numero pauciora, quam sacramenta veteris legis. Sed in veteri lege non erat aliquod sacramentum, quod responderet confirmationi & extremæ unctioni. Ergo neque hæc debent numerari inter sacramenta nouæ legis.

PRÆTEREA. Luxuria non est grauius inter cetera peccata: ut patet ex his quæ in secunda parte dicta sunt. Sed contra alia peccata non instituitur aliquod sacramentum. Ergo neque contra luxuriam debuit institui sacramentum matrimonij.

SED E CONVERSO, videtur quod sint plura sacramenta. Sacramenta enim dicuntur quasi quedam sacra signa. Sed multe aliæ sanctificationes, sunt in ecclesia secundum sensibilia signa, sicut aqua benedicta consecratio altaris, & alia huiusmodi. Ergo sunt plura sacramenta quam septem.

PRÆTEREA. Hugo de sancto Victore dicit, quod sacramenta veteris legis, fuerunt oblationes, decimæ, & sacrificia. Sed sacrificium ecclesiæ est unum sacramentum, quod dicitur eucharistia. Ergo etiam oblationes & decimæ debent dici sacramenta.

PRÆTEREA. Triasunt genera peccatorum, originale, mortale, & veniale. Sed contra originale peccatum ordinatur baptismus: contra mortale autem penitentia. Ergo deberet esse aliud præter septem, quod ordinaretur contra veniale.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) sacramenta ecclesiæ ordinantur ad duo. scilicet ad perficiendum hominem in his quæ pertinent ad cultum dei secundum religionem Christianæ vitæ: & etiam in reme-

dium contra defectum peccati.

UTROQUE autem modo, conuenienter ponuntur septem sacramenta. Vita enim spiritualis conformitatem aliquam habet ad vitam corporalem: sicut & cetera corporalia conformitatem quandam spiritualium habent. In vita autem corporali dupliciter aliquis perficitur. Uno modo quantum ad personam propriam. Alio modo per respectum ad totam communitatem societatis, in qua vivit: quia homo naturaliter est animal sociale. Respectu autem sui ipsius perficitur homo in vita corporali dupliciter. Uno modo per se, acquirendo. scilicet aliquam vitæ perfectionem. Alio modo per accidens. scilicet remouendo impedimenta vitæ: puta egritudines vel aliquid huiusmodi.

PER SE autem perficitur corporalis vita tripliciter. Primo quidem per generationem per quam homo incipit esse & vivere. Et loco huius in spirituali vita est baptismus, qui est spiritualis regeneratio: secundum illud ad titum. 3. per lauacrum regenerationis. &c. Secundo per augmentum: quo aliquis perducitur ad perfectam quantitatem & virtutem. Et loco huius in spirituali vita est confirmatio, in qua datur spiritus Sanctus ad robur. Vnde dicitur discipulis iam baptizatis luce ultimo, sedete in ciuitate, quo ad usque induamini virtute ex alto. Tertio per nutritionem qua conseruatur in homine vita & virtus.

Et loco huius in vita spirituali est eucharistia, unde dicitur Iohannis. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. ET hoc quidem sufficeret homini, si haberet & corporaliter & spiritualiter impassibilem vitam. Sed quia homo incurrit interdum, & corporalem infirmitatem, & spirituales. scilicet peccatum, ideo necessaria est homini curatio ab infirmitate. Quæ quidem est duplex, una quidem est sanatio, quæ sanitatem restituit. Et loco huius in spirituali vita est penitentia, secundum illud psalmi, sa-

na animam meam qui peccavi tibi. Alia autem est restitutio valitudinis pristinae, per convenientem dietam & exercitium. Et loco huius in spirituali vita est extrema unctio: quæ remouet peccatorum reliquias, & hominem paratum reddit ad finalem gloriam, unde dicitur Iacobi. 5. Et si in peccatis sit dimittentur ei.

PER FICITVR autem homo in ordine ad totam cõmunitatem dupliciter. Vno modo per hoc quod accipit potestatem regendi multitudinem, & exercendi actus publicos. Et loco huius in spirituali vita est sacramentum ordinis: secundum illud Hebre. 7. quod sacerdotes hostias offerunt nõ solum pro se, sed etiam pro populo.

SECUNDO, Quantum ad naturalẽ propagationem: quod fit per matrimonium tam in corporali quam in spirituali vita, eo quod est nõ solum sacramentũ, sed natura & officium.

EX HIS etiam patet sacramentorum numerus, secundum quod ordinantur contra defectum peccati. Nam baptismus ordinatur contra carentiam vite spiritualis. Confirmatio contra infirmitatẽ animi, quæ in nuper natis inuenitur: Eucharistia contra labilitatẽ animi ad peccandum. Pœnitentia contra actuale peccatum, post baptismum commissum. Extrema unctio contra reliquias peccatorum: quæ, si nõ sunt sufficiẽter per pœnitentiã sublata, aut ex negligentia aut ex ignorãtia. Ordo contra dissolutionem multitudinis. Matrimonium in remedium contra concupiscentiam personalem, & contra defectum multitudinis qui per mortem accidit.

QUIDAM vero accipiunt numerum sacramentorum, per quandam adaptationẽ ad virtutes, & ad defectus culparum & pœnalitatem, dicentes quod fidei respondet baptismus, & ordinatur contra culpam originalem. Spei extrema unctio, & ordinatur contra culpam venialẽ. Charitati eucharistia: & ordinatur contra pœnalitatem malicie. Prudentie ordo, & ordinatur contra ignorã-

tiã. Iustitie pœnitentia, & ordinatur contra peccatũ mortale. Tẽperantia matrimonium, & ordinatur cõtra cõcupiscentiã. Fortitudini cõfirmatio, & ordinatur cõtra infirmitatem.

AD PRIMUM. Ergo dicendũ, quod idem agẽs principale vititur diuersis instrumentis ad diuersos effectus secundum cõgruentiã operum. Et similiter virtus diuina & passio Christi operantur in nobis per diuersa sacramenta, quasi per diuersa instrumenta.

AD SECUNDUM dicendum, quod culpa & pœna diuersitatem habent, & secundũ speciem, in quantum sunt diuersæ species culparum & pœnarum, & secundum diuersos hominum status & habitudines. Et secundum hoc, oportuit multiplicari sacramenta, ut ex dictis patet.

AD TERTIUM dicendum, quod in actionibus Hierarchicis, considerantur & agentes & recipientes & actiones. Agentes sunt ministri ecclesie: ad quos pertinet ordinis sacramentum. Recipientes autẽ sunt illi qui ad sacramentum accedunt, qui producuntur per matrimonium. Actiones autem sunt purgatio, illuminatio, & perfectio. Sed sola purgatio nõ potest esse sacramentum nouæ legis, quod gratiam cõfert: sed pertinet ad quedam sacramentalia, quæ sunt cathecismus & exorcismus. Purgatio autem & illuminatio simul, secundum Dionisium pertinet ad baptismum: & propter recidiuũ secundario pertinet ad pœnitentiã & extremã unctiõnem. Perfectio autẽ quãtum ad virtutẽ quidem (quæ est quasi perfectio formalis) pertinet ad cõfirmationẽ: quãtum autẽ ad consecutionẽ finis, pertinet ad eucharistiã.

AD QUARTUM dicendũ, quod in sacramẽto cõfirmationis datur plenitudo spiritus sancti ad robur: in extrema autẽ unctiõne preparatur homo, ut recipiat imediatẽ gloriã. Quorũ neutrũ cõpetit veteri legi: & ideo nihil potuit his sacramentis in veteri lege respõdere. Nihilominus tamẽ sacramenta in veteri lege plura fuerũt numero, ppter diuersitatem

tem sacrificiorum & ceremoniarum

AD QUINTUM dicendum, quod contra concupiscentiam venereorum, oportuit specialiter remedium adhiberi per aliquod sacramentum. Primo quidem, quia per huiusmodi concupiscentiam non solum vitatur persona, sed etiam natura. Secundo propter vehementiam eius, quæ ratione absorbet.

AD SEXTUM dicendum, quod aqua benedicta & aliæ consecrationes, non dicuntur sacramenta: quia non perducunt ad sacramenti effectum, qui est gratiæ consequutio. Sed sunt dispositiones quedam ad sacramenta, vel remouendo prohibens: sicut aqua benedicta ordinatur contra insidias demonum, & contra peccata venialia, vel etiam idoneitate quâdam faciendo ad sacramenti perfectionem, & perceptionem: sicut consecratur altare, & vasa, propter reuerentiam eucharistiæ.

AD SEPTIMUM dicendum, quod oblationes & decimæ erant tam in lege nature quam in lege Moysi ordinatæ non solum in subsidiû ministrorû & pauperû, sed etiam in figurâ, & ideo erant sacramenta. Nunc autem non remanserunt in quantum sunt figuralia, & ideo non sunt sacramenta.

AD OCTAVUM dicendum, quod ad deletionem venialis peccati, non requiritur infusio gratiæ. Unde cum in quolibet sacramento nouæ legis gratia infundatur, nullum sacramentum nouæ legis instituitur directe contra veniale, quod tollitur per quedam sacramentalia: puta per aquam benedictam & alia huiusmodi. Quidam tamen dicunt, extremam unctionem contra peccatum veniale ordinari: sed de hoc suo loco dicetur.

IN HOC articulo incipit secunda distinctio magistri, ubi ponit multas propositiones: quarum vna est, quod matrimonium non confert gratiam. Sed in hoc non tenetur: quia est determinatio ecclesiæ in oppositum, in concilio florentino sub eugenio. 4. quod. s. omnia sacramenta conferunt gratiam.

ALIA propositio magistri est, quod baptizati baptismo iohannis, si credebant & spem in baptis-

mo iohannis non ponebant: nõ fuerunt iterum baptizati. Et in hac etiam non tenetur magister.

IGITUR sanct. Thom. respondens ad dubium propositum, ponit conclusionem, quod tantum sunt septem sacramenta ecclesiæ: & dat congruentes rationes, quas vide in litera. In super in concilio florentino determinatum est, sacramenta ecclesiæ esse tantum septem. Et extra de hæreticis cap. ad abolendam, anathematizantur qui aliter de sacramentis sentiunt, quam romana ecclesiæ. At romana ecclesiæ dicit, quod tantum sunt septem. Ergo non licet aliud sentire.

SED contra, Dionisius in libro de ecclesiastica Hierarchia (ex professo de sacramentis agens) solum ponit sex sacramenta. Ergo nõ sunt septem. Nam matrimonium cum cæteris sacramentis non connumerauit.

RESPONDEO ad hoc, quod ideo Dionisius matrimonij non meminit: quia potius scribit sacramentorum ritum, ad dei cultum pertinentiû, quam numerum. Cum autem matrimonium ad cultum dei non pertineat, ideo de illo mentionem non fecit. Et hoc dicit sanct. Tho. in. 4. d. 2. quæst. 1. articulo. 2. ad. 6. Solent tamen alij dicere, quod non intendebat Dionisius agere nisi tantum de sacramentis nouæ legis. At quia matrimoniû sacramentum fuit in veteri lege, non egit de illo.

SECUNDO arguitur sic. Multa alia bona opera fecit Christus. Ergo & illa essent sacramenta.

RESPONDETUR, quod alia opera Christi, nec significant nec conferunt gratiam ex opere operato, sicut ista signa quæ sunt sacramenta.

Sed contra (ad sensum sanctorum) non opus est dicere, quod detur aliquis gradus gratiæ ratione sacramenti: & alius ratione operis operantis. Et ita non erunt potius hæc sacramenta, quam alia opera meritoria.

AD hoc dico, quod non videtur satis fieri ab his, qui hanc differentiam ponunt inter opera meritoria & sacramenta. Ideo tenendum est, quod ad hoc quod sacramentum gratiam conferat, non requiritur meritum ex parte recipientis, vel alterius, sed ratione sacramenti datur gratia. Quod non contingit in alijs operibus. Attamen quia hoc negant aliqui, dico secundo: quod sacramenta fuerunt instituta, ut sanctificarent dando gratiam, quod non est de alijs operibus.

TERTIO arguitur. Aqua lustralis (quam benedictam vocant) est sacramentum: quia est signum rei sacræ. Ergo sacramenta sunt plura quàm septem.

AD hoc argumentum, respondet doctor hic ad sextum negando antecedens: quia aqua benedicta nõ significat practice sanctitatem. Nam eius effectus non est dare gratiam, sed ad illam disponere. i. habet tollere demonum impedimenta, & venialia remittere, quæ sine infusione gratiæ remittuntur. Ideo est signum ad sanctitatem disponens, non signum sanctitatis. Ob idque non est sacramentum.

QVARTO arguitur. In sacramento ordinis sunt multa sacramenta. Ergo sacramenta sunt plura quam septem. Antecedens patet: quia diuersos effectus habent diachonatus & sacerdotium.

ADHOC Respondeo. quod omnia illa ordinantur ad vnum finem. scilicet ad Eucharistiam immediate, ideo non sunt plura sacramenta.

SED contra, quia etiam alia sacramenta ordinantur ad Eucharistiam.

ADHOC dico, quod non ordinantur ad consecrandum immediate, licet ordinentur ad eam digne sumendum.

QVINTO arguitur. Consecratio episcopi est sacramentum. Ergo. &c. Antecedens patet. Quia non videtur conueniens, consecrationem sacerdotis sacramentum esse, & non episcopi, cum maior sanctitas requiratur in episcopo, quam in presbitero **ADHOC** argumentum nego antecedens, quod scilicet consecratio episcopi sit sacramentum. Et ad probationem dico, quod non est maior sanctitas episcopi essentialiter: sed videtur maior, quia praesupponit sanctitatem presbiteri, & addit aliquam ceterimoniam accidentalem.

SEXTO sic arguo. Sumptio sacramenti est sacramentum. Et non est aliquod de septem, cum Eucharistia distinguatur ab actu sumendi. Ergo. &c.

ADHOC dico, quod sumptio in omni sacramento est sacramentum ipsum: quia sumptio non distinguitur a re sumpta.

SEPTIMO arguitur. Contractus matrimonij est sacramentum. Et non est matrimonium (manet enim matrimonium absque contractu, & e contra)

ADHOC dico, quod contractus matrimonij est ipsum matrimonium.

PRAETEREA. Iohannes de rubione dicit, quod ista sacramenta (baptismus. scilicet poenitentia & extrema unctio) differunt formaliter: quia habent diuersos effectus. Nam baptisus contra originale poenitentia contra actuale mortale, extrema unctio contra actuale veniale. Alia vero distinguuntur materialiter: quia ad eundem ordinantur effectum. Sed melius dicit. S. Tho. in articulo sequenti.

Articul. secundus.

Vtrum sacramenta conuenienter ordinentur secundum modum praedictum.

D SECUNDUM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter sacramenta ordinantur secundum modum praedictum. Vt enim Apostolus dicit. 1. ad Corinth. 15. prius est quod est animale, deinde quod spiri-

tuale. Sed per matrimonium generatur homo prima generatione, quae est animalis, per baptismum autem regeneratur homo secunda generatione, quae est spiritualis. Ergo matrimonium debet precedere baptismum.

PRAETEREA. Per sacramentum ordinis, aliquis accipit potestatem agendi actiones sacramentales. Sed agens est prior sua actione. Ergo ordo debet precedere baptismum & alia sacramenta.

PRAETEREA. Eucharistia est spirituale nutrimentum, confirmatio autem comparatur augmento. Nutrimentum autem est causa augmenti, & per consequens prius eo. Ergo eucharistia est prior confirmatione.

PRAETEREA. Poenitentia praeparat hominem ad Eucharistiam. Sed dispositio praecedit perfectionem. Ergo poenitentia debet precedere Eucharistiam.

PRAETEREA. Quod est propinquius fini ultimo, est posterius. Sed extrema unctio inter omnia sacramenta propinquior est ultimo fini beatitudinis. Ergo debet habere ultimum locum inter sacramenta.

IN CONTRARIUM est, quod communiter ordinantur ab omnibus sacramenta, sicut prius dictum est.

RESPONDEO dicendum, quod ratio ordinis sacramentorum apparet ex his quae supra dicta sunt. Nam sicut unum est prius quam multitudo: ita sacramenta quae ordinantur ad perfectionem unius personae, naturaliter precedunt ea quae ordinantur ad perfectionem multitudinis. Et ideo ultimo inter sacramenta ponuntur ordo & matrimonium, quae ordinantur ad multitudinis perfectionem. Matrimonium tamen post ordinem: eo quod minus participat de ratione spiritualis vitae, ad quam ordinantur sacramenta.

INTER ea vero quae ordinantur ad perfectionem unius personae, naturaliter sunt priora illa quae per se ordinantur ad perfectionem spiritualis vitae, quam illa quae ordinantur per accidens, scilicet ad remouendum acci-

dens nocuum superueniēs: cuiusmodi sunt
pœnitentia & extrema unctio. Posterior ta-
men est naturaliter extrema unctio, quæ con-
seruat sanationem, quam pœnitentia quæ in-
choat. Inter alia vero tria manifestum est,
quod baptismus, qui est spiritalis regenera-
tio, est prius: & deinde confirmatio quæ ordi-
natur ad formalem perfectionem virtutis:
& postmodum Eucharistia, quæ ordinatur
ad perfectionem finis.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod
matrimonium secundum quod ordinatur ad
animalem vitam, est naturæ officium: sed se-
cundum quod habet aliquid spiritalitatis
est sacramentum. Et quia minimum habet
de spūalitate ultimo ponitur inter sacramēta

AD SECUNDVM dicendum, quod
ad hoc quod aliquid sit agens: presupponitur
quod sit in se perfectum. Et ideo priora sunt
sacramenta quibus aliquis in se ipso perfici-
tur: quam sacramentum ordinis: quo aliquis
constituitur perfectior aliorum.

AD TERTIVM dicendum, quod
nutrimentum & precedit augmentum sicut
causa eius, & subsequitur augmentum, si-
cut conseruans hominem in perfecta quanti-
tate & virtute. Et ideo potest Eucharistia
præmitti confirmationi, ut Dionysius facit
in libro ecclesiasticæ Hierarchie, & potest
post poni, sicut magister facit in quarto sen-
tentiarum.

AD QVARTVM dicendum, quod
ratio illa recte procederet, si pœnitentia ex ne-
cessitate requireretur ut preparatoria ad
Eucharistiam. Sed hoc non est verum. Nā
si aliquis esset sine peccato mortali, non indi-
geret pœnitentiā ad sumptionem Eucharistie.
Et sic patet, quod per accidēs pœnitentia præ-
parat ad Eucharistiam, scilicet supposito peccato.
Unde dicitur. 2. paralipo. ultimo, tu domi-
ne iustorum, non posuisti pœnitentiā iustis.

AD QVINTVM dicendū, quod
extrema unctio propter rationem inductam
est ultimum inter sacramenta quæ ordinan-

tur ad perfectionem unius personæ.

IN hoc articulo nota. Prius, quod hic doctor
sanctus solum ordinat sacramenta secundum
effectus, & non secundum ordinem perfectionis.
Nam secundum ordinem perfectionis: eucharis-
tia in primo loco ponenda erat, cum sit omnium
sacramentorum perfectissimum. Nec etiam ordi-
nantur sacramenta secundum ordinem successio-
nis aut temporis: quia non constat quod sacramē-
tum prius à Christo institutum fuerit, quantum
ad omnia sacramenta, licet de aliquibus constet,
ut de baptismo.

SECUNDO, Notandum est, quod doctor dicit
hic ad quartum. scilicet quod non habens peccatū mor-
tale, non tenetur confiteri ante sumptionem eu-
charistie. Unde sequitur, quod qui sola venialia
habet, ex præcepto ecclesiæ confiteri non tenetur
ante eucharistie sumptionem: cum alias ad ea cō-
fitenda ex aliquo præcepto ecclesiæ non obligetur
Et hoc dicit & probat Caietanus hic: sed latius nos
probabimus infra in materia de poenitentia.

Sequitur secundo ex dicto sancti Thomæ, quod
qui habet peccatum mortale tenetur confiteri an-
tequam accedat ad sacramentum eucharistie: cō-
tra dominum Caietanum.

Articul. tertius,

Verum sacramentum Eucharistie
sit potissimum inter sacramenta.

AD TERTIVM sic proce-
ditur. Videtur quod sacramen-
tum Eucharistie, non sit potis-
simum inter sacramenta. Bo-
num enim commune potius est quam bonum
unius, ut dicitur primo ethicorum. Sed ma-
trimonium ordinatur ad bonum commune
speciei humane per viam generationis, sa-
cramentum autem Eucharistie ordinatur
ad bonum proprium sumentis. Ergo non est
potissimum sacramentorum.

PRÆTEREA. Digniora sacramē-
ta esse videntur, quæ per maiorem ministrū
conferuntur. Sed sacramentum confirmati-
onis & sacramentum ordinis non conferuntur
nisi per episcopū, qui est maior minister quā
simplex sacerdos per quem confertur Eucha-
ristie sacramentum. Ergo illa sacramenta
sunt potiora.

PRÆTEREA. Sacramenta tanto sunt potiora, quanto maiorem virtutem habent. Sed quaedam sacramenta imprimunt characterem (s. baptismus, confirmatio, & ordo) quod non facit Eucharistia. Ergo illa sacramenta sunt potiora.

PRÆTEREA. Illud videtur esse potius ex quo alia dependent, & non econverso. Sed ex baptismo dependet Eucharistia non enim potest aliquis Eucharistiam accipere nisi fuerit baptizatus. Ergo baptismus est potior Eucharistia.

SED CONTRA EST, quod Dionysius dicit. 3. cap. ecclesiastica Hierarchie, quod non contingit aliquem perfici perfectione Hierarchica, nisi per diuinissimam Eucharistiam. Ergo hoc sacramentum est potissimum omnium aliorum.

RESPONDEO dicendum, quod simpliciter loquendo sacramentum Eucharistie est potissimum inter alia sacramenta. Quod quidem tripliciter apparet. Primo quidem, ex eo, quod continetur in sacramentis. Nam in sacramento Eucharistie continetur ipse Christus substantialiter, in alijs autem sacramentis continetur quedam virtus instrumentalis participata à Christo, ut ex supradictis patet. Semper autem quod est per essentiam, potius est eo quod est per participationem.

SECUNDO, hoc apparet ex ordine sacramentorum ad invicem. Nam omnia alia sacramenta ordinari videntur ad hoc sacramentum sicut ad finem. Manifestum est enim quod sacramentum ordinis, ordinatur ad eucharistie consecrationem. Sacramentum vero baptismi, ordinatur ad eucharistie receptionem. In quo etiam perficitur aliquis per confirmationem, ut non vereatur se subtrahere à tali sacramento. Per penitentiam etiam & extremam unctionem, preparatur homo ad digne sumendum corpus Christi. Matrimonium etiam saltem sua significatione attingit hoc sacramentum, in quantum significat coniunctionem Christi, & Ecclesie: cuius

unitas per sacramentum eucharistie figuratur. Vnde & apostolus dicit eph. 1. sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia.

TERTIO, hoc apparet ex ritu sacramentorum. Nam fere omnia sacramenta in eucharistia consumantur, ut Dionysius dicit. 3. cap. ecclesiastica Hierarchie, sicut patet quod ordinati communicant, & etiam baptizati si sint adulti.

ALIORUM autem sacramentorum comparatio ad invicem, potest esse multiplex. Nam in via necessitatis, baptismus est potissimum sacramentorum. In via autem perfectionis sacramentum ordinis. Medio autem modo se habet sacramentum confirmationis. Sacramentum vero penitentiae & extremae unctionis, sunt inferioris gradus à predictis sacramentis: quia (sicut dictum est) ordinantur ad vitam christianam, non per se, sed quasi per accidens. s. in remedium supervenientis defectus. Quae tamen extrema unctio comparatur ad penitentiam, sicut confirmatio ad baptismum: ita. s. quod penitentia est maioris necessitatis, sed extrema unctio est maioris perfectionis.

AD PRIMUM. Ergo dicendum, quod matrimonium ordinatur ad commune bonum corporaliter. Sed bonum commune spirituale totius ecclesie continetur substantialiter in ipso eucharistie sacramento.

AD SECUNDUM dicendum, quod per ordinem & confirmationem deputatur fideles Christi ad aliqua specialia officia, quae pertinent ad officium principis. Et ideo tradere huiusmodi sacramenta, pertinet ad solum episcopum, qui est quasi princeps in ecclesia. Per sacramentum vero eucharistie non deputatur homo ad aliquod officium, sed magis hoc sacramentum est finis omnium officiorum, ut dictum est.

AD TERTIUM dicendum, quod character sacramentalis (sicut supra dictum est) est quedam participatio sacerdotij Christi. Unde

sti. Vnde sacramentum quod ipsum Christum coniungit homini, est dignius sacramento quod imprimat Christi characterem.

AD QVARTVM dicendum, quod ratio illa procedit ex parte necessitatis. Sic enim baptismus cum sit maxima necessitatis est potissimum sacramentorum. Sicut ordo & confirmatio, habent quandam excellentiam ratione ministerij, & matrimonium ratione significationis. Nihil enim prohibet aliquid esse secundum quid dignius, quod tamen non est dignius simpliciter.

Dubium primum. **I**NTERTIO isto articulo dubitatur primo, quomodo verificatur dictum. S. Thom. quod extrema unctio ordinatur ad eucharistiam, quia disponit ad illam. Nam si hoc verum est: deberet conferri fidelibus ante eucharistiam. Sed prius confertur eucharistia quam extrema unctio. Ergo non est verum quod sanct. Thom. dicit.

AD HOC dico quod sanct. Thom. loquitur de extrema unctio quantum ad effectum secundum se: & de eucharistia etiam quo ad effectum. Nam effectus extremæ unctio est sanare hominem spiritualiter languidum: effectus vero eucharistia est coniungere animam cum Christo, ad quam coniunctionem sanitas prærequiritur. Ideo absolute dicitur, quod extrema unctio ordinatur ad eucharistiam.

Dubium secundum. **S**ECUNDO dubitatur quomodo est verum quod dicit. S. Tho. ad 2. quod fideles per confirmationem deputantur ad spirituale officium, spectans ad officium principis. Nam (vt infra videbimus) confirmatio confert robur confirmationis, & perficit effectum baptismi. Hoc autem non est officium principis.

AD HOC dico quod confirmatio dat robur fidelibus ad pugnandum pro fide. Et quia pugna est principis militia, ideo dicitur, confirmationem deputare confirmatos ad officium principis.

Dubium tertium. **T**ERTIO dubitatur, an omne sacramentum quod dicitur à. S. Thom. perfectius alio, det summi maiorem gratiam quam minus perfectum.

AD HOC dico quod hæc non exacte constant, cum non sint omnia sic in particulari reuelata.

SECUNDO, dico quod ita: quia aliàs non apparet, in quo extrema unctio sit perfectior poenitentia, & confirmatio, baptismi, nisi in illo effectu gratuito. scilicet gratia.

Articul. quartus.

Vtrum omnia sacramenta sint de necessitate salutis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod omnia sacramenta sint de necessitate salutis. Illud enim quod non est necessarium, videtur esse superfluum. Sed nullum sacramentum est superfluum, quia deus nihil facit frustra. Ergo omnia sacramenta sunt de necessitate salutis.

PRÆTEREA. Sicut de baptismo dicitur, nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu Sancto non potest introire in regnum dei: ita de eucharistia dicitur. Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Ergo sicut baptismus est sacramentum necessitatis: ita & eucharistia.

PRÆTEREA. Sine sacramento baptismi potest aliquis saluus fieri dummodo non contemptus religionis: sed necessitas sacramentum excludat: vt infra dicitur. Sed in quo libet sacramento contemptus religionis impedit hominis salutem. Ergo par ratione omnia sacramenta sunt de necessitate salutis.

SED CONTRA est, quod pueri saluantur per solum baptismum sine alijs sacramentis.

RESPONDEO dicendum: quod necessarium respectu finis de quo nunc loquimur, dicitur aliquid dupliciter. Uno modo sine quo non potest haberi finis: sicut cibus est necessarius vite humane. Et hoc est simpliciter necessarium ad finem: Alio modo dicitur esse necessarium id sine quo non habetur finis ita convenienter, sicut equus necessarius est ad iter. Hoc autem non est simpliciter necessarium ad finem. Primo igitur modo necessitatis sunt tria sacramenta necessaria: duo quidem persone singulari, baptismus quidem simpliciter & absolute: poenitentia autem supposito peccato mortali post baptismum. Sacramentum autem ordinis est necessarium ecclesie: quia ubi non est gubernator: populus corrumpitur: vt dicitur proverb. 11. Sed secundo modo sunt necessaria alia sacramenta. Nam confirmatio quodammodo perficit baptismum extrema unctio poenitentiam: matrimonium vero ecclesie multitudinem per pro-

per propagationem conseruat.

AD PRIMUM ergo dicendum quod ad hoc quod aliquid nō sit superfluum, sufficit qd sit necessariū primo vel secundomodo: & sic sunt necessaria omnia sacramenta: sicut dictum est.

AD SECVNDVM dicendum: quod illud verbum domini est intelligendum de spiritali manducatione, & nō de sola sacramentali: ut Aug. exponit super Ioan.

AD TERTIVM dicendum: quod licet omnium sacramentorum contemptus sit salutis contrarius, non tamen est contemptus sacramenti ex hoc: quod aliquis non curat accipere sacramentum quod non est de necessitate salutis, alioquin omnes qui non accipiunt ordinem: & qui non contrahunt matrimonium contēnerēt huiusmodi sacramenta.

IN HOC articulo. 4. doctor ponit vnam distinctionem bimebrē: quæ in similibus quæstionibus à doctoribus assignari solet. Duplex est (inquit) necessarium respectu alicuius finis, alijs omissis. Alterū est simpliciter necessarium: sine quo finis non potest haberi, vel simpliciter, vel secundum legem. Alterum est necessarium secundum quid: quia sine illo finis potest haberi, sed nō eque bene. Exemplum primi, vt cibis ad vitā humanam. Secundi, vt equis ad iter.

HIS habitis, ponit duas conclusiones formaliter in articulo. & tertiam virtualiter in solutione ad 2. Prima propositio est. Tria sacramenta sunt simpliciter necessaria, nempe baptismus, cuiusque personæ, sine quo realiter suscepto, nullus ante usum rationis saluari potest ex lege Iohan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spū Sancto, non potest introire in regnum dei. Conclusionem hanc (quantum ad hoc de baptismo) late probabimus infra quæst. 9. art. 11. contra Gerson & Caie. dicentes, quod pueri christianorum saluātur in fide parentum: quando contingit quod non possunt baptizari. Quo ad adultos autē requiritur vt baptismus suscipiatur saltem in voto alias nullus vltimum salutem consequetur.

Dubium vnicum.

DVBITATVR tamen an ad salutem obtinendam requiratur formale votum baptismi, vel an sufficiat virtuale & implicitum.

AD HOC dico, quod ad salutem consequendam requiritur votum explicitum, & formale recipiendi baptismum. Nō dico ad gratiam, de quo infra disputabimus, sed ad salutem, & vltimam foelicitatē. Probatur. Per baptismum applicatur passio Christi baptizatis: sine qua applicatione nullus saluatur. Ergo ad salutem requiritur formale vo-

tum baptismi: quia non videtur quod Christi passio applicetur ad salutem per baptismum, nisi formaliter intendenti baptismum.

SECVNDO. Marci vltimo dicitur. Prædicate euangelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit: qui vero non crediderit condemnabitur. Vnde duo potissime colliguntur. Primum est, baptismum in voto satis esse cum re ipsa suscipi non potest. Idcirco enim dicitur: qui non crediderit condemnabitur, & non dicitur, qui non fuerit baptizatus condemnabitur. Secundum quod ex eodem loco colligitur est, fidem baptismi esse ad salutem necessariam. i. oportet credere, quod per baptismum in nomine Christi præstatur remissio peccatorum omnibus gentibus. Et hoc rursus definiuit Christus redemptor lucæ vltimo, sic dicens. Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortu tertia die: & prædicari in nomine eius poenitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes. Nec ego hanc huius loci intelligentiam commentus sum: sed illam sancti patres tradunt. Ita vualden. lib. de sacramētis cap. 103. Idem hugo de sancto Victore lib. 2. de sacramētis par. 6. cap. 7. & Bernardus in epistola. 77. ad hugonē. Ita etiā August. lib. 1. de baptismo contra donatistas cap. 8. & lib. 4. cap. 21. & 2. lib. contra Cresconium cap. 13. Ergo citra baptismi votum explicitum, nullus omnino saluari potest: quando re ipsa baptismum suscipere non potest. Noluit enim deus, sine Christo & sua ecclesia cuiquam patere salutem. Cum enim peccatores possint Christo & eius ecclesie, exterius etiam susceptis sacramētis, vniri & reconciliari: id deus requeſiuit ab eis. At cū non ad est facultas exterioris reconciliationis & vnionis voluntas pro facto cedit: & per interiorē vnionem suppletur exterior.

EX quibus omnibus colligere licet: ea quæ ad salutem sunt necessaria esse in duplici differentia. Nam quædam sunt necessaria solum quia præcepta: vt eruere innocentem à morte, vota redere, iuramenta seruare. Quorum necessitas præscripta videtur Matth. 19. Si vis ad vitā ingredi (dicit dominus) serua mandata. Alia vero sunt ad salutem necessaria vt media, & inde in præcepto quia media necessaria: vt credere in Christum, suscipere baptismum, poenitentiam agere. Inter hæc autem haud mediocri discrimen est. Nam quæ sunt ad salutem necessaria, solum quia præcepta, non est opus ad salutem consequendam, vt in voto habeantur explicito: sed satis est implicite & in genere propositum habituale tenere implendi oia mādara diuina. At quæ sunt ad finem necessaria media, si in re haberi nequeūt, oportet teneantur in voto: vt sacramentū baptismi & poenitentia.

SECVNDO. Dicit S. Thom. quod poenitentia est necessaria simpliciter ad salutem consequendam ex lege, habentibus peccatum mortale commissum post baptismum (quod etiam intelligitur de

tur de poenitentia quæ est sacramentum, & quod re, vel voto recipiatur.

TER TIO. Dicit sanct. Thom. quod sacramentum ordinis est necessarium simpliciter ecclesiæ. Quod secundum Caie. intelligendum est ecclesiæ cõmuniter, non huic vel illi: sed quod in ecclesiâ communiter sint ministri exercentes potestates ecclesiasticas, quod verum est.

SECUNDA conclusio sanct. Tho. principalis est. Alia sacramenta à tribus prædictis non sunt simpliciter necessaria ad salutem: sed ad melius & conuenientius consequendam salutem. Nota etiam dictum sanct. Tho. hic ad 3. nempe, quod quantũcunque quis ex negligentia non sumat illa sacramenta quæ non sunt ad salutem necessaria: non cõtēnit ea. Quod latius tractatum à nobis inuenies infra quæst. 13. art. 8.

TER TIA conclusio est ad 2. Eucharistia etiã est ad salutē necessaria simpliciter: sed sufficit, quod spiritualiter manducetur: ut dicit August. secundũ quẽmodũ pueri manducãt per hoc quod incorporantur Christo in baptismo: quod latius in materia de eucharistia differemus

Quæstio septima

De sacramento baptismi.

DEINDE considerãdũ est de singulis sacramētis ī specialī. Et primo, de baptismo. Secũdo, de cõfirmatione. Tertio, de eucharistia. Quarto, de poenitentia. Quinto, de extrema unctione. Sexto, de ordine. Septimo, de matrimonio.

CIR CA primũ occurrit duplex cõsideratio Prima de ipso baptismo. Secunda de præparatorijs ad baptismum.

CIR CA primũ quatuor consideranda occurrũt. Primo, de his quæ pertinent ad sacramētum baptismi. Secũdo, de ministro huius sacramēti. Tertio, de recipientibus hoc sacramētũ. Quarto, de effectu huius sacramēti.

CIR CA primũ querũtur duodec. Primo, quid sit baptismus: utrũ. s. sit ablutio. Secundo, de institutione huius sacramenti. Tertio, utrũ aqua sit propria materia huius sacramenti. Quarto, utrũ requiratur aqua simplex. Quinto, utrũ hec sit cõueniēs forma huius sacramenti: ego te baptizo in nomine patris, & filij, & spiritus Sancti. Sexto, utrũ

sub hac forma possit aliquis baptizari: ego te baptizo in nomine Christi. Septimo, utrũ immersio sit de necessitate baptismi. Octauo, utrũ requiratur tria immersio. Nono, utrũ baptismus possit iterari. Decimo, de ritu baptismi. Undecimo, de distinctione baptismatũ. Duodecimo, de comparatione baptismatum.

Articul. primus,

Utrum baptismus sit ipsa ablutio.

PRIMVM sic proceditur Videtur quod baptismus nō sit ipsa ablutio. Ablutio enim corporalis transit: baptismus autē permanet. Ergo baptismus non est ipsa ablutio sed potius regeneratio, & sigillũ, & custodia, & illuminatio: ut Dama. dicit in 4. lib. **PRÆTEREA** Hugo. de sancto Uctore dicit, quod baptismus est aqua diluēdis criminibus sanctificata p̄ verbũ dei. Aqua autem non est ipsa ablutio: sed ablutio est quidam usus aqua. Ergo. &c.

PRÆTEREA Aug. dicit super Ioas Accedit verbũ ad elementũ, & fit sacramētum. Elementum autem est ipsa aqua in sacramento baptismi. Ergo baptismus est ipsa aqua: non autem ablutio.

SED CONTRA est quod dicitur, Ecclesiastici. 34. Qui baptizatur à mortuo & iterũ tangit mortuũ, quid proficit eius lauatio? videtur ergo quod baptismus sit ipsa ablutio siue lauatio.

RESPONDEO dicendum: quod in sacramento baptismi est tria considerare. Aliquid. s. quod est sacramētũ tantũ: aliquid autem quod est res & sacramētũ: aliquid vero, qd est res tantũ. Sacramētũ tantũ est aliquid visibile exterius existens. quod. s. est signum interioris effectus, hoc non pertinet ad rationem sacramenti. Exterius autē suppositũ sensui est ipsa aqua, & eius usus qui est ablutio.

Quidam

Quidã ergo existimauerunt quod ipsa aqua sit sacramentũ, quod quidẽ sonare videtur verba Hugonis de sancto Victore. Nã ipse in cõmuni diffinitione sacramenti dicit: quod est materiale elementũ, & in diffinitione baptismi dicit, quod est aqua. Sed hoc nõ videtur esse verũ. Cũ enim sacramenta: no. le. sanctificatio nem quandam operetur: ibi perficitur sacramentũ: ubi perficitur sanctificatio. In aqua autẽ non perficitur sanctificatio: sed est ibiquẽdam sanctificationis virtus instrumentalis non permanens: sed fluens in hominem, qui est vere sanctificationis subiectũ. Et ideo sacramentũ non perficitur in ipsa aqua, sed in applicatione aquae ad hominẽ, quae est ablutio. Et ideo magister in .d. tertia quarti sententiarũ dicit, quod baptismus est ablutio corporis exterior facta sub forma prescripta verborum. Res autẽ sacramentũ est character baptismalis, qui est res significata per exteriorẽ ablutionem: & est signũ sacramentale interioris iustificationis, quae est res tantũ huius sacramenti. s. significata & non significans.

AD PRIMVM ergo dicendũ: quod id quod est sacramentũ tantũ in baptismo transiit: pmanet autẽ id quod est sacramentũ & res. s. character: & id quod est res tantũ. s. interior iustificatio. Sed character remanet. debilibiter (ut supra dictũ est) iustificatio autẽ pmanet: sed amissibiliter. Dama. ergo baptismũ diffiniuit non quantũ ad id quod exterius agitur: quod est sacramentũ tantũ, sed quãtũ ad id quod est interius. Vnde posuit duo pertinentia ad characterem. s. sigillũ: & custodiã: inquantũ ipse character (qui sigillũ dicitur) quãtum est de se custodit animam in bono. Duo etiã posuit pertinentia ad ultimã rem sacramenti. s. regenerationem (quae ad hoc pertinet quod per baptismũ homo inchoat nouam vitam iustitiæ): & illuminationẽ: quae pertinet specialiter ad fidem, per quam homo spiritusalem vitam accipit. Secundum illud Abac. secundo. Iustus autẽ ex fide viuit. Baptismus autẽ est quadam fidei protestatio: unde dici

tur fidei sacramentũ. Et similiter. Dionysius baptismũ diffiniuit per ordinem ad alia sacramenta: dicens. 2. c. Eccle. Hierar. quod est quoddam principium sanctissimorum mandatorum sacrae actionis, ad eorum susceptiuã oportunitatem: formã nostras animales habitus. Et iterum in ordine ad caelestẽ gloriam (quae est ultimus finis sacramentorum) cum subdit, ad super caelestis quietis anagogem nostrum iter faciens. Et iterũ quantũ ad principium spiritualis vitae per hoc quod subditur: sacra & diuinissima nostra regenerationis traditio. AD SECVNDVM dicendum, quod sicut dictum est opinionẽ Hugonis de sancto Victore in hac parte sequi nõ oportet. Potest tamẽ verificari ut baptismus dicatur aqua esse: quia aqua est materiale baptismi principium, & sic erit praedicatio per causam.

AD TERTIVM dicendũ, quod accedente verbo ad elementũ: fit sacramentũ nõ quidẽ in ipso elemento: sed in homine cui adhibetur elementũ per usum ablutionis. Et hoc etiam signat verbum quod accedit ad elementum: cũ dicitur ego te baptizo. & c.

IN HOC primo articulo prius notandum est, quod hæc materia tractatur à magistro sententiarum in .4. d. 3. vbi sic definit baptismũ. Baptismus est intectio exterior corporis sub forma prescripta verborum. Et licet Dionysius, Damascenus Hugo de sancto Victore, & Augustinus suas ponant diffinitiones: clarior tamen est hæc quã ponit magister. Scotus ponit aliam, clarã quidem sed satis prolixã quae est. Baptismus est ablutio hominis aliquãlter consentientis, facta ab alio, in aqua. simul verba certa cum intentione debita proferente: significans efficaciter ex institutione diuina ablutionem animæ à peccato. Sed omnia hæc comprehenduntur in breui illa diffinitione magistri: & ideo illa sufficit.

DUBITATUR quid hic definiatur. Ad quod dicit Scotus quod definitur secunda intentio. quae est relatio rationis talis signi ad tale suũ significatum. Nos autem loquimur de rebus. Et baptismus non est relatio rationis licet illam connotet, sicut scientia.

DUBITATUR secundo, an definitio magistri sit bona. Et arguitur quod non. Quia baptismus non est ablutio. Ergo definitio nulla. An recedens probatur. Baptismus constat ex aqua & verbis. Ergo non est ablutio.

Dubium
primũ.

Dubium
secundũ.

AD hoc

AD HOC dicit maior & Gabriel, quod baptis-
mus capitur dupliciter. Vel pro toto aggregato,
& ita non est ablutio. Vel pro ablutione, & ita est
ablutio. Sed hoc non est respondere ad quæstionē:
quia illud quærimus, quid sit baptismus. Et falsum
dicunt quod baptismus sit aggregatum ex aqua
& verbis. Esset enim distinguere ablutionem pro
aqua vel pro ablutione, cum baptismus sit ablutio
sive tinctio: sicut baptizo significat lauo, sive tin-
go. Vnde sanct. Thom. & patres antiqui non po-
nunt talem distinctionem. quia baptismus nullo
modo capi potest pro aggregato ex aqua et ver-
bis, sed est ablutio sicut magister dicit

Dubium
tertium.

SED quæ res est ablutio? Sanct. Thom. ponit o-
pinionem quorundam dicentium quod ablu-
tio est ipsa aqua (hoc videtur dicere. Hugo de san-
cto Victore, & dicunt moderni) sed sanct. Thom.
dicit quod non est aqua. Et probat, quia baptismus
consistit in applicatione aquæ ad baptizatum cū
verbis, & non in sola aqua. Ergo. &c. Sed quid est
illa applicatio sive illa ablutio? Dico quod non est
aqua, sicut nec mersio dicitur aqua: sed potius vi-
detur quod sit illud quod mergitur. Et sic dico quod
baptismus seu ablutio potius est ille qui baptiza-
tur, quam ipsa aqua. Loquendum tamen est secū-
dum communē loquendi vsum: sicut philosophus
loquitur cum diffinit motum & alia huiusmodi,
sive ablutio sit distincta ab aqua sive non. Hanc
quæstionem magni faciunt aliqui sicut Bernar-
dus author in decretis, non audens dicere quod bap-
tismus sit aqua: quia tunc sequeretur quod a sinus
biberet baptismum. Quam responsionem deridet
Scotus: licet maior illam vellet tenere.

HIS tamen omissis, dico cum magistro, quod
baptismus est ablutio. Sed quid tunc ad illud ar-
gumentum, baptismus constat ex verbis & elemē-
to, id est, ex ablutione, ergo non est ablutio? Ad hoc
nego consequentiā, & nota quod dicit sanct. Th.
in. 4. in hac distinctione, quod baptismus est res
artificialis: quæ se habet tanquam instrumentum.
Et omnis res artificialis non distinguitur à mate-
ria & forma, vel non distinguitur à materia: sicut
dicit Arist. in. 2. phis. phiala est argentum. Vnde
baptismus sive ablutio, non distinguitur ab appli-
catione aquæ ad baptizatum: & applicatio non di-
stinguitur ab aqua, vel baptizato. Attamen hæc
non conceditur, baptismus est aqua: sed ablutio fa-
cta in aqua, quæ ablutio est materia proxima bap-
tismi. Qui in quantum est sacramentum, est in ge-
nere signi: sed simpliciter est in genere ablutionis.

Articul. secundus.

Utrum baptismus fuerit institutus
post Christi passionem.

D SECUNDUM sic pro-
ceditur. Videtur quod bap-
tismus fuerit institutus post Chri-
sti passionē. Causa enim precedit
effectū. Sed passio Christi operatur in sacra-
mentis nouæ legis. Ergo passio Christi praece-
dit institutionem sacramentorum nouæ legis
& precipue institutionē baptismi: cū Apo-
stolus dicat Roma. 6. Quicumque baptizati
sumus in Christo Iesu in morte ipsius bap-
tizati sumus. &c.

PRÆTEREA. Sacramenta nouæ
legis efficaciam habent ex mandato Christi,
Sed Christus mandatum baptizandi dedit dis-
cipulis post passionē & resurrectionem suam
dicens. Euntes docete omnes gentes: baptizā-
tes eos in nomine patris. &c. Ut habetur Mat.
ult. Ergo videtur quod post passionē Chri-
sti baptismus fuerit institutus.

PRÆTEREA. Baptismus est sacra-
mentum necessitatis (ut supra dictum est) &
ita videtur quod ex quo baptismus institu-
tus fuit, homines obligarentur ad baptismum.
Sed ante passionem Christi homines non obli-
gabantur ad baptismum: quia ad huc circumci-
sio suam virtutē habebat: in cuius loco succes-
sit baptismus. Ergo videtur quod baptismus
non fuerit institutus ante passionem Christi.

SED CONTRA est quod Aug. dicit
in quodā sermone de epipha. Ex quo christus
in aqua mergitur: ex eo omnium peccata ablu-
it aqua. Sed hoc fuit ante Christi passionem.
Ergo videtur quod baptismus ante Christi
passionem fuerit institutus.

RESPONDEO dicendum: quod (sicut di-
ctum est supra) sacramenta ex sui institu-
tione habent quod conferant gratiā. Vnde tunc
videtur aliquod sacramentum institui: quan-
do accipit virtutem producendi suū effectū.
Hanc autē virtutem accepit baptismus quan-
do Christus est baptizatus. Vnde tunc vere
baptismus institutus fuit quantum ad ipsum
sacramentum. Sed necessitas utendi hoc sa-
cramento indicta fuit hominibus post passio-
nem

nem

nen. & resurr. etionem: tum quia in passione Christi terminata sunt figuralia sacramenta: quibus succedit baptismus & alia sacramenta nouae legis, tum etiam quia per baptismum configuratur homo passioni & resurrectioni Christi: in quantum moritur peccato: & incipit nouam iustitiae vitam: & ideo oportuit Christum pati prius & resurgere quam hominibus indiceretur necessitas configurandi se morti & resurrectioni eius.

AD PRIMVM. Ergo dicendum, quod etiam ante passionem Christi baptismus habebat efficaciam a Christi passione: in quantum eam praefigurabat: aliter tamen quam sacramenta ue. le. Nam illa erant figura tantum: baptismus autem ab ipso Christo uirtutem habebat iustificandi: per cuius uirtutem ipsa etiam passio salutifera fuit.

AD SECUNDVM dicendum, quod homines non debebant multiplicibus figuris arctari per Christum qui uenerat sua ueritate figuras impletas auferre: & ideo ante passionem suam baptismum institutum non posuit sub precepto: sed uoluit ad eius exercitiu homines assue fieri: & praecipue in populo iudaorum, apud quem omnia facta figuralia erant: ut August. dicit contra Faust. Post passionem uero & resurrectionem non solum iudeis: sed etiam gentilibus sub precepto necessitatem baptismi imposuit dicens. Euntes docete omnes gentes.

AD TERTIUM dicendum, quod sacramenta non sunt obligatoria nisi quando sub precepto ponuntur: quod qui tunc non fuit ante passionem: ut dictum est. Quod enim dominus ante passionem Nicodemo dixit Ioa. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu Sancto: non potest introire in regnum dei: magis uidetur ad futurum respicere quam ad praesens tempus.

IN HOC secundo articulo sunt duae conclusiones principales: quarum prima est. Baptismus fuit institutus ante passionem domini. Hec uidetur de fide propter testimonia statim citanda. Pro-

batu ista conclusio. Ioha. 3. & 4. Nam in cap. 3. dicit Iohannes, quod Christus baptizabat, & in 4. cap dicit quod discipuli baptizaban, cuius uerba sunt. Post haec uenit Iesus & discipuli eius in iudaeam terram: & illic morabatur cum eis, & baptizabat. Et cap. 4. sic dicit. Ut ergo cognouit Iesus, quia audierunt pharisei, quod Iesus plures discipulos facit & baptizat quam Iohannes: quamquam Iesus non baptizaret, sed discipuli eius. & c. Et non uidetur (ut dicit Augustinus in epistola ad seuenianum, & in homelia de ephraim) quod baptizarent baptismum Iohannis. Sed Christi. Ergo iam erat Christi baptismus. Probatur etiam quod discipuli Christi non baptizabant baptismum Iohannis. Quia si discipuli dei baptizarent baptismum Iohannis, potius diceretur Iohannes baptizare, quam Christus. Secundo. Baptismus maxime pertinebat ad humanam redemptionem quae per Christum fiebat. Ergo ante passionem fuit baptismus institutus. Tertio. Matth. 10. & Luc. 10. habetur, quod Christus misit discipulos suos ad praedicandum, & secundum doctores etiam ad baptizandum: licet de baptismum non fiat ibi expressa mentio.

DUBITATUR primo, quando fuit institutus baptismus. Dicunt aliqui, quod quando ipse Christus fuit baptizatus: quia tunc sanctificauit aquas dando eis vim sanctificandi. Hoc dicit sanct. Thom. hic, & in 4. d. 3. Et magister. d. 3. cap. 7. Et Nicolaus de Lira super Iohan. cap. 3. Alij dicunt, quod non tunc: sed quando misit discipulos ad praedicandum Matth. 10. & Luc. 10. Alexander de ales. 4. parte quaest. 5. art. 1. dicit, quod baptismus pluribus institutionibus fuit institutus. Alij dicunt, quod fuit institutus quando dominus dixit Nicodemo Iohannis. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto. & c. Sed quia non est uerisimile, quod tantum sacramentum sic priuatim institueretur: ideo melius uidetur quod sanct. Thom. & magister dicit, institutum fuisse, quando Christus in Iordane baptizatus est: quia tunc vim regeneratiuam contulit aquis, ut beda dicit. Et haec sit secundum propositio.

DUBITATUR secundo, quando fuit baptismus sub precepto. Dicit Scotus in 4. d. 3. quaest. 4. & eius sequaces, quod fuit sub precepto post solemnem euangelij promulgationem: qualis fuit post Penthecostem. Sed ego cum sanct. Thom. & magistro sententiarum in 4. d. 3. cap. 10. dico, quod omnia sacramenta nouae legis incoeperunt habere vim obligandi in passione domini, eo modo quo obligant, aliqua sub precepto & aliqua non. Probatur ex illo Danielis. 9. ubi dicitur. Post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus. Et subiungit. Et in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificium. Ergo tunc incoeperunt sacramenta nouae legis. Secundo. Marci ultimo habetur. Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit. Sed apostoli praedicabant illud mandatum domini. Ergo ante solemnem promulgationem

Dubium
primum.

Dubium
secundum.

onem obligabat. Tertio Scotus dicit, quod baptis-
mus incoepit obligare post solemnem promulga-
tionem euangelij. Contra, Ponamus quod præ-
dicarent apostoli particulariter & nõ publice. Er-
go illi nunquã obligarẽtur. Quarto ad hoc quod
lex obliget non requiritur, quod solemniter pro-
mulgetur: quia quam primum papa ponit præcep-
tum obligat, licet subditi propter ignorantiam ex-
cusentur. Sed hoc dubium est. Quinto Matth. vl-
timo, post resurrectionem præcepit Christus apo-
stolis docere gentes & baptizare ante aduentum
Spiritus sancti. Ergo ante solemnem promulga-
tionem euangelij obligabat baptismus. Sexto. Cle-
mēs in epistola ad iulium & Iulianum episcopos
(quæ est tertia in ordine suarum epistolarum) di-
cit. Deus autem iussit omnem colentem se ba-
ptismo consignari. Quod si renueritis & vestræ
voluntati, magis quam dei obtemperetis: cõtrarij
sine dubio, & inimici estis voluntati eius. Bene se-
quitur deus, iussit. Ergo ante solemnem promulga-
tionem euangelij, erat baptismus sub præcepto.

Articul. tertius.

Vtrum aqua sit propria materia
baptismi.

AD TERTIVM sic proce-
ditur: Videtur quod aqua nõ sit
propria materia baptismi. Bap-
tismus enim secundum Dio. &
Damas. habet vi illuminatiuã. Sed illumi-
natio maxime cõpetit igni. Ergo baptismus
magis debet fieri igne quã in aqua: præsertim
cum Ioan. baptista prænuntians Christi bap-
tismum dicat. Ille vos baptizabit in Spiritu
sancto & igne.

PR. AETEREA. In baptismo signifi-
catur ablutio peccatorum. Sed multa alia sunt
ablutiua quam aqua: sicut unum & oleum
& huiusmodi alia. Ergo etiã in his potest fi-
eri baptismus. Nõ ergo aqua est propria ma-
teria baptismi.

PR. AETEREA. Sacramẽta ecclesie flu-
xerunt de latere Christi pendẽtis in cruce: ut
supra dictum est. Sed inde fluxit non solũ a-
qua: sed etiam sanguis. Ergo videtur quod
etiam in sanguine possit fieri baptismus. Qui
etiam magis videtur conuenire cum causa

& effectu baptismi: quia dicitur Apocali. i.
Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo.
PR. AETEREA. Sicut Augustinus
& Beda dicunt, Christus tactu sua mundif-
sime carnis vim regeneratiuam & purgati-
uam contulit aquis. Sed non omnis aqua con-
tinuatur cum aqua Iordanis, quã Christus
tetigit sua carne. Ergo videtur quod non in
õni aqua possit fieri baptismus. Et ita aqua
in quantum huiusmodi nõ est propria mate-
ria baptismi.

PR. AETEREA. Si aqua secundum
se esset propria baptismi materia: non oportet
ret aliquid aliud fieri circa aquam ad hoc,
quod in ea baptismus fieret. Sed in solenni ba-
ptismo aqua in qua debet celebrari baptismus
exorcizatur & benedicitur. Ergo videtur
quod aqua secundum se non sit propria bap-
tismi materia.

SEE CONTRA EST quod do-
minus dicit Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit
ex aqua, & Spiritu sancto non potest intro-
ire in regnum dei.

RESPONDEO dicendum, quod ex
institutione diuina aqua est propria mate-
ria baptismi. Et hoc conuenienter. Primo qui-
dem, quantum ad ipsam rationem bap-
tismi qui est regeneratio in spiritualem vitam
quod maxime congruit aqua. Vnde & semi-
na ex quibus generantur omnia viuientia. s.
plantæ & animalia, humida sunt: & ad
aquam pertinent. Propter quod quidã philo-
sophi posuerunt aquam omnium rerum prin-
cipium. Secundo. Quantum ad effectus bap-
tismi, quibus competunt aqua proprietates: quæ
sua humiditate lauat, ex quo conueniens est
ad significandum & causandum ablu-
tionem peccatorum: sua frigiditate etiam tem-
perat superfluitates caloris, & ex hoc com-
petit ad mitigandum concupiscentiam fo-
mitis, sua diaphanitate est luminis suscepti-
ua, unde cõpetit baptismi in quantum est fidei
sacramẽtũ. tertio quia cõuenit ad repræsenta-
dũ mysteria Christi quibus iustificamur. Vt

G enim

enim dicit Chrysostomus super illud Ioã. Nisi quis renatus fuerit. &c. Sicut in quodam sepulchro in aqua submergentibus nobis capita vetus homo sepelitur: & submersus deorsum occultatur, & deinde nouus rursus ascendit. Quarto quia ratione sua cõunitatis & abundantie est cõueniens materia necessitati huius sacramenti. Potest enim ubique de facili haberi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illuminatio pertinet ad ignem actiue, Ille autem qui baptizatur non efficitur illuminans, sed illuminatus per fidem, quæ est ex auditu, ut dicitur Roman. 10. Et ideo magis competit aqua baptismi quam ignis. Quod autem dicitur baptizabit vos in Spiritu sancto & igni, potest per ignem (ut Hieronimus dicit) intelligi Spiritus sanctus qui super discipulos in igneis linguis apparuit, ut dicitur. Actuum secundo. Vel per ignem potest intelligi tribulatio, ut Chrysostomus dicit super Matth. quia tribulatio peccata purgat, & concupiscentiam diminuit. Vel quia ut Hilarius dicit super Matth. baptizatis in Spiritu sancto reliquum est consummare igne iudicij.

AD SECUNDVM dicendum, quod vinum & oleum communiter non sumuntur ad usum ablutionis, sicut aqua: nec etiã ita perfecte abluunt, quia ex eorum ablutione remanet aliqua infectio quantum ad odorem, quod non contingit de aqua. Illa etiã non ita communiter & abundanter habentur sicut aqua.

AD TERTIVM dicendum, quod ex latere Christi fluxit aqua ad abluendum: sanguis autem ad redimendum. Et ideo sanguis competit sacramento eucharistiæ, aqua autem sacramento baptismi, qui tamen habet vim ablutiuam ex virtute sanguinis Christi.

AD QVARTVM dicendum, quod virtus Christi deriuata est ad omnem aquam non propter continuitatem lo-

ci, sed propter similitudinem speciei. Unde dicit Augustinus in quodam sermone epiphania. Quæ de saluatoris baptismate benedictio fluxit, tanquam fluius spiritualis omnium gurgitum tractus uniuersorum fontium venas impleuit.

AD QVINTVM dicendum, quod illa benedictio quæ adhibetur aquæ non est de necessitate baptismi, sed pertinet ad quãdam solennitatem per quam excitatur deuotio fidelium, & impeditur astutia demonis ne impediatur baptismi effectus.

IN HOC tertio articulo nota, quod ex omnium sententia, de fide est ad baptismum requiri aquam, sine qua non potest esse baptismus propter illud Ioh. in tertio. Nisi quis renatus fuerit ex aqua. &c.

DUBITATUR an sufficiat gelu aut nix. Videtur quod ita: quia sunt eiusdem speciei. AD HOC dico, quod non sufficiunt: quia dominus dixit Ioh. tertio ut baptismus fieret in aqua. Nisi quis renatus fuerit ex aqua. &c. Gelu autem non est aqua, nec etiam nix.

SECUNDO. Ad baptismum requiritur ablutio. Sed cum gelu aut niue non potest ablutio fieri. Ergo. &c.

AD ARGVMENTVM dico, quod esto gelu & aqua sint eiusdem speciei substantialis, illa tamen accidentaliter transmutatio facit, ut gelu non sit materia baptismi. Sicut esto quod massa & panis sint eiusdem speciei substantialis: tamen propter illam accidentalem mutationem, massa non est materia eucharistiæ.

SECUNDO. Dico quod forte differt specie gelu ab aqua quia habet aliam formam.

SED an in aqua resoluta ex gelu & niue liceat baptizare? Dico quod ita: quia iam est vera aqua, & lauat. Et esto quod gelu differat ab aqua specie: facile tamen reducitur ad formam aquæ.

AN possit baptismus fieri in lixiuio? Dico quod ita: quia lixiuium est vera aqua. Et idem videtur de ceruisia: nisi forte tantum haberet de succo ordeï aut tritici quod non mansisset aqua.

DUBITATUR an omnis aqua sit eiusdem speciei. Dicunt aliqui, quod aqua elementaris non est eiusdem speciei cū aqua viali. Et tunc est dubium an in omni aqua possit fieri baptismus. AD HOC dico, quod omnes aquæ sunt eiusdem speciei, quia omnes easdem habent proprietates. Et ita in qualibet aqua potest fieri baptismus. Secundo dico, quod esto distinguerentur specie, in omni aqua potest fieri baptismus: quia omnis talis est vera aqua, & sufficit genus quod sit vera aqua, siue sit huius vel alterius speciei.

Sed

Dubium primum.

Dubium secundum.

Dubium tertium.

Dubium quartum.

Dubium
quintum.

SED an in aqua rosarum baptizare liceat? Dico quod nō quia nō est aqua, sed humor rosarū. Nam si esset vera aqua esto specie distingueretur ab aqua vsuali: posset in ea fieri baptismus. Sicut eucharistia potest consecrari in vino albo & nigro, esto distinguantur specie. Secundo. Guillelmus de rubione dicit, quod si deus poneret aquam sine accidentibus (.s. sine quantitate & qualitatibus) non esset ibi baptismus, cum talis nō sit aqua apta ad lauandum sanctū. Tho. etiam dicit, quod talis non posset applicari in baptismo, esto quod quis vellet in ea baptizare.

Articul. quartus

Vtrum ad baptismum requiratur aqua simplex.

D QVARTUM sic proceditur. Videtur quod ad baptismum non requiratur aqua simplex. Aqua enim quae apud nos est, non est aqua pura, quod praecipue apparet de aqua maris in qua plurimum admiscetur de terrestri, ut patet per philosophū in libro Methe. Et tamen in tali aqua potest fieri baptismus. Ergo nō requiratur aqua simplex & pura ad baptismum.

PR AETER EA. In solenni celebratione baptismi aqua infunditur chrisma. Sed hoc videtur impedire puritatem & simplicitatem aquae. Ergo aqua pura & simplex non requiratur ad baptismum.

PR AETER EA. Aqua fluens de latere Christi pendente in cruce fuit signum baptismi: ut dictum est. Sed aqua illa non videtur fuisse aqua pura, eo quod in corpore mixto cuiusmodi fuit corpus Christi non sunt elementa in actu. Ergo videtur quod non requiratur aqua pura vel simplex ad baptismum.

PR AETER EA. Lixiuum non videtur esse aqua pura, habet enī contrarias proprietates aquae. s. calefaciendi & desiccandi. Et tamen in lixiuio videtur posse fieri baptismus: sicut & in aquis balnearum, quae

transseunt per venas sulphureas, sicut & lixiuū colatur per cineres. Ergo videtur quod aqua simplex non requiratur ad baptismū.

PR AETER EA. Aqua rosacea fit per subtiliationem à rosis, sicut etiam aqua alchimica generatur per sublimationē ab aliquibus corporibus. Sed in his aquis, ut videtur potest fieri baptismus, sicut etiā in aquis pluui alibus quae per sublimationem vaporum generantur. Cū igitur huiusmodi aquae non sint purae simplices, videtur quod aqua pura, & simplex non requiratur ad baptismum.

SED CONTRA EST, quod propria materia baptismi est aqua, ut dictum est, Sed speciem aquae nō habet nisi aqua simplex. Ergo aqua pura, & simplex de necessitate requiritur ad baptismum.

R ESPONDEO dicendum, quod aqua suam puritatem & simplicitatem potest amittere dupliciter. Uno modo per mixtionē alterius corporis. Alio modo per alterationē. Vtrumque autem horum contingit fieri dupliciter scilicet per artem & per naturam.

Ars autem deficit ab operatione naturae, quia natura dat formam substantialem quod ars facere non potest, sed omnes formae artificiales sunt accidentales, nisi forte apponendo proprium agens ad propriam materiam, sicut ignem combustibili per quem modum a quibusdā quaedā animalia per putrefactionē generantur. Quaecunque igitur transmutatio circa aquam facta est per artem: siue commiscendo, siue alterando, non transmutatur species aquae. Vnde in tali aqua potest fieri baptismus, nisi forte aqua admisceatur per artem in tam perua quantitate alicui corpori quod compositum magis sit aliud quam aqua, sicut lutum magis est terra quam aqua, & vinum limphatum magis est vinum quam aqua. Sed transmutatio quae fit a natura quandoque quidem speciem aquae soluit: & hoc fit quando aqua efficitur per naturam de substantia alicuius corporis mixti: sicut aqua conuersa in liquorem ouae est

vinum, unde non habet speciem aquæ.

Aliquando autem fit per naturam transmutatio aquæ sine solutione speciei: & hoc tam per alterationem (sicut patet de aqua calefacta à sole) quam etiam per mixtionem: sicut patet de aqua fluminis turbida ex premixtione terrestrium partium. Sic ergo dicendum est quod in qualibet aqua qualiter cunque transmutata, dummodo non solvatur species aquæ potest fieri baptismus, si vero solvatur species aquæ non potest fieri baptismus.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod transmutatio facta in aqua maris, & etiam in alijs aquis quæ penes nos sunt, non est tanta quod solvat speciem aquæ. Et ideo in huiusmodi aquis potest fieri baptismus.

AD SECUNDUM dicendum, quod admixtio chrysmatis non solvit speciem aquæ sicut nec etiam aqua decoctionis carniū: aut aliorum huiusmodi. Nisi forte sit facta tanta resolutio corporum lixatorum in aqua: quod plus liquor habeat de aliena substantia quam de aqua, quod ex spissitudine prospici potest. Si tamen ex liquore sic inspissato exprimatür aqua subtilis sic potest in ea fieri baptismus, sicut & in aqua quæ exprimitur ex luto: licet in luto baptismus fieri non possit.

AD TERTIUM dicendum, quod aqua fluens de latere Christi pendens in Cruce non fuit humor flegmaticus, ut quidam dixerunt. In tali enim humore non posset fieri baptismus sicut nec in sanguine animalis, aut in vino, aut quocunque liquore alicuius plantæ. Fuit autem aqua pura miraculose egrediens a corpore mortuo, sicut & sanguis, ad comprobandam veritatem dominici corporis contra Manicheorum errorem. Ut. scilicet per aquam (quæ est unum quatuor elementorum) ostendetur corpus Christi vere fuisse compositum ex quatuor elementis: per sanguinem vero videretur esse compositum ex quatuor humoribus.

AD QUARTUM dicendum, quod in lixiuo & in aquis sulphureorum balneo-

rum potest fieri baptismus: quia tales aquæ non in corporantur per artem vel naturam, aliquibus corporibus mixtis, sed solum alterationem quandam recipiunt, ex hoc quod tunc seunt per aliqua corpora.

AD QUINTUM dicendum, quod aqua Rosacea est liquor rosæ resolutus. Unde in eam non potest fieri baptismus: & eadem ratione nec in aquis alchymicis sicut nec in vino. Nec est eadem ratio de aquis pluvialibus quæ generantur ex maiori parte ex sublimatione vaporum resolutorum ex aquis. Minimum autem est ibi de liquoribus corporum mixtorum: qui tamen per huiusmodi sublimationem virtute nature, quæ est fortior arte, resoluntur in veram aquam, quod ars facere non potest. Unde aqua pluvialis nullam proprietatem retinet alicuius corporis mixti, quod de aquis rosaceis & aquis alchymicis dici non potest.

IN HOC articulo. 4. nulla poenitus difficultas est, post ea quæ in articulo immediate precedente de materia huius sacramenti diximus, & post ea quæ dicit sanct. Thom. Ex quibus omnibus sequitur, quod in omni vera aqua potest confici baptismus, & in sola vera aqua, siue sit mixta cum alio liquore siue non, dummodo maneat vera aqua.

Articul quintus.

Vtrum forma baptismi sit conveniens.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur, quod hæc non sit conveniens forma baptismi: ego te baptizo in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti.

Actus enim magis debet attribui principali agenti quam ministro. Sed in sacramento minister agit ut instrumentum: et

supra

supra dictum est: principale autem agens in baptismo est Christus. secundum illud. Ioan. primo. Super quem videris spiritum descendentem & manentem hic est qui baptizat. Inconuenienter ergo minister dicit, ego te baptizo praesertim quia in hoc quod dicit baptizo: intelligitur ego: & sic videtur superflue apponi **PRÆTEREA**. Nō oportet quod ille qui aliquē actū exercet, de actu exercito faciat mentionē: sicut ille qui docet nō oportet quod dicat: ego vos doceo. Dominus autē simul tradidit præceptū baptizandi & docēdi dicens Mat. vlti. Euntes docete oēs gentes. &c. Ergo non oportet quod in forma baptismi fiat mentio de actu baptismi.

PRÆTEREA. Ille qui baptizatur quādoq; nō intelligit verba, puta si sit surdus aut puer. Frustra autē ad talem sermo dirigitur, secundum illud Eccle. 32. Vbi nō est auditus, non effundas sermonem. Ergo inconuenienter dicitur: ego te baptizo sermone directo ad eū qui baptizatur.

PRÆTEREA. Cōtingit simul plures baptizari et ā pluribus: sicut apostoli baptizauerūt una die tria millia: & alia die quinq; milia: ut dicitur actuū. 2. & 4. Non ergo debet forma baptismi determinari in singulari numero, ut dicatur ego te baptizo: sed potest dici nos vos baptizamus.

PRÆTEREA. Baptismus virtutē habet ā passione Christi. Sed p formā baptismus sanctificatur. Ergo videtur quod in forma baptismi debeat fieri mentio de passione Christi.

PRÆTEREA. Nomen designat proprietatē rei. Sed tres sunt proprietates personales diuinarū personarū: ut in prima parte dictū est. Nō ergo debet dici in nomine patris & filij, & Spūs sancti: sed in nominibus.

PRÆTEREA. Persona patris nō solum significatur noīe patris: sed etiā noīe in nascibilis et genitoris. Filius autē significatur nomine verbi & imaginis & geniti: Spūs etiā sanctus potest significari nomine doni, &

amoris procedentis. Ergo videtur quod etiā his nominibus utēdo perficiatur baptismus. **SED CONTRA** est, quod dominus dicit Mat. vlti. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti.

RESPONDEO dicendū, quod baptismus per suam formā consecratur: secundum illud Eph. 5. Mundās eā lauacro aquæ in verbo vitæ. Et Aug. dicit in lib. de unico baptismo. Quod baptismus verbis euangelicis consecratur. Et ideo oportet quod in forma baptismi exprimaturs causa baptismi. Est enim duplex causa eius. Vna quidē principalis aqua virtutem habet: quæ est sancta trinitas. Alia autē est instrumentalis. s. minister qui tradis exterius sacramētū. Et ideo oportet in forma baptismi de utraq; fieri mentionē. Minister autē tangitur cū dicitur: ego te baptizo. Causa autē principalis, cum dicitur in noīe patris, & filij, et spūs sancti. Unde hæc est cōueniens forma baptismi: ego te baptizo in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod actio attribuitur instrumento sicut immediate agenti: attribuitur autē principali agenti: sicut in cuius virtute instrumentū agit. Et ideo in forma baptismi conuenienter significatur minister: ut exercēs actum baptismi, per hoc quod dicitur: ego te baptizo. sicut & ipse dominus baptizandi actū attribuit ministris dicēs baptizantes eos. &c. Causa autē principalis significatur: ut in cuius virtute sacramētum agit: per hoc quod dicitur in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti: nō enim Christus baptizat sine patre, & Spiritu sancto. Greci autem non attribuunt actum baptismi ministris: ad euitandum antiquorum errorem: qui virtutem baptismi baptizantibus attribuebant dicentes. Ego sum Pauli: & ego cephe. Et ideo dicunt baptizetur seruus Christi talis, in nomine patris. &c. Et quia exprimitur actus exercitus per ministrum cū inuocatione trinitatis, verū pficitur sacramētū.

G ij Quod

Quod autem additur ego in forma nostra, non est de substantia forma, sed ponitur ad maiorem expressionem intentionis.

AD SECVNDVM dicēdū, quod quia ablutio hominis in aqua propter multa fieri potest: oportet quod determinetur in verbis formae ad quid fiat. Quod quidem non fit per hoc quod dicitur in nomine patris & filij, & Spiritus sancti, quia omnia in tali nomine facere debemus: ut habetur col. 3. Et ideo si non exprimat actus baptismi: vel per modum nostrum, vel per modū grecorū, non perficitur sacramentū: secundū illam dec. Alexan. 3. Siquis puerū ter in aqua merserit in nomine patris, & filij, & Spūs sancti. Amē. Et non dixerit ego te baptizo in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti Amen, non est puer baptizatus.

AD TERTIVM dicēdū, quod verba quae proferuntur in formis sacramentorū, non pronuntiantur solū causa significandi: sed etiam causa efficiendi: inquantū habent efficaciam ab illo verbo, per quod facta sunt cōtia. Et ideo convenienter diriguntur non solū ad homines intelligentes: sed etiā ad creaturas insensibiles: ut cū dicitur exorcizo te creatura salis.

AD QVARTVM dicēdū, quod simul plures non possunt unū baptizare: quia actus multiplicatur secundū multiplicationē agentium: si perfecte ab unoquoque agatur. Et sic si cōueniret duo, quorū unus esset mutus, qui non posset proferre verba: & alius carere manibus qui non posset exercere actum: non possent ambo simul baptizare, uno dicente verba: & alio exercente actum. Possunt autem (si necessitas exigit) plures simul baptizari: quia nullus eorū reciperet nisi unum baptismū. Sed tunc oportebit dicere: ego baptizo vos. Nec erit mutatio formae: quia vos nihil aliud est quam te & te. Quod autem dicitur nos, non est idē dicere quod ego & ego, sed ego & tu: & sic iam mutaretur forma. Similiter autem mutaretur si diceretur: ego baptizo me. Et ideo nullus potest baptizare se ipsum: propter quod

etiam Christus a Ioanne voluit baptizari: ut dicitur extra de baptismo & eius effectu cap. Debitum.

AD QVINTVM dicendum, quod passio Christi: & si sit principalis causa respectu ministri est tamen causa instrumentalis respectu sancte trinitatis. Et ideo potius commemoratur trinitas quam passio Christi.

AD SEXTVM dicendum, quod & si sint tria non tria personalia trium personarum: est tamen nomen unum essentiale. Virtus autē diuina que operatur in baptismo, ad essentiam pertinet: & ideo dicitur in nomine & non in nominibus.

AD SEPTIMVM dicendum, quod sicut aqua sumitur ad baptismum: quia eius usus est cōmunior ad abluendum: ita ad designandum tres personas in forma baptismi assumuntur illa nomina quibus communius cōsueuerunt nominari ipse in illa lingua. Nec in alijs nominibus perficitur sacramentum.

IN HOC .5. articulo dubitatur, cum hoc sit cōmune omnibus sacramentis (nempe constare ex verbis & rebus) quare ita loquantur doctores vocantes vnam partem sacramentorum materiā & aliam formam, cum sancti non ita loquantur, nec etiā dominus in euangelio.

AD HOC dico, quod optime loquuntur doctores Scholastici, maxime cū sacramenta sint res artificiales constantes, ex duobus, vno perfectibili & alio perficiente.

SED quare verba dicuntur forma potius quam aliae res? Dico, quod cū illud dicatur forma alicuius rei à quo res perfectionem habet: & sacramenta a verbis habeant perfectionem: ideo verba dicuntur forma. Secundo dico, quod sacramenta sunt signa significatiua, & verba proprie significāt: ideo verba dicuntur forma potius quam aliae res, quae non ita proprie significāt. Forma igitur baptismi est haec. Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti. Probatum Matth. vltimo, docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti.

DUBITATUR an mutatio formae quae non vitiat sensum verborum tollat sacramentum. Et augetur dubiū. An si talis mutans formā, manente sensu verborum, intendens inducere errorem (id est, quod non potest quis absolui ab homine, sed à deo, vel aliquid aliud sicut graeci dicunt baptizetur seruus Christi) tollat sacramentum. AD HOC dico cum sancto Tho. in. 4. d. 3. & supra quaest. 1. ar. 7. ad tertium & quaest. 5. art. 10. &

alij

Dubium primum.

Dubium secundum.

alij etiam dicunt, quod mutans formam ecclesiae intendens inducere errorem non conficit sacramentum. Et probant cap. Retulerunt de consecratione. d. 4. Vbi pontifex dicit, quod si talis mutans formam non intendebat inducere errorem, facit sacramentum. Vnde à contrario sensu arguunt, quod si intendebat inducere nouum ritum vel errorem non conficit sacramentum. Hanc tamen conclusionem limitat Durandus in. 4. d. 3. quæst. 2. & alij doctores. Quod si ille mutans formam intendit inducere errorem circa sacramentum ipsum: ita quod non intendat facere quod Deus instituit & ecclesia tenet, non conficit sacramentum. Si vero intendit facere, quod Deus instituit & ecclesia tenet, conficit sacramentum. Et ita intelligitur illud cap. retulerunt, & ita intelligit sanct. Tho. in. 4. d. 3. & supra quæst. 1. art. 7. ad tertium. Itaque mutans formam intendens inducere errorem contra ipsum baptismum, nihil facit. Si autem intendat inducere errorem, sed non contra sacramentum: conficit sacramentum. Et hoc in generali ad omnia sacramenta. In particulari vero ad baptismum concurrunt quatuor. Primum forma. Secundum materia. Tertium baptizans. Quartum baptizatus.

Dubium
tertium.

DUBITATVR an sit baptismus sub hac forma ego te baptizo in nomine genitoris geniti & spirati.

AD HOC respondet sanct. Tho. Hic ad. 7. & in 4. d. 3. quæst. 1. art. 2. quæst. 2. ad 5. quod non. Idem dicit magister. d. 3. Idem Durandus d. 3. quæst. 2. Idem Sco. d. 3. quæst. 2. Diuus bona ventura. Richardus. Iohannes maior dicunt, quod quomodocumque mutetur ista forma in nomine patris, & filij, & Spūs sancti, nō valet baptismus. Ratio est: quia non manet sententia formæ. Nam ad formam requiritur quod significantur personæ per modum subsistentis Hipostasis. Per illam vero formam in nomine genitoris, &c. Non significantur personæ nisi per modum actus notionalis & non per modum subsistentis, ideo non seruetur sensus formæ. Quamobrem non valet sacramentum: quia illæ formæ non sunt synonymæ.

SECUNDO. Arguit Scotus ad idem. Non est sacramentum in aqua rosacea: quia Christus instituit quod sit in vera naturali aqua. Ergo non est vera forma illa, in nomine genitoris, geniti, &c. Quia Christus instituit, ut esset forma baptismi in nomine patris, & filij, & Spūs sancti, & non alia.

TER TIO. Ecclesia nunquā vsa est tali forma. Ergo non est forma. Nam aliàs ecclesia aliquā vte retur illa. Petrus de aliaco, & Palud. dubitāt an illa sit sufficiens forma in noīe genitoris geniti, &c.

SED Caietanus hic, dicit qd est sufficiens forma, & in illa tenet baptismus, esto peccaret qui illa vte retur: quia cōtra ecclesie cōsuetudinē ageret. Probat hoc quinque rationibus. Prima est de consecra. d. 4. cap. à quodā Iudæo. Vbi dicitur, quod si ille iudeus baptizabat in noīe trinitatis, vel in nomine

Christi, est baptismus. Sed qui baptizatur in noīe genitoris geniti & spirati, baptizatur in noīe sancte trinitatis, quia ibi explicatur trinitas. Ergo est baptizatus. Cōfirmatur. In eodē cap. Dicitur quod in nomine Christi est baptismus propterea quod in nomine Christi intelligitur tota trinitas. scilicet vnigenus. & vnctus, & ille quo vngitur. Sed expressius significatur trinitas in hac forma in nomine genitoris geniti. &c. Ergo hæc est forma.

SECUNDO principaliter arguit ex Ambrosio lib. de Spū sancto cap. 3. Vbi dicit quod hæc est forma baptismi. In nomine eius qui vnxit, & eius qui vnctus est, & eius quo vnctus est.

TER TIO. Si iudeus aut gētilis diceret quod credit in genitorem, & genitum, & procedentem ab utroque: nemo diceret quod ille non est fidelis. Immo diceremus, quod credit totam trinitatem, & illam profiteretur sufficienter illis verbis. Sed in baptismo est forma ad protestationem fidei, & sufficienter protestatur per illam formam in nomine genitoris geniti, & spirati. Ergo, &c.

QVARTO. In concilio florentino vbi datur armenis forma baptismi, solum dicitur quod baptizent in nomine trinitatis, non coarctando hoc vel illo modo. Sed qui baptizat in nomine genitoris geniti, &c. Baptizat in nomine trinitatis. Ergo illa forma sufficit.

QVINTO. Si nullo modo licet mutare illa verba in nomine patris & filij, &c. Ergo sub hac forma in nomine patris, & filij, & paraleti, non erit baptismus, quod est falsum, cum loco termini complexi ponatur in complexus, expressius personam diuinam importans.

SEXTO. Quia hæc nomina pater, & filius, & Spiritus sanctus, non fuerunt imposita ad distinguendū significandū personam vel personas diuinas quia pater etiam significat patrem creatum indifferenter & sic de alijs. Sed christiani adaptauerūt vnique personæ diuinæ suum nomen. Quare ergo nō poterūt ita adaptari alia nomina?

SEPTIMO. In alijs sacramentis non tollitur sacramentum esto mutantur verba dummodo maneat sensus formæ. Vt in sacramento poenitentiae, siue minister dicat ego te absoluo, siue ego dimitto tibi peccata, esset absolutus & verum sacramentum. Et in sacramento ordinis siue dicatur do tibi potestatem, siue do tibi facultatem: esset sacramentum.

OCTAVO. Si in aliqua lingua nō esset terminus synonymus cū hoc termino pater aut filius, &c. Si cut cantabri nō habent terminum in complexū significantē deū, quē tñ appellant loā gaicoa, sic complexu. Si igitur Christus instituisset ut in nomine dei daretur baptismus, nō possent illi lingua sua baptizare.

PALVDANUS. d. 3. q. 1. dubitat an cōficiatur sacramentum sub illa forma in noīe genitoris, &c. Sed magis i afirmatiuā partē declinat. Et glo. de cōf. d. 4. c. multi sūt dicit qd tenet baptismus sub illa forma

G iij in no

nomine genitoris geniti. &c. Siluest. tamen verbo baptisimo. 10. §. 10. Tenet communem opinionem. s. quod non tenet baptismus.

RÉSOLVO materiã hãc aliquibus ppositionibus. Prima est. Opinio cõmunis negatiua est probabilis. Et qui veller illam defendere, dicat ad õnia argumenta quæ fiunt pro alia opinione, quod ad formam baptismi requiritur, quod verba significant personas: vt subsistant. Et non sufficit significare actus personarum, vel personas per modũ actus.

SECUNDA propositio. Probabilior est alia affirmatiua opinio propter factas rationes: & ego reputo eam certam.

TERTIA propositio. Qui baptizaret sub hac forma in nomine genitoris. &c. Grauius peccaret: quia contra cõsuetudinem ecclesiæ faceret, & semper est aliqua formido propter doctores oppositum dicentes.

QUARTA propositio. In rebus necessarijs ad salutem, accipiendum est certum. Et cum illa forma in nomine patris. &c. Sit certa de fide & non alia. peccat qui illa relicta vtitur ista alia in nomine genitoris geniti. &c.

ET ad sanct. Thom. dicit Caietanus quod intelligit quod nõ teneret baptismus. i. esset cõtra præceptum ecclesiæ, & peccaret baptizans sub illa forma. i. esset contra ecclesiam, non autem contra substantiam sacramenti. Secundo dico quod. S. Tho. non potest sic interpretari. Sed dicendũ est, quod fuit illius opinionis quæ erat cõmunis suo tẽpore.

Articulus sextus.

Vtrum in nomine Christi possit dari baptismus.

D **SEXTVM** sic proceditur. Videtur quod in nomine Christi possit dari baptismus. Sicut enim una est fides ita est unũ baptisma: vt dicitur Eph. 4. Sed actuũ. 8. dicitur quod in nomine Christi baptizabantur viri & mulieres. Ergo etiã nũc potest dari baptismus in nomine Christi.

PRÆTEREA. Ambrosius dicit. Si Christum dicas, & patrem a quo unctus est & ipsum qui unctus est filium: & spiritum Sanctum quo unctus est de signasti. Sed in nomine trinitatis potest fieri baptisimus. Ergo & in nomine Christi.

PRÆTEREA. Nicolaus Papa ad

consulta bulgarorum respondens dicit. Qui in nomine sanctæ trinitatis, vel tantum in nomine Christi (sicut in actibus apostolorũ legitur) baptizati sunt (unum quippe idemque est, vt sanctus ait Ambrosius) rebaptizari non debent. Rebaptizarentur autem si in hac forma baptizati sacramentum baptismi nõ reciperent. Ergo potest conferrí baptismus in nomine Christi, sub hac forma, ego te baptizo in nomine Christi.

SED CONTRA est. Quod Pelagius Papa scribit gaudentio episcopo. Si hi qui in locis dilectionis tuæ vicinis commorari dicuntur, se solũmodo in nomine domini baptizatos fuisse confitentur, sine cuiuscũque dubitationis ambiguo, eos ad fidẽ catholicã veniẽtes in sanctæ trinitatis nomine baptizabis.

DIDIMVS etiam dicit in libro de Spiritu sancto. Licet quis possit existere mentis aliena, qui ita baptizare conetur, vt unũ de prædictis nominibus (s. triũ personarũ) prætermittat: tamen sine perfectione baptizabit.

R **ESPONDEO** dicẽdum, quod (sicut supra dictum est) sacramenta habent efficaciam ab institutione Christi. Et ideo si prætermittatur aliquid eorum quæ Christus instituit circa aliquod sacramentum, efficaciam caret: nisi ex speciali dispensatione eius, qui virtutem suam sacramentis non alligauit. Christus autem instituit sacramentum baptismi dari cũ inuocatione trinitatis. Et ideo quicquid desit ad plenam inuocationem trinitatis tollit integritatem baptismi. Nec obstat quod in nomine vnus personæ intelligitur alia (sicut in nomine patris intelligitur filius) aut quod ille qui nominat vnã solam personã, potest habere rectam fidem de tribus: quia sicut ad sacramentum requiritur materia sensibilis, ita & forma sensibilis. Vnde non sufficit intellectus vel fides trinitatis ad perfectionem sacramenti: nisi sensibilibus verbis fides exprimat. Vnde & in baptismo Christi (ubi fuit origo sanctificationis nostri baptismi) affuit trinitas in sensibilibus signis. s. pater in voce,

ce, filius in humana natura Spiritus sanctus in columba.

AD PRIMAM ergo dicendum, quod ex speciali Christi reuelatione, apostoli in primitiua ecclesia in nomine Christi baptizabant: ut nomē Christi (quod erat odiosum iudeis & gentilibus) honorabile redderetur: per hoc quod ad eius in uocationē Spiritus sanctus dabatur in baptismo.

AD SECUNDAM dicendum, quod Ambrosius assignat rationem, quare conuenienter talis dispensatio fieri potuit in primitiua ecclesia: quia, scilicet in nomine Christi tota trinitas intelligitur. Et ideo seruabatur ad minus integritate intelligibili, forma quā Christus tradidit in euangelio.

AD TERTIAM dicendum, quod Nicolaus Papa dictum suum confirmat ex duobus premissis. Et ideo eius responsio patet ex primis duabus solutionibus.

CIRCA istum articulum. Arguo sic cōtra cōclusionem sancti Thomae (scilicet quod in nomine Christi non conficitur baptismus) Apostoli baptizabant in nomine Christi. Ergo illa erat forma sacramenti. Ergo & nunc etiam est forma: quia nunquā fuit mutata. Antecedēs probatur actū. 2. Poenitentiam agite (ait Petrus ad iudeos) & baptizetur unusquisque, uestrū in nomine Iesu Christi. SECUNDO. Actuum. 8. dicitur de samaritanis quod crediderunt Philippo euangelizātī: & baptizati sunt in nomine Iesu Christi. TERTIO. Actū. 19. dixit Paulus ad quosdam discipulos quos inuenit ephesi. In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt. In Iohannis baptismo. Dixit autem Paulus. Iohannes baptizauit baptismum poenitentiae populum dicens, in eum qui uenturus esset post ipsum ut crederent, hoc est in Iesum. His auditis baptizati sunt in nomine domini Iesu. Ergo & nūc tenebitur baptismus sub illa forma. HIS non obstantibus sunt de hoc opiniones. Cæteranus hic dicit quod tenet baptismus sub ista forma. Idem tenet Adrianus in. 4. q. 2. de baptismo. Idem dicit glosa super cap. primum. Extra de baptismo & eius effectu. Et glosa in decretis de consecra. d. 4. cap. à quodam iudæo. Idem dicit Athanasius, in lib. 1. de trinitate. Idem dicit Hugo de sancto Victore lib. 2. de sacramentis. p. 6. cap. 2. Idem dicit magister sententiarum. d. 3. cap. 5. dicit tamē tutius esse oppositum. Idem. Ambrosius lib. 1. de Spiritu sancto cap. 3.

ET HI doctores sic probant opinionem suā. Pri-

mo, quia apostoli sub hac forma baptizauerunt, nec fuit unquam in euangelio reuocata. Ergo tenebitur factum sub illa. Antecedens patet actuum. 2. & 8. & 19.

SECUNDO. Ad essentiam sacramenti non requiritur nisi quod significetur trinitas, vel inuocetur. Sed hoc nomen Christus significat trinitatē: quia significat unctū, & ungentē, & eū quo unctus est. TERTIO. Probatur autoritate sanctorum illorum. Athanasij, scilicet Ambrosij, Hugonis, & glosarū, & magistrī sententiarum, quos citauimus.

QUARTO. (Et fortius) probatur ex illo cap. à quodam iudæo. De consecratione. d. 4. Vbi Nicolaus Papa id determinare uidetur: quia dicit, quod si sunt baptizati in nomine sanctæ trinitatis, aut in nomine Christi solum non debent rebaptizari. ALTERA est opinio sancti Thomae. negatiua. scilicet quod non est forma, nec cum illa conficitur sacramentum. Idem tenet Durandus. in. 4. d. 3. q. 1. Idem Richardus. d. 3. art. 2. q. 3. Idem Paludanus. d. 3. quæst. 1. Idem Siluester uerbo baptismus. 1. §. 4. Idem Archiepiscopus Florentinus. 3. parte titulo 14. cap. 13. §. 2. Idem Panormitanus cap. primo extra de baptismo & eius effectu. Idem Gabriel. d. 3. quæst. vni ca. Et alij. Scotus uero dubitat.

OPINIO ergo hæc ita probatur. Primo. De consecratione. d. 4. cap. Multi sunt. Pelagius Papa reprehendit baptizantes in nomine Christi. Quia, inquit, est præceptū diuinum, quod in baptismo inuocetur trinitas expresse per illa nomina, pater & filius, & Spiritus sanctus. Ergo si est præceptū diuinum, ut sub illis nominibus inuocetur trinitas, in nomine Christi tantum non conficitur sacramentum.

SECUNDO. In eodem titulo cap. Si reuera: idē dicit Pelagius, quod si ad inuocationem unius personæ tantum non fit sacramentum. Sed in nomine Christi sola una persona inuocatur. Ergo non fit sacramentum.

TERTIO. Zacharias Papa de consecratione. d. 4. cap. in sinodo anglorum, determinat quod qui solum sub unius personæ nomine vel duarum baptizat (ut si dicat ego te baptizo in nomine patris & filij) non conficit sacramentū. Ergo nec ille qui sub nomine Christi baptizat.

QUARTO. Hoc nomen Christus significat unctum & non trinitatem. Nam si à solo patre Iesus ungeretur, ad huc uocaretur Christus. Ergo sub hac forma sacramentum non conficitur.

QUINTO. Apostoli baptizabant in nomine Iesu: ut dicitur actuum. 19. At nunc sub isto nomine non teneret baptismus, significat enim saluatorem & nō trinitatē. Ergo nec sub nomine Christi. SEXTO. Si teneret baptismus in nomine Christi, teneret etiam in nomine Spiritus sancti, vel procedentis ab utroque, cum clarius ibi trinitas representetur quā in nomine Christi. Sed sub illo nomine nō tenet. Ergo nec sub nomine Christi.

Septimo

SEPTIMO. Ecclesia nunquam approbavit istam formam. Ergo non est forma. Si dicas quod approbavit in illo cap. à quodam iudæo, non vallet, respondebimus enim facile cap. illi.

RESPONDEO. Igitur ad omnia argumenta in oppositum. Et ad primum respondet sanct. Tho. hic ad primum argumentum, quod apostoli baptizauerunt cum illa forma ex speciali reuelatione & dispensatione Christi, ipsis & pro ipsis tantum facta. Et ratio reuelationis, inquit sanct. Thom. fuit, ut nomen Christi quod erat odiosum iudæis, & gentibus, amabile redderetur. Secunda ratio (& forte magis literalis) erat, quod apostoli volebant statim manifestare trinitatem: sed prius prædicabant vnum deum prouisorum orbis. At ipsis iam instructis & affectis prædicabatur trinitatem. Quod quidem seruare deberent omnes qui in fidelibus prædicant. Ob idque cum apostolis dispensatum est, ut in nomine Christi baptizarent.

AD SECVNDVM dico ad maiorem, quod requiritur ut trinitas expresse significetur. Et ad minorem, nego quod hoc nomen Christus trinitatem significet, sed tantum vnctum, siue à seipso siue ab alio solum, vnctus sit.

AD TERTIVM dico, quod cum sint de hoc controversia inter ipsos sanctos, non tenemus illos secus quando omnes sunt conformes.

AD QVARTVM dico cum sanct. Tho. Hic ad tertium quod Nicolaus Papa solum volebat determinare quod baptismus collatus à pagano in vera forma ecclesie, est verum sacramentum. Sed an in nomine Christi esset vera forma, non interdebat determinare tanquam de fide tenendum: sed sub opinione Ambrosij reliquit. Nam si tanquam de fide diffineret non diceret, ut Ambrosius dicit. Et innixus est etiam factis apostolorum: ad quod iam respondimus. Silvester vero. Verbo baptismus. i. §. 4. dicit de mente Archiepiscopi, caput illud intelligi quando fit dispensatio à Spiritu sancto & non alias.

PRO resolutione huius dubij notandæ sunt hæc propositiones. Prima est. Qui baptizaret sub ista forma, in nomine Christi, peccaret mortaliter: quia exponit se periculo non faciendi sacramentum, sed committendi sacrilegium. Et quia exponit se periculo nocendi proximo notabiliter in materia spirituali. Facit etiã quod ille rebaptizetur quod est illicitum. Nam cum hæc forma dubia sit sub dubio est talis rebaptizandus, ut habetur extra de baptismo & eius effectu cap. de quibus dubium est. SECVNDA propositio. Baptizatus sub hac forma in nomine Christi, rebaptizandus est sub conditione: quia dubium est an sit baptizatus, & tales sunt rebaptizandi, ut patet ex illo cap. de quibus dubium est.

TERTIA propositio. Probabilior est pars negativa quam affirmatiua propter dictas rationes, & pericula quæ sequuntur.

DVBITATVR præterea an in nomine trinitatis teneat baptismus. Dicunt communiter omnes in. 4. d. 3. quod non. Probat. Relicta vna persona in forma baptismi, non valet baptismus. Ergo relictis omnibus non valebit. Antecedens probatur, ex cap. multi sunt, & ex cap. Si re vera de consecratione. d. 4. ut supra citauimus.

SECVNDO. In nomine dei, vel in nomine dñi non esset baptismus. Ergo nec in nomine trinitatis.

TERTIO. Non est forma baptismi nisi explicetur trinitas. Sed in hac forma in nomine trinitatis non explicatur trinitas personarum: sed valde confuse significatur. Ergo. &c.

CONTRA hoc tamen opponit Marsilius Bernardum dicentem in quadam epistola quod in nomine dei & sanctæ Crucis tenet baptismus

AD HOC dico, quod Bernardus non intelligit hanc esse veram formam in nomine dei. Sed rogatus an si veræ formæ apponatur hoc verbum, & sanctæ Crucis, (ut si dicatur baptizo te in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti, & sanctæ Crucis) teneat sacramentum, & dicit quod ita. Et hæc est vera opinio certa & tenenda, quod in nomine trinitatis non tenet sacramentum.

CAIETANVS tamen dicit, formam illam esse validam, & quod in illa tenet sacramentum. Probat per illud cap. à quodam iudæo de consecratione. d. 4. ubi dicitur, quod si illi de quibus dubitabatur, baptizati erant in nomine trinitatis, non erant rebaptizandi. Ergo est forma. Ad hoc cap. dico, quod intelligitur in nomine trinitatis expresse. s. in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti: & non sic confuse in nomine trinitatis.

DVBITATVR. An si quis dicat, ego te baptizo in nominibus patris, & filij, & Spiritus sancti, teneat baptismus? Dubium hoc mouet. S. Thom. in. 4. d. 3. quæst. 1. art. 2. quæstiuncula. 1. ad. 9. non tamè distincte respondet. Et videtur quod sit sacramentum. Nam si quis baptizaret in nomine patris, & in nomine filij, &c. Vere baptizaret. Ergo etiam dicendo in nominibus.

SECVNDO. Quia quando dicitur in nomine patris, & filij, &c. exprimitur vna essentia & tres personæ. At id etiam exprimitur in nominibus. Ergo est baptismus.

HIS non obstantibus dico cum magistro. d. 3. quod sacramentum sub illa forma non tenet. Ratio est. Quia dicere in nominibus variatur sensus veræ formæ. Nam quando dicitur in nomine patris in vocatur trinitas vna inuocatione. Si vero dicatur in nominibus plures essent inuocationes. Secundo. Dicere in nomine patris, &c. Est dicere in virtute patris, & dicere in nominibus est dicere in virtutibus. Cum vero vna sit virtus patris, & filij, & Spiritus sancti mutatur sensus. Hanc sententiã tenet etiam Panormitanus & Hostiensis extra de baptismo & eius effectu cap. primo.

DVBITATVR tertio, an formaliter vel virtualiter debeat poni in forma baptismi hoc

Dubium primum.

Dubium secundum.

Dubium sextum.

Dubium tertium, pro.

pro nomen ego. Dico quod non est necessarium. Probatur. Græci baptizant sub ista forma, baptizetur seruus Christi. Sed ibi non ponitur ego. Ergo non est necessarium. Antecedens autoritate omnium probatur.

SED contra hoc arguo sic. Extra de baptismo & eius effectu cap. i. dicitur, quod qui baptizat, & mergit, & non dicit ego te baptizo in nomine patris, & filij, &c. Non baptizat.

AD HOC dicit Adrianus quod vult Papa dicere, quod non sufficit immersio sine verbis, non autem intendebat dicere pronomine ego esse necessarium. Et ideo quando Papa aliquid determinat, videndum est contra quid fit determinatio formaliter, & illud tenendum est eo modo quo Papa determinare intendit.

DUBITATUR an sufficiat ad baptismum dicere nos te baptizamus. Respondet sanctus Thom. 4. d. 3. quæst. 1. quod non: quia actus multiplicatur ad multiplicationem agentium, & ita significaretur in tali forma quod essent multi actus. scilicet quod ego baptizo, & ille baptizat. Si tamen ex accommodatione usus hoc pro nomen nos significat aliquem singularem, puta episcopum (sic enim ipsi loquantur) tenet sacramentum: sed peccaret mutans formam ecclesie.

SED an sufficiat dicere nos te baptizamus, si sint plures baptizantes & quilibet faciat totum? Dico quod probabile est quod ita: quia ibi seruatur verus sensus forme. scilicet ego baptizo, & ego baptizo.

DUBITATUR an sit de essentia sacramenti ponere in forma personam baptizatam. Videtur quod non: quia sicut non est de essentia ponere personam baptizantem, ita videtur quod nec baptizatam. Dico tamen quod est de essentia ponere personam baptizatam in forma: quia debet applicari sacramentum ad baptizatum.

DUBITATUR an quis possit baptizare se. Dico quod non & si faciat non tenet factum. Ita est determinatum extra de baptismo & eius effectu cap. debitum. Et assignatur ratio, quia baptismus est quedam regeneratio spiritualis. Et ideo Christus non est baptizatus a se ipso: quia nullus potest se generare.

SED an requiratur quod exprimat actus baptizandi? Videtur quod non: quia qui dicit ego in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti & mergit puerum baptizat. Et probat Adrianus, quia dominus dixit docete omnes gentes baptizantes eos in nomine. &c. Sed ad docendum non requiritur actus docendi, dicere. scilicet ego vos doceo. Ergo nec ad baptizandum.

AD HOC dico quod requiritur quod exprimat actus baptizandi. Et ad primum in oppositum nego antecedens. Et ad secundum nego consequentiam. Et probatur quod requiratur actus baptizandi, quia ita determinatur extra de baptismo & eius effectu cap. i. Secundo. Quia requiritur quod in forma significetur ad quid applicatur. scilicet ad la-

uandum spiritualiter.

DUBITATUR an liceat mutare linguam. Dico quod non intelligentibus linguam latinam, licet, ut intelligant quid dicunt & faciunt. Intelligentibus autem non licet mutare linguam latinam, quia est contra ritum ecclesie.

Dubium septimum.

Articulus septimus

Vtrum immersio in aqua sit de necessitate baptismi.

AD SEPTIMUM sic proceditur. Videtur, quod immersio in aqua sit de necessitate baptismi. Vt enim dicitur. Eph. 4. una fides: unum baptisma. Sed apud multos communis modus baptizandi est per immersionem. Ergo videtur quod non possit esse baptismus sine immersione.

PRÆTEREA. Apostolus dicit Roma. 6. Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus, consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem. Sed hoc fit per immersionem: dicit enim Chrysostomus super illud Iohannis. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto. &c. Sicut in quodam sepulchro, in aqua submergentibus nobis capita vetus homo sepelitur, & submersus deorsum occultatur, deinde nouus rursus ascendit. Ergo videtur quod immersio sit de necessitate baptismi.

PRÆTEREA. Si sine immersione totius corporis posset fieri baptismus, sequeretur quod pari ratione sufficeret qualibet parte aqua per fundi. Sed hoc videtur inconueniens: quia originale peccatum (contra quod precipue datur baptismus) non est in una tantum corporis parte. Ergo videtur quod requiratur immersio ad baptismum, & non sufficiat sola aspersio.

SED CONTRA EST: Quod Hebre. 10. dicitur. Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda à conscientia mala, & abluti corpus aqua munda.

RESPONDEO dicendum, quod aqua assumitur in sacramento baptismi, ad usum

Usus ablutionis corporalis: per quam significatur interior ablutio peccatorum. Ablutio autem fieri potest per aquam, non solum per modum immersionis, sed etiam per modum asperfusionis vel effusionis. Et ideo quantumvis tutius sit baptizare per modum immersionis (quia hoc habet communior usus) potest tamen fieri baptismus per modum asperfusionis: vel etiam per modum effusionis, secundum illud Ezechie. 36. effundam super vos aquam mundam sicut beatus Laurentius legitur baptizasse. Et hoc precipue propter necessitatem, vel quia est magna multitudo baptizandorum, ut patet actuum. 2. & 4. ubi dicitur quod crediderunt una die tria milia, & alia quinque milia. Quandoque autem potest imminere necessitas propter paucitatem aquae: vel propter debilitatem ministri, qui non potest sustentare baptizandum: vel propter debilitatem baptizandi, cui posset imminere periculum mortis ex immersione. Et ideo dicendum est quod immersio non est de necessitate baptismi.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ea quae sunt per accidens, non variant substantiam rei. Per se autem requiritur ad baptismum corporalis ablutio per aquam. Unde & baptismus lauacrum nominatur: secundum illud Ephe. 5. mundans eam lauacro aquae in verbo vitae. Sed quod fiat ablutio hoc vel illo modo, accidit baptismi. Et ideo talis diuersitas non tollit unitatem baptismi.

AD SECUNDUM dicendum, quod in immersione expressius representatur figura sepulturae Christi, & ideo hic modus baptizandi est communior & laudabilior. Sed in alijs modis baptizandi representatur aliquo modo licet non ita expresse. Nam quocumque modo fiat ablutio, corpus hominis vel aliqua pars eius, aquae supponitur, sicut corpus Christi sub terra fuit positum.

AD TERTIUM dicendum, quod principalis pars corporis, precipue quantum ad exterora membra, est caput in quo ungetur omnes sensus, & interiores & exteriores. Et id o-

si totum corpus aqua non possit perfundi propter aquae paucitatem, vel propter aliquam aliam causam, oportet caput perfundere in quo manifestatur principium animalis vitae.

ET licet per membra quae generationi deseruiunt, peccatum originale traducatur, non tamen sunt membra illa potius aspergenda quam caput: quia per baptismum non tollitur transmissio originalis in prolem per actum generationis, sed liberatur anima a macula & reatu peccati quod incurrit. Et ideo debet precipue lauari illa pars corporis, in qua manifestantur opera animae.

IN veteri autem lege remedium contra originale peccatum, institutum erat in membro generationis: quia ad huc ille per quem originale erat amouendum, nasciturus erat ex semine Abrahae. Cuius fidem circumcisio significabat: ut dicitur Roma. 4.

IN HOC Septimo articulo sunt duae propositiones quarum prima est. Non requiritur immersio de necessitate sacramenti: quia sufficit ablutio quomodo cunque fiat, siue per immersionem, siue per asperfusionem, siue per infusionem. Probatur prius ex definitione baptismi: quae sic habet. Baptismus est ablutio exterior corporis sub forma praescripta verborum. At potest esse vera ablutio sine immersione. Ergo non requiritur immersio. Secundo. Actuum. 2. & 4. diuus Petrus baptizauit tria milia hominum, qui non poterant immergi, & quia multi, & quia magnae quantitates. Ergo. &c.

SECUNDA propositio est. Requiritur immersio de necessitate praecipii propter consuetudinem ecclesiae talis dioecesis. Et si sit consuetudo quod fiat ablutio per asperfusionem: illa consuetudo esset seruanda. Quae omnia satis loculenter probat sanctus Thom.

Articul. octauus.

Utrum trina immersio sit de necessitate baptismi.

AD OCTAVUM sic proceditur. Videtur quod trina immersio sit de necessitate baptismi. Dicit enim Augustinus in quodam sermone de simbolo ad baptizatos. Re-
Et tertio mersi estis: quia accepistis baptismum

in nomine sanctæ trinitatis. Recte tertio mer-
si estis: quia accepistis baptismum in nomine
Iesu Christi, qui tertia die resurrexit à mor-
tuis. Illa enim tertio repetita immersio, tipū
dominicæ exprimit sepulturæ, per quā Chri-
sto consepulti estis in baptismo. Sed utrumq;
videtur ad necessitatem baptismi pertinere
.s. & quod significetur in baptismo trinitas
personarum, & quod fiat configuratio ad se-
pulturam Christi. Ergo videtur quod trina
immersio sit de necessitate baptismi.

PRÆTEREA. Sacramenta ex mā-
dato Christi efficaciam habēt. Sed trina im-
mersio est ex mandato Christi. Scribit enim
Pelagius Papa Gaudenzio episcopo. Euan-
gelicum præceptum ipso domino deo & sal-
uatore nostro Iesu Christo tradēte, nos ad mo-
net in nomine trinitatis trina immersione san-
ctum baptismum unicuiq; tribuere. Ergo si-
cut baptizare in nomine trinitatis est de neces-
sitate baptismi, ita etiam baptizare trina im-
mersioe videtur esse de necessitate baptismi.

PRÆTEREA. Si trina immersio
nō sit de necessitate baptismi. Ergo ad primā
immersionem aliquis baptismi consequitur
sacramentum. Si ergo addatur secunda vel
tertia, videtur quod secundo vel tertio bap-
tizetur, quod est in conueniens. Nō ergo una
immersio sufficit ad sacramentum baptismi,
sed trina immersio videtur esse de neces-
sitate ipsius.

SED CONTRA est, quod Gregorius
dicit scribens Leandro episcopo. Reprehensi-
bile esse nullatenus potest, infantē in baptisma-
te vel tertio, vel semel immergere, quoniā
& in tribus immersionibus personarum tri-
nitas, & una potest diuinitatis singularitas
designari.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut
prius dictum est) ad baptismum per se requi-
ritur ablutio aquæ, quæ est de necessitate sacra-
menti: modus autem ablutionis per accidens
se habet ad sacramentum. Et ideo sicut ex præ-
dicta autoritate Gregorij patet, quantum

est de se, verumq; licite fieri potest. s. & semel
& ter immergere: quia unica immersione si-
gnificatur unitas mortis Christi & unitas
deitatis: per trinam autē immersionem signi-
ficatur triduum sepulturæ Christi, & etiam
trinitas personarum.

SED diuersis ex causis secundum ordinati-
onem ecclesiæ, quādoq; institutus est unus mo-
dus, quādoque alius. Quia enim à principio
nascentis ecclesiæ quidā de trinitate male sen-
tiebant, Christum purum hominem esse esti-
mantes, nec dici filium dei & deum nisi prop-
ter meritum eius, quod præcipue fuit in mor-
te: ideo non baptizabant in nomine trinitatis
sed in commemoratione mortis Christi, &
una immersione. Quod reprobatum fuit in
primitiua ecclesiā. Vnde in canonibus aposto-
lorum legitur. Siquis presbiter aut episcopus
non trinam immersionem unius ministerij,
sed semel mergat in baptismo, quod dari à
quibusdam dicitur in morte domini, depona-
tur. Non enim nobis dixit dominus in morte
mea baptizate, sed in nomine patris, & filij,
& Spiritus sancti.

POST MODUM vero in oleuit quorū-
dam Scismaticorum & hereticorum error,
homines rebaptizantium, sicut de donatistis
Augustinus narrat super Iohannē. Et ideo
in detestationem erroris eorum, fuit statutū
in concilio toletano, quod fieret una sola im-
mersio. Ubi sic legitur. Propter vitandū scis-
matis scādalu, vel heretici dogmatis usum
simplam teneamus baptismi immersionē. Sed
cessante tali causa, communiter obseruatur in
baptismo trina immersio. Et ideo grauiter pec-
caret aliter baptizans, quasi ritum ecclesiæ nō
obseruās: nihilominus tamē esset baptismus.
AD PRIMVM ergo dicendum, quod
trinitas est sicut agēs principale in baptismo.
Similitudo autem agētis peruenit ad effectū
secundum formam, & non secundum mate-
riam. Et ideo significatio trinitatis sit in bap-
tismo per verba formæ: nec est de necessitate
quod significetur trinitas per usum materie
sed

sed hoc fit ad maiorem expressionem.

SIMILITER etiam mors Christi figuratur sufficienter in unica immersione Triduum autem sepultura non est de necessitate salutis nostrae, quia etiam si una die fuisset sepultus vel mortuus, sufficeret ad perficiendam nostram redemptionem, sed triduum illud ordinatur ad manifestandam veritatem mortis, ut supra dictum est. Et ideo patet quod trina immersio nec ex parte trinitatis, nec ex parte passionis Christi, est de necessitate sacramenti.

AD SECUNDUM dicendum, quod Pelagius Papa intelligit trinam immersionem esse de mandato Christi in suo simili: in hoc scilicet quod Christus precepit baptizari in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti. Non tamen est similis ratio de forma & de usu materie, ut dictum est.

AD TERTIUM dicendum, quod (sicut supra dictum est) intentio requiritur ad baptismum: & ideo ex intentione ministri ecclesie, qui intendit unum baptismum dare trina immersione, efficitur unum baptisma. Vnde Hieronimus dicit super epistolam ad Philip. Licet ter baptizetur. i. immergatur propter mysterium trinitatis: tamen unum baptisma reputatur. Si vero intenderet ad unamquamque immersionem unum baptisma dare, ad singulas immersiones repetens verba forme peccaret, quantum in se est pluries baptizans.

Dubium primum.

IN HOC octavo articulo est advertendum, conclusionem sancti Thomae certam esse, & ab omnibus communiter receptam. Est etiam Gregorij in registro libro. i. epistola. 41. Determinatur praeterea in concilio toletano. 4. cap. 5. ex quo desumpta est determinatio de consecratione. d. 4. cap. de trina immersione. Quod autem dicit sanctus Thom. fuisse aliquando determinatum, ut trina immersione puer baptizaretur: habetur in canonibus apostolorum, canone. 49. ex quo desumptum fuit caput si quis presbiter, de consecratione. d. 4.

DUBITATUR primo, an requiratur certa quantitas aquae ad baptismum. **DICO** quod non. Et probatur. Ad baptismum sufficit quod sit ablutio. i. tinctio. Sed ad tinctionem minima quantitas sufficit, dummodo sit sensibi-

lis. Ergo. Veruntamen melius est, mediocrē aquae apponere quantitatem, ut in ecclesia fieri consuevit. Hoc idem tenet Gabriel. d. 4. quæst. 2. Et holchot. quæst. 1. & alij.

DUBITATUR Secundo, si puer moriatur ante trinam immersionem (ubi trina immersio consueta est) an sit baptizatus. Dubium secundum.

AD HOC dicit Paludanus in. 4. d. 3. quæst. 3. quod non. Primo quia non est ibi intentio baptizantis, quae requiritur ad baptismum. Nam baptizans intendebat baptizare trina, & non una immersione. **SECUNDO.** Quia si quis mergat puerum, & postea dicat formam puer non esset baptizatus. Ergo si dicatur forma, & postea apponatur materia non est baptismus. Quod tamen facit baptizans, quando ante immersionem moritur puer.

TERTIO. Si non apponitur materia, non est sacramentum. Sed tunc non ponitur materia: quia materia erat aqua ter applicata ad lauandum puerum.

EGO AVTEM dico cum Caiet. in. 3. p. quæst. 66. art. 8. quod est baptizatus. Probatur. Ibi est materia & forma, & intentio ministri: quia minister non intendit quod sit de essentia, id quod non est. Sed secunda & tertia immersio non sunt necessariae, sed accidentales. Ergo non intendit minister illas tanquam necessarias ad baptismum apponere.

SECUNDO. Baptizans aspergendo, quavis aliqua gutta extra baptizatum cadat, est baptismus. Ergo etiam est baptismus cum prima immersione sine alijs.

VNDE sequitur, quod si proferantur verba cum prima immersione, est baptismus, & aliae immersiones impertinenter se habent ad baptismum. Et per hoc facile est respondere ad argumenta Paludani. Ad primum nego antecedens. Ad secundum concedo totum, sed nego quod illud faciat baptizans, quando moritur baptizatus ante trinam immersionem. Ad tertium, nego minorem.

DUBITATUR tertio, an sit puer baptizandus cum trina immersione (ubi consuetum est sic baptizare) si imminet periculum mortis. Dubium tertium.

DICO quod non: sed cum una tantum. Si vero cum una adhuc est periculum, baptizetur aliter. scilicet per asperersionem vel infusionem: quia non est faciendum malum ut eueniat bonum. Et illud est malum: quia est interficere puerum.

SED si minister ignorat, & putat quod non tenet sacramentum sine trina immersione, aut sine una ad minus, an debeat baptizare cum periculo mortis, vel potius relinquere illum, sine baptismo decedere? Ad hoc dicit Paludanus. 4. d. 3. quæst. 3. quod illo periculo non obstante debet minister puerum baptizare: quia preferenda est salus animae, saluti corporali. Nec propterea talis minister erit irregularis: quia facit id ad quod tenetur.

SED melius dicit Scotus in. 4. d. 5. quæst. 3. cum quod dico, quod quando certo imminet periculum mortis baptizando, si immergatur, vel aspergatur, nullo modo est baptizandus. Idem dicit maior. 4. d.

4. quæst. 2. Et Gabriel. d. 4. quæst. 2. dubio. 3. Et probant: quia non sunt facienda mala ut inde eueniant bona. Sic autem baptizare malum esset: quia esset occidere puerum innocetem. Nec minister ab irregularitate immunis esset. Et quanuis casus videatur impossibilis: si tamen ita esset puer non esset baptizandus.

AD ARGUMENTUM Paludani dico, quod preferenda est salus animæ salutis corporis, medio tamen licito. Istud autem medium non est licitum cum tali circumstantia. Et si minister conscientiam habet quod cum illa necessitate tenetur baptizare puerum deponat illam. Nam si cum tali necessitate puerum in puteum proijceret apponendo formam (quia nec aquam haurire potest, nec aliàs habere) peccaret mortaliter, quia occidit eum. Ergo peccabit etiam baptizando cum periculo mortis, cum sit eadē ratio.

DUBITATUR quarto. Si minister apponendo formam proijciat puerum in puteum, an sit vere baptizatus. Videtur quod sic: quia est ibi vera materia & vera forma, cum cæteris ad baptismum requisitis.

SECUNDO. Si minister baptizaret in aqua in qua potest immergere, & in prima immersione dimitteret puerum in fonte baptismatis ut suffocaretur: esset nihilominus baptizatus. Ergo etiam si proijciat in puteum.

TER TIO. Si cecidisset puer, quia sacerdos erat senex in validus, esset baptizatus. Ergo. &c.

IN OPPOSITVM est, quia tunc non est ablutio nec tinctio. Ergo non est baptismus.

AD HOC dicit Paludanus in. 4. d. 6. quæst. 1. quod in illo casu non est baptismus. Idem dicit Scotus d. 5. quæst. 6. Idem Marsilius. 4. quæst. 4. Idem Siluester verbo baptismus. 4. quæst. 10. Idem Holchor 4. quæst. 1. Et hæc est vera opinio. Probat etiam: quia si casu puer de manu gestantis cecidisset, esto gestans apponeret formam, non esset baptizatus. Ergo nec si data opera proijciat in aquam, & proferat formam. Antecedens probatur: quia eadem ratione, si puer natans in flumine suffocaretur, & alius apponeret formam esset baptismus.

ET CONFIRMATUR, quia (ut dixi) non est ablutio. Ergo non est baptismus. Ad baptismum enim requiritur ablutio. Nam si pannus mittatur aut ponatur in aquam, non dicitur lauari. Ergo nec puer in illo casu.

OPPOSITAM opinionem habet Panor. extra de baptismo & eius effectu cap. Non ut apponeres. Idem tenet Maior. 4. dist. 4. quæst. 2. Et probant: quia ibi est vera forma & vera materia. Ergo verus baptismus. Sed ad hoc dico, quod non est materia propinqua. scilicet ablutio: quæ necessario requiritur ad baptismum.

DUBITATUR quinto: an materia & forma baptismi debeant esse simul, ut fiat sacramentum, vel an sufficiat apponere verba & postea applicare aquam, vel econuerso.

AD HOC respondet Scotus in. 4. d. 6. quæst. 3. & bene, quod materia & forma debent esse simul

& si non apponantur simul non erit baptismus. Probat. Si non requiritur quod sint simul, & potest esse interuallum aliquod inter materiam & formam baptismi. Ergo eadem ratione teneret sacramentum esto esset magnum interuallum, Et sic esset baptismus si quis proferret formam, & post horam apponeret aquam.

SECUNDO. Baptismus requiritur quod fiat in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti. Sed si est interuallum inter materiam & formam, non baptizatur ille in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti. Ergo.

TER TIO. Augustinus (& habetur. 1. quæst. 1. cap. detrahe) dicit. Detrahe verbum ab elemēto, & non est sacramentum.

QUARTO. Baptismus componitur ex materia & forma. Ergo oportet quod simul concurrat. Ideo non est difficultas de hac conclusione.

SED dubium est, quomodo intelligatur illa simultas: quia multipliciter intelligi potest. Vno modo quod ita sint simul: ut in eodē instanti tēporis, & incipiant, & terminentur. Alio modo, quod sint simul modo humano & morali: ita quod esto materia parum ante formam ponatur, vel contra, dicuntur simul modo humano.

AD HOC dicit glosa super illud cap. Detrahe. 1. q. 1. quod requiritur simultas primo modo. id est quod sint in eodem instanti.

SED contra hanc opinionem sic argumentor Primo, hoc non habetur in euangelio, ergo non est verum. Secundo: quando Christus dixit Matthæi ultimo. Baptizantes eos in nomine patris. &c. Intellexit faciendum esse modo humano. Nam alias esset obligare homines ad aliquod impossibile: quia vix illud potest fieri: Tertio: quia pauci essent baptizati. Raro enim aut nunquam sic sunt simul materia & forma sacramenti.

IDEO sit secunda conclusio. Ad sacramentum sufficit quod materia & forma sint simul modo humano & morali: esto materia ponatur parum antea, vel contra. Et hoc dicit Caietan. quodlib. 1. q. 16. loquens de sacramento ordinis. Vbi refert: quod quidam episcopus, sic ordinabat, quod prius ordinandi tangebāt materiā, & postea dicebat formam. Et dicit Caietanus, quod illi non erant ordinati: quia erat interuallum inter materiā & formam: quia secundum ipsum requiritur illa simultas modo humano. Gabriel autē. d. 6. dicit quod requiritur simultas secundum partē. Et probat de poenitentia, ubi materia præcedit formam, est tamen sacramentum: quia modo humano sunt simul.

DICO igitur quod si materia & forma sunt simul in eodem instanti est melius, & est sacramentum: Sed sufficit simultas modo humano: & alia non requiritur.

ET si arguas. Si cum aliquo interuallo inter materiā & formam est sacramentum, ergo cum quocumque: Nego consequentiam. Quia cum paruo interuallo seruetur simultas illa modo humano, non autem

cum

cum magno.

SI instes secundo: quia ad sacramentum requiritur veritas in forma, que non saluatur nisi in eodem instanti quo profertur forma ponatur materia: nego minorem. Sed sufficit ad veritatē, quod modo humano (vt diximus) sint simul.

Articulus nonus.

Utrum baptismus possit iterari.

DONNUM sic proceditur. Videtur quod baptismus possit iterari. Baptismus enim videtur institutus ad ablutionē peccatorum. Sed peccata iterantur. Ergo multo magis baptismus debet iterari: quia misericordia Christi transcendit hominis culpam. **PRÆTERTEREA.** Iohannes baptista precipue fuit à Christo commendatus, cum de eo dictum sit Matth. 11. inter natos mulierum non surrexit maior Iohanne baptista. Sed baptizati à Iohanne, iterum baptizabuntur: vt habetur actuum. 19. Vbi dicitur quod Paulus baptizabat eos, qui baptizati erant baptismo Iohannis. Ergo multo fortius illi qui sunt baptizati ab hereticis vel peccatoribus sunt rebaptizandi.

PRÆTERTEREA. In niceno concilio statutum est. Siquis confugerit ad ecclesiam catholicam de paulianistis & cataphrigijs, rebaptizari eos omnino debere. Videtur autem esse eadem ratio de alijs hereticis. Ergo baptizati ab hereticis debent rebaptizari.

PRÆTERTEREA. Baptismus est necessarius ad salutem. Sed de quibusdam baptizatis aliquando dubitatur an sint baptizati. Ergo videtur, quod debeant iterum baptizari.

PRÆTERTEREA. Eucharistia est perfectius sacramentum quam baptismus: vt supra dictum est. Sed sacramentum eucharistie iteratur. Ergo videtur quod multo magis baptismus possit iterari.

SED CONTRA est, quod dicitur ephes. 4. una fides unum baptisma.

RESPONDEO dicendum, quod baptis-

mus iterari non potest. Primo quidem: quia baptismus est quadam spiritualis regeneratio prout. s. aliquis moritur veteri vitæ, & incipit nouam vitam agere. Vnde dicitur Iohannis. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto non potest introire in regnum dei. Unius autem non est nisi una regeneratio. Et ideo non potest baptismus iterari: sicut nec carnalis generatio. Vnde Augustinus dicit super illud Iohan. 3. Nunquid potest in ventrem matris sue iterato introire & renasci. Sic tu (inquit) intellige natiuitatem Spiritus quomodo intellexit Nicodemus natiuitatem carnis. Quomodo enim uterus non potest repeti, sic nec baptismus.

SECUNDO. Quia in morte Christi baptizamur: per quam morimur peccato, & resurgimus in nouitate vitæ. Christus autem semel tantum mortuus est. Et ideo baptismus iterari non debet. Propter quod Hebr. 6. contra quosdam rebaptizari volentes dicitur. Rursum crucifigentes sibi met ipsis filium dei. Vbi glosa dicit. Vna Christi mors: unum baptisma consecrauit.

TERTIO. Quia baptismus imprimet characterem, qui est indelebilis, & cum quadam consecratione datur. Vnde sicut alie consecrationes non iterantur in ecclesia, ita nec baptismus. Et hoc est quod Augustinus dicit in secundo, contra epistolam Parmeniani, quod character militaris non repetitur, & quod non minus heret sacramentum Christi, quam corporalis hæc nota: cum videamus nec apostatas carere baptismo, quibus utique per penitentiam redeuntibus, non restituitur.

QUARTO. Quia baptismus principaliter datur contra originale peccatum. Et ideo sicut originale peccatum non iteratur, ita etiam nec baptismus iteratur: quia vt dicitur Roman. 5. Sicut per unius delictum, in omnes homines in condemnationem, sic per unius iustitiam, in omnes homines in iustificationem vitæ.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod baptismus operatur in virtute passionis Christi sicut

sicut supra dictum est. Et ideo sicut peccata sequentia, virtutem passionis Christi non auferunt, ita etiam non auferunt baptismum, ut necesse sit ipsum iterari. Sed poenitentia superueniente, tollitur peccatum, quod impedi-
diebat effectum baptismi.

AD SECVNDVM dicendum, quod sicut Augustinus dicit super illud Iohannis primo. Sed ego nesciebam eum. Ecce post Iohannem baptizatum est, post homicidam non est baptizatum: quia Iohannes dedit baptismum suum, homicida dedit baptismum Christi, quod sacramentum tam sanctum est, ut nec homicida administrare polluitur.

AD TERTIVM dicendum, quod Paulianus & Cataphrige non baptizabant in nomine trinitatis. Vnde Gregorius dicit scribēs quirino episcopo. Hæretici qui in trinitatis nomine minime baptizant: sicut sunt Bonosiani & Cataphrige (qui. s. idem sentiebant cū Paulianis. qui & illi Christum deum non credunt, existimantes ipsum. s. esse purum hominem, & isti. s. Cataphrige, spiritum. s. peruerso sensu esse purum hominem, montanum. s. credunt) tales cum ad sanctam ecclesiam veniunt, baptizentur, quia baptismus non fit, quod in errore positi, sanctæ trinitatis nomine minime perceperunt. Sed (sicut in regulis ecclesiasticis dicitur) si qui apud illos hæreticos baptizati sunt, qui in sanctæ trinitatis confessione baptizabant, & veniunt ad catholicam fidem, recipiantur ut baptizati.

AD QVARTVM dicendum, quod sicut dicit decreta. Alexandri tertij. De quibus dubium est an baptizati fuerint, baptizentur his verbis premissis. Si baptizatus es, ego non te baptizo, sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo. &c. Non enim videtur iterari quod nescitur esse factum.

AD QVINTVM dicendum, quod utrumque sacramentum. s. baptismi & eucharistiæ est representatiuum dominicæ mortis & passionis: aliter tamen & aliter. Nam in baptismo commemoratur mors Christi,

in quantum homo Christo commoritur, & in nouam vitam regeneratur. Sed in sacramento eucharistiæ commemoratur mors Christi, in quantum ipse Christus passus exhibetur nobis, quasi paschale conuiuium: secundum illud prima corinth. s. pascha nostrum immolatus est Christus, itaque epulemur. Et quia homo semel nascitur, multoties autem cibatur, semel tantum datur baptismus, multoties autem eucharistia.

ARTICVLI huius questionem tractat Magister in. 4. distinctione. 6. cap. 1. Et tam ipse, quam Scholastici omnes tenent, quod nullomodo est reiterandus baptismus: & si fiat nihil fit. Conclusio etiam est de fide. Probatur ad eph. 4. Vnus deus vna fides vnum baptismus. Sed si baptismus reiteraretur, non diceretur vnum: cum non dicatur hoc de alijs sacramentis quæ reiterantur.

SECVNDO. Quia sic definitur de consecratione. d. 4. cap. rebaptizare: (& de sumptum est ex Augustino in epistola ad maximū) quod rebaptizare aliquem immanissimum scelus est. Idem dicit Augustinus ad Parmenianum.

TERTIO. Probatur etiā. i. q. 1. cap. quod quidam, multoties dicitur baptismus non esse iterandum. Ergo conclusio sancti Thomæ est vera, & certa.

QVARTO. Apostolus ad Hebræos. 6. sic ait. Impossibile enim est, eos qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum cœlestis, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustauerunt nihilominus bonum dei verbum virtutesque sæculi venturi, & pro lapsi sunt, rursus renouari ad poenitentiam. Et quanquam aliqui hæretici locum illum de poenitentia intelligerent: omnes tamen fideles de baptismo illum intelligunt: ut etiam Augustinus in libro de vera & falsa poenitentia multis rationibus probat. Hæreticum (inquit) est, negare remissionem peccatorum per poenitentiam toties repetitam, quoties peccata reiterantur. Ergo ille locus intelligitur de baptismo, quando dicitur impossibile esse renouari ad poenitentiam. i. ad baptismum.

DAMASCENVS etiam & alij sancti, multas afferunt rationes, cur baptismus non sit repetendus. PRIMA est. Quia repugnat, quod quis pluries regeneretur, cū baptismus sit regeneratio: sicut etiam est repugnantia, quod quis bis generetur.

SECVNDATA ratio est. Quia per baptismum commorimur Christo: ut dicit apostolus ad Romanos. 6. TERTIA est. Quia per baptismum imprimitur character.

QVARTA. Quia baptismus datur contra peccatum originale, quod non redit postquam deletum est. Scotus tamē in. 4. d. 6. quæst. 7. dicit, quod ratio quare baptismus non reiteratur

tur, non est quia imprimit characterem, quia antequam sciretur character, baptismus non reiterabatur.

AD quod dico, quod bene stat, ut in primitiua ecclesia sciretur, baptismum non esse reiterabilem, & non sciretur character, & quod postea sciretur quod illa erat ratio. Ideo dico quod illa est conueniens ratio quam etiam approbat concilium florentinū.

Dubium
primum.

DUBITATUR. An si iteretur baptismus sit verum sacramentum. Videtur quod sic. Nam ideo est peccatum: quia reiteratur sacramentum non reiterabile. Ergo si non esset sacramentum non esset peccatum, sicut non esset peccatum facere alias ceremonias super puerū.

AD HOC Gabriel. 4. d. 6. quæstione. 2. dicit, quod videtur quæstio de nomine: reputat tamen verum esse sacramentum.

PANORMITANVS. Vero super caput de quibus dubium est, extra de baptismo & eius effectu, dicit (& melius) quod non est sacramentum. Et probatur.

AD HOC quod sit sacramentum, requiritur ut baptizandus sit capax baptismi. At semel baptizatus non est capax baptismi. Ergo talis baptismus non est sacramentum.

SECUNDO. Si esset sacramentum, baptizatus non ponens obicem reciperet effectum sacramenti. Quod est falsum.

Dubium
secundum.

DUBITATUR secundo. An incuratur aliqua poena canonica ob scelus rebaptizandi.

DICO quod incurritur poena irregularitatis. Rebaptizans enim est irregularis. Et ita si non est promotus ad ordines, non poterit promoveri: & si est promotus: non poterit exercere officium suum sine dispensatione, alias peccabit mortaliter extra de positatis capit. ex literarum. Præter hoc etiam mul. tatur magna poenitentia.

SED tunc rebaptizans incurrit poenam irregularitatis, quando sciens rebaptizat, & sciens vel ignorans vincibiliter illicitum esse rebaptizare. Nam si ignorat in vincibiliter quod rebaptizat vel quod sit prohibitum rebaptizare, non efficitur irregularis: quia hæc irregularitas ponitur pro peccato, & ideo ubi non est peccatum non est irregularitas pro facto, quia tunc esto non sit peccatum incurritur. Ut si quis occidat hominem esto sine peccato faciat est irregularis.

SECUNDO dico, quod idem est iudicium de rebaptizato. Nam si sciens rebaptizatur est irregularis. Si vero cum ignorantia inuincibili non: quia excusatur à culpa pro qua fertur poena, & ex consequenti a poena lata pro tali culpa. Quod autem rebaptizatus culpabiliter sit irregularis, patet de consecratione distinctione 4. cap. eos & capit. qui bis. Et hæc duo (s. Quod

sciens rebaptizatus sit irregularis, & ignorans inuincibiliter non) dicit Silvester in summa verbo baptismus. 5. quæstione. 3. Et glosa super cap. qui bis de consecratione. d. 4.

SED CONTRA hoc arguitur. In illo cap. qui bis dicitur: quod esto ignorans rebaptizetur, & non peccet, nec teneatur poenitere, non possit ad ordines promoveri.

RESPONDEO, caput illud esse theodori episcopi cæcaturia, & non approbatur ab ecclesia in hoc.

SECUNDO, dico cum glosa ibidem, caput illud intelligi, si talis postquam sciuerit ratum habuerit. Et hoc sentit etiam summa pisana. Scotus. 4. d. 6. quæstio. 8. dicit, quod si rebaptizans ignoret poenam canonis, non eam incurrit. Securius tamen & verius est, quod talis est irregularis si non excusetur à culpa per ignorantiam inuincibilem, ut dixi.

DUBITATUR tertio, an baptismus sit iterandus saltem sub conditione.

Dubium
tertium.

AD HOC. Respondeo aliquibus propositi-
onibus.

PRIMA propositio est. Non licet rebaptizare etiam sub conditione, si constat quod fuit baptismus. Probatur. Quia etiam sub conditione incurritur irregularitas. Nam talis reuera rebaptizat, quanuis sub conditione.

SECUNDO. Quia Augustinus & alii que antiqui dubitabant. an ludice baptizatus esset vere baptizatus: (sicut patet. 1. quæstione. 1. cap. Spiritus sanctus, & de consecratione. d. 4. cap. solet etiam quæri) quod si liceret sub conditione rebaptizare, non dubitaret, sed consuleret ut sub conditione rebaptizaretur.

TER TIO. Extra de baptismo & eius effectu cap. De quibus dubium est, dicitur, quod si est dubium rebaptizetur sub conditione. Ergo si est certum non est rebaptizandus.

QVAR TO. Rebaptizans sub conditione, quò certe nouit baptizatum, applicat omnia que sunt de essentia sacramenti subiecto in capaci. Ergo committit sacrilegium, sicut si mortuo applicaret.

QVINTO. Episcopus grauitur peccat reordinando illum, quem scit ordinatum. Ergo & rebaptizans sub conditione.

SECUNDA. Propositio. Quando dubitatur an quis sit baptizatus, non statim rebaptizandus est. Probatur ex Augustino libro de unico baptismo. Et habetur de consecratione distinctione. 4. cap. solet etiam quæri. citatur que à Magistro distinctione. 6. capit. 5. Vbi dicitur quod sperandum est à diuino auxilio precibus & orationibus, ut reuelet an ille sit baptizatus. Ergo quando est dubium magna est adhibenda diligentia an requam rebaptizetur.

TER TIA propositio. Si diligenti inquisitione facta maneat dubium an aliquis sit baptizatus, rebaptizandus est sub conditione, ut habe-
tur

tur in capit. placuit & capit. paruulos de consecra-
tione distinctione. 4. Et extra de baptismo &
eius effectu. capit. De quibus dubium est. Idē di-
cit Leo Papa in epistola. 64. Ad Neouium e-
piscopum rauenatem: quę habetur in. 2. Thom.
conciliorum. Idem dicendum est de alijs sacra-
mentis non iterabilibus, propter eandē rationem
vt dicit Panormitanus super cap. de quibus du-
bium est. Idem etiam est dicendum de solemniti-
tate quando dubitatur an fuerit apposta. s. quod
reiteretur. Dubium autem intelligo, dubium iu-
ris & facti, vt sentit Panormitanus super illud
cap. De quibus dubium est.

QVARTA PROPOSITIO. Si est cer-
tum quod quis non est baptizatus, absolute ba-
ptizandus est, & non sub conditione. Hac est
contra multorum parrochorum pessimam con-
suetudinem: qui semper sub conditione bap-
tizant. Quando enim certum est, quod aliquis
non est baptizatus, peccat qui cum sub condi-
tione baptizat: quia nullum sacramentum est ad-
ministrandum sub conditione.

DUBITATUR QVARTO: Siquis
sine solemnitate baptizetur, id est, sine ca-
thechismo & exorcismo, an postea solemnitas illa
debeat adhiberi.

RESPONDEO. Quod ita: quia iste est ri-
tus ecclesie, & ad hoc solemnitates istę ordi-
nantur.

DUBITATUR. Si casu solemnitas si-
ne baptismo apponatur, an debeat postea
repeti cum baptismo.

DICO quod ita, quia solemnitas instituta est
propter baptismum. Vnde si quis non intendens
baptizare apponat solemnitatem, postea cum pu-
er baptizatur repetenda est solemnitas.

Articul. decimus

Vtrum ritus quo ecclesia in bap-
tizando utitur sit conueniens.

D DECI MUM
sic proceditur. Videtur
quod non sit conueniens
ritus quo ecclesia utitur
in baptizando. Vt enim
dicit Chrysostomus, nun-
quam aquę baptismi purgare peccata cre-
dentium possent, nisi tactu dominici corpo-
ris sanctificata fuissent. Hoc autem factum

fuit in baptismo Christi, qui celebratur in
festo epiphanię. Ergo magis deberet celebrari
solemnis baptismus in festo epiphanię, quā
in vigilia Pasche, & in vigilia Penthe-
costes.

PRÆTEREA. Ad idem sacra-
mentum non videtur pertinere diuersarum
matarum usus. Sed ad baptismum per-
tinet ablutio aquę. Inconuenienter igitur il-
le qui baptizatur, bis in ungitur oleo san-
cto, primum in pectore, deinde inter scapulas
& tertio chrismate in vertice.

PRÆTEREA. In Christo Iesu
non est masculus & femina, Barbarus &
scitha, & eadem ratione nec aliqua alie hu-
iusmodi differentie. Multo igitur minus di-
uersitas vestium aliquid operatur in fide
Christi. Inconuenienter igitur baptizatis tra-
ditur candida vestis.

PRÆTEREA. Sine huiusmodi
observantijs potest baptismus celebrari. Hac
igitur quę dicta sunt videntur esse super-
flua, & ita inconuenienter ab ecclesia institu-
ta esse in ritu baptismi.

SED CONTRA EST, quod eccle-
siaregitur a Spiritu sancto: quinihil in ordi-
natum operatur.

RESPONDEO DICENDUM, quod
in sacramento baptismi aliquid agitur quod
est de necessitate sacramenti, & aliquid est
quod ad quandam solemnitatem sacramen-
ti pertinet. De necessitate quidem sacramen-
ti est forma quę designat principalem cau-
sam sacramenti: & minister qui est causa in-
strumentalis, & usus materie. s. ablutio in
aqua, quę designat principalem sacramenti
effectum. Cetera vero omnia quę in ritu
baptizandi obseruat ecclesia, magis perti-
nent ad quandam solemnitatem sacramen-
ti. Quę quidem adhibentur sacramento pro-
pter tria.

PRIMO QUIDEM. Ad excitā-
dam deuotionem fidelium, & reuerentiam

Hij ad

ad sacramentum. Si enim simpliciter fieret ablutio in aqua absque solemnitate, de facili ab aliquibus estimaretur, quasi quadam communis ablutio.

SECUNDO. Ad fidelium instructionem Simples enim qui literis non erudiuntur, oportet erudire per aliqua sensibilia signa: puta per picturas & aliqua huiusmodi. Et per hunc modum per ea quae in sacramentis aguntur, vel instruuntur, vel sollicitantur ad querendum de his quae per sensibilia signa significantur. Et ideo quia praeter principalem sacramenti effectum, oportet quadam alia scire circa baptismum, conueniens fuit, ut etiam quibusdam exterioribus signis representarentur.

TERTIO. Quia per orationes & benedictiones & alia huiusmodi: cohibetur vis demonis ab impedimento sacramentalis effectus.

AD PRIMVM. Ergo dicendum, quod Christus in Epiphania baptizatus est baptismo Iohannis, ut supra dictum est. Quo quidem baptismo non baptizantur fideles, sed potius baptismo Christi. Qui quidem habet efficaciam ex passione Christi (secundum illud Roma. 6. quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus) & ex Spiritu sancto, secundum illud Iohannis. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto. &c. Et ideo sollemnis baptismus agitur in ecclesia, & in vigilia pasche quando fit commemoratio dominicae sepulturae, & resurrectionis eiusdem (propter quod & dominus post resurrectionem praeceptum de baptismo discipulis dedit, ut habetur Matth. ultimo) & in vigilia penthecostes, quando incipit celebrari sollemnitatis Spiritus sancti. Vnde & apostoli leguntur ipso die penthecostes, quo Spiritum sanctum receperant, tria milia hominum baptizasse.

AD SECUNDM. dicendum, quod usus aquae adhibetur in baptismo quasi per-

tinens ad substantiam sacramenti: sed usus olei vel chrismatum adhibetur ad quandam solemnitatem. Nam primo, baptizandus ungitur oleo sancto, & in pectore & in scapulis, quasi athleta dei, ut Ambrosius dicit in libro de sacramentis, sicut pugiles ungi consueuerunt.

VEL sicut Innocentius dicit in quadam decretali de sacra unctione. Baptizandus in pectore ungitur, ut per Spiritus sancti donum errorem abiciat & ignorantiam, & fidem rectam suscipiat, quia iustus ex fide uiuit. Inter scapulas autem ungitur, ut per Spiritus sancti gratiam excuciat negligentiam & torporem, & bonam operationem exerceat, quia fides sine operibus mortua est, ut per fidei sacramentum, sit mundicia cogitationum in pectore, & fortitudo laborum in scapulis. Post baptismum vero (ut Rabanus dicit) statim signatur in cerebro à presbitero cum sacro chrismate, sequente simul & oratione, ut Christi regni particeps fiat, & à Christo christianus possit vocari.

VEL sicut Ambrosius dicit, unguentum super caput effunditur quia sapientis sensus in capite eius, ut. s. sit paratus omni peccanti de fide redere rationem.

AD TERTIVM dicendum, quod vestis illa candida traditur baptizato, non quidem ea ratione quod non liceat ei alijs vestibus uti, sed in signum gloriae resurrectionis, ad quam homines per baptismum regenerantur, & ad significandam puritatem vitae, quam debet post baptismum obseruare: secundum illud Roman. 6. In nouitate vitae ambulemus.

AD QVARTVM dicendum, quod ea quae pertinent ad solemnitatem sacramenti, & si non sint de necessitate sacramenti: non tamen sunt superflua, quia sunt ad bene esse sacramenti: ut dictum est.

IN HOC DECIMO articulo nota, quod id quod sanct. Thom. hic dicit, docet etiam Dionisi

onifus secundo capite cælestis Hierarchiæ.
 NOTA secundo, quod (solū hic agemus de Cathecismo, & exorcismo) Cathecismus enī dicitur à *καθηκωσις* quod est doctrina seu instructio in fide & cathecizare est in fide instruere, circa generalia fidei. Exorcismus vero est dæmonis adiuratio. Et ita ecclesia seruat, sicut dominus mādauit Matth. ultimo. Euntē docete omnes gentes baptizantes eos. &c. Cathecismus enim pro adultis venientibus ad fidem institutus est. Et Augustinus in epistola. 23. inquit, quod infantes in baptismo interrogantur an credant, & respondetur pro eis quod ita: quia recipiunt baptismum. i. sacramentum fidei.

DUBITATUR igitur, an per hoc quod cōpatres respondent pro puero quod abrenūciat dæmoni & pompis eius in baptismo, puer obligetur ad aliquid sub voto.

Dubium primum.

AD HOC. Durandus. d. 6. quæst. 3. dicit quod ita, sed non probat. Melius tamen dicit Paludanus. in. 4. d. 6. quæst. 4. quod non obligantur pueri in Cathecismo ad aliquid de nouo sub voto: sed ecclesia proponit ibi ea quæ christianus debet seruare, & a susceptoribus acceptantur pro pueris.

Dubium secundum.

DUBITATUR secundo, an in Cathecismo contrahatur cognatio spiritualis.

DICO quod contrahitur, imperfecta tamen. Nam non impedit matrimonium contractum, sed contrahendum: quia peccant contrahendo, sed non dirimitur matrimonium iam contractū. Et hoc inter eos inter quos cognatio spiritualis perfecta contrahitur in baptismo, ut habetur de cognatione spirituali. cap. 2. in. 6.

Dubium tertium.

DUBITATUR. Tertio, an debeat fieri exorcismus. Dico quod ita, ut patet ex ritu ecclesiæ, & ex dispositione iuris de consecratione. d. 4.

NOTA etiam, quod exorcismus est quedam dæmonis adiuratio, qua adiuratur ne in aliquo baptizandum vexet.

Dubium quartum.

DUBITATUR quarto, an pro sint aliquid exorcismi.

AD HOC. Durandus in. 4. d. 6. quæst. 4. dicit quod aliqua fiunt ibi quæ solum significāt: & aliqua quæ efficiunt. Sed sanct. Thom. hic & in. 4. dicit quod non solum significant sed efficiunt. Et probatur, quia ecclesia quæ regitur à Spiritu sancto, non facit aliquid frustra nec mentitur in suis locutionibus. Mentiretur autem si exorcismi non operarentur quod significant. Augustinus etiā lib. 1. de simbolo (& habetur de consecra. d. 4. cap. sicut nostis) hoc idem affirmat.

Dubium quintum.

DUBITATUR. Quinto, quomodo exorcismus operatur.

AD HOC dicit Paludanus vbi supra quod secundum aliquos exorcismus ex natura sua dæmones expellit. Et probant: quia quādo dæmō arripiebat Saul, exibat ab eo ad Ionū citharæ David, ut ha-

betur. 1. regū. 16. Probatur etiam ratione: quia anima ob suā dignitatem potest aliquid in dæmone imprimere.

SED quia hæc apparentiā non habent, dico quod exorcismus habet expellere immundos spiritus, ex potestate ecclesiæ collata: quia deus concurrat specialiter ad præsentiam illorum verborum, ut fiat quod per illa verba significatur. Hoc maior in 4. d. 6. quæst. 2. in fine. Et probatur hoc ex illo, marci ultimo, in nomine meo dæmonia eiicient. Quod tamen verba de se facere non possent. Unde omnes chartæ quæ noīa vocantur, sunt superstiosæ.

Dubium sextum.

DUBITATUR Sexto, an effectum istū, expellendi. s. dæmones, habeat exorcismus ex opere operato.

RESPONDEO quod ita. Eadem etiā videtur esse sententia sanct. Tho. in quæstionibus de potentia. quæst. 6. art. 10. Vbi quærens an dæmones possint aliquo modo expelli respondet quod possunt virtute diuina.

ARGVITVR tamen cōtra hoc. Primo. David (ut habetur. 1. reg. 16.) pulsatione citharæ dæmonē expellebat. Ergo etiam exorcismus ex natura rei, ex opere operato habet dæmones expellere, non ex virtute diuina.

SECUNDO. Thobias. 6. fumus iecoris piscis expulit demonem.

TERTIO. 4. regum. 3. eliseus fecit adduci psaltē ut prophetaret. Ergo etiam non requiritur peculiaris virtus dei, ut exorcismus dæmones expellat. Sed ex natura rei habet hunc effectum: sicut hæc quæ supra citauimus.

AD HAEC argumenta responderetur facile.

Ad primum dico, quod sonus citharæ David, non habebat ex se dæmonem expellere. Sed quia reddebat saulem latū & iocundū ac per hoc minus sentientem dæmonis vexationem, dicitur demonem expulisse.

AD SECUNDVM dico, quod illud erat ex dei speciali virtute.

AD TERTIVM dico, quod per psalterium deuotio. El. sei accēdebatur: ut dignus esset prophetiam recipere.

DE HOC vide bedam super illud actuum. 16. Iesum noui & Paulum Scio: Hugonem etiam, de sacramentis. Isidorū cap. 2. de officijs. Casiodorū lib. 9. cap. 33. Et alexandrū quartū: qui in suis decretis mentionē facit de ceremonijs baptismi. Unde sequitur quod sunt in ecclesia antiquissimæ.

Articul. vndeci.

Vtrū cōuenienter describātur tria baptismata.

H ij AD

D V N D E C I M V M
sic proceditur. Videtur quod
in conuenienter describantur
tria baptismata. scilicet aqua, san-
guinis, & flammis. scilicet Spiritus sancti. Quia
apostolus dicit Ephe. 4. una fides unum
baptisma. Sed non est nisi una fides. Ergo non
debent poni tria baptismata.

P R A E T E R E A. Baptismus est quod-
dam sacramentum, ut ex supra dictis patet.
Sed solus baptismus aquae, est sacramentum.
Ergo non debent poni alia duo baptismata.

P R A E T E R E A. Damascenus in. 4.
libro determinat plura alia genera baptis-
matum. Non ergo debent poni solum tria ba-
ptismata.

S E D C O N T R A est, quod super illud
Hebre. 6. Baptismatum doctrina dicit glosa.
Pluraliter dicit, quia est baptismus aquae, pœ-
nitentiae, & sanguinis.

R E S P O N D E O dicendum, quod (sicut su-
pra dictum est) baptismus aquae efficaciam ha-
bet a passione Christi (cui aliquis configura-
tur per baptismum) & ulterius, sicut à pri-
ma causa à Spiritu sancto. Licet autem effe-
ctus dependeat à prima causa: causa tamen
super excedit effectum, nec dependet ab effe-
ctu. Et ideo praeter baptismum aquae potest
aliquis consequi sacramenti effectum ex pas-
sione Christi, in quantum quis ei conforma-
tur, pro Christo patiendo. Vnde dicitur apo-
calip. 7. Hi sunt qui venerunt ex magna tri-
bulatione & lauerunt stolas suas, & dealba-
uerunt eas in sanguine agni. Eadem etiã ra-
tione aliquis per virtutem Spiritus sancti
consequitur effectum baptismi: non solum si-
ne baptismo aquae, sed etiã sine baptismo san-
guinis, in quantum, scilicet alicuius cor per Spiri-
tum sanctum mouetur ad credendum, & di-
ligendum deum, & pœnitendum de peccatis.
Vnde etiam dicitur baptismus pœnitentiae. Et
de hoc dicitur Esai. 4. Si abluerit dominus
sordes filiarum Sion, & sanguinem Hierusa-
lem lauerit de medio eius, in spiritu iudicij, et

spiritu ardoris.

S I C I G I T V R. utrumque aliorum bap-
tismatum nominatur baptismus: in quantum
supplet vicem baptismi aquae. Vnde dicit
Augustinus in. 4. libro de unico baptismo
paruulorum. Baptismi vicem aliquando
implere passionem, de latrone illo, cui non bap-
tizato dictum est, hodie mecum eris in para-
diso. beatus Ciprianus non leue documentum
assumit. Quod etiam atque etiam conside-
rans, inuenio non tantum passionem pro no-
mine Christi, id quod baptismo deerat posse
supplere: sed etiam fidem, confessionemque
cordis, si forte ad celebrandum misterium
baptismi, in angustijs temporum succurri
non potest.

A D P R I M V M ergo dicendum, quod
alia duo baptismata includuntur in bap-
tismo aquae: qui efficaciam habet & ex passio-
ne Christi, & ex Spiritu sancto. Et ideo per
hoc non tollitur unitas baptismatis.

A D S E C V N D V M dicendum,
quod (sicut supra dictum est) sacramentum
habet rationem signi. Alia vero duo conue-
niunt cum baptismo aquae, non quidem quã-
tum ad rationem signi, sed quantum ad effe-
ctum baptismatis. Et ideo non sunt sacramenta.

A D T E R T I V M dicendum, quod
Damascenus ponit quedam baptismata fi-
guralia: sicut diluuium, quod fuit signum
nostri baptismi, quantum ad saluationem
fidelium in ecclesia, sicut tunc paucae anime
saluae factae sunt in archa, ut dicitur prima
petri. 3.

P O N I T etiam transitum maris rubri, qui
significat nostrum baptisma, quantum ad li-
berationem à seruitute peccati. Vnde & apo-
stolus dicit. 1. Corinth. 10. quod omnes baptiza-
ti sunt in nube, & in mari.

P O N I T etiam ablutiones diuersas, quae fie-
bant in veteri lege, praefigurantes nostrum ba-
ptisma, quantum ad purgationem peccatorum.

P O N I T etiam baptismum Iohannis, qui
fuit preparatorius ad nostrum baptisma.

ARTICVLVS iste determinatur à magistro in. 4. d. 4. Quod autè sint tria baptismata recipiunt omnes, & doctores, & sancti. Ita sentit glossa super illud ad Hebr. 6. Baptismatū doctrinæ & c. Habetur etiā. 15. quæstione. 1. cap. firmissime. Et glossa ibidem. Gregorius etiam nazianzenus libro de secundis epiphanijs, postquam posuit Christi baptismū, & Iohannis, scio (inquit) alium baptismum. s. martirium. Idem Casiodorus. Idem Augustinus. 13. de ciuitate dei cap. 7. Baptismus vero sanguinis & flaminis, vocantur baptismi in effectu: quia habent similem effectum cum baptismo aquæ.

Dubium
primum.

SED DVBIUM statim occurrit. Nam eadem ratione deberent poni plura alia baptismata, sicut sanctificatio in vtero. & c.

AD HOC respondet Gabriel in. 4. d. 4. quæsti. 2. quod sanctificatio non est baptismus flaminis, sed effectus baptismi aquæ, vel flaminis, vel alterius, vel etiam effectus dei. Vt autem aliquid dicatur baptismus, debet esse causa iustificationis, & non ipsa iustificatio, quæ est effectus.

Dubium
secundum.

DVBITATVR an sola contritio sit baptismus flaminis, vel quæcunque poenitentia. **RESPONDEO**, quod quæcunque conuersio sufficiens ad iustificationem, & ad conuertendum hominem in deum, vocatur baptismus flaminis, sicut conuersio qua homo conuertitur ad deum in primo instanti vsus rationis, quæ secundum sanct. Thom. reponit hominem in gratia.

Dubium
tertiu

DVBITATVR an ad peccatum originale remittendum requiratur aliqua poenitentia. **DICO** quod non, quia non est propria voluntate contractum, ideo de illo nemo tenetur dolere.

Dubium
quartum.

DVBITATVR an hæc tria baptismata sint vera sacramenta.

RESPONDEO, quod baptismus aquæ est verū sacramentum vt tractatum est. Baptismus vero flaminis non est sacramentum: quia nec confert gratiam ex opere operato, nec est signum sensibile ad hoc institutum. Martirium autem videtur quod sit sacramentum: quia est signum sensibile gratiæ, quam confert ex opere operato: vt patet de pueris occisis pro Christo. Secundo. Quia si vnus velit martirium pati, non tamen patitur, alter vero vult pati, & patitur, etiam si voluntas sit æqualis, qui patitur maiorem gratiam habebit quā alius, solum ratione martirij. Ergo confert gratiam ex opere operato.

AD HOC dicit maior in. 4. d. 4. quæsti. 3. in fine quod martirium est sacramentum, & probat ex diffinitione sacramenti, quia est signum rei sacræ. Subinfert tamen declarans se, quod non dat gratiam ex opere operato. Et si arguas. Ergo essent plura sacramenta quam septem, negat consequentiam: quia martirium & baptismus sunt idem sacramentum.

OPPOSITVM tenet sanct. Thom. Hic ad. 2. s. quod martirium non est sacramentum. Idem Du

rand. d. 4. quæsti. 8. Et Gabriel. d. 4. quæsti. 2. Idem Adrianus quæstione vltima de baptismo. Et probatur. Quia essent plura quam septem sacramenta. Nec valet dicere quod martirium sit idem cū baptismo aquæ. Nam si martirium est sacramentū ante institutionem baptismi erat sacramentum, quia machabæi sunt veri martires. Et sic plura essent sacramenta quam septem.

SECVNDO. Sacramenta constant ex rebus & verbis. At martirium nō constat ex rebus & verbis. Ergo non est sacramentum.

TER TIO. Sacramenta fuerunt instituta ad conferendam gratiam. Sed martirium nō fuit institutum ad conferendam gratiam. Ergo non est sacramentum. Antecedens pro minori probatur, quia martirium non potest esse sine peccato inferentium mortem. Ergo non est institutum à deo ad conferendam gratiam, & per consequens nec est sacramentum.

AD ARGVMENTA autem in contra dico, quod baptismus sanguinis, puta martirium, non confert gratiam ex opere operato. Et si arguas, quia pueris innocentibus martiriū contulit gratiam ex opere operato. Ergo solutio nulla. Dico quod non quicquid confert gratiam ex opere operato est sacramentum: licet illa sit vna condicio sacramenti. Secundo. Nego, quod martirium conferat gratiam ex opere operato, sicut nec contritio, esto esset signum sensibile.

TER TIO. Dico quod in martirio datur gratia ex parte actus interioris, & pueris datur gratia ex privilegio speciali: quia vere patiuntur propter deum, & non ex vi operis. Quia martiriū non efficit gratiam instrumentaliter sicut baptismus, sed solum est causa sine qua non gratiæ. Ita quod datur gratia martyri quia passus est pro deo. At sacramentum (vt supra diximus) non solum est causa sine qua non gratiæ: sed proprie est causa gratiæ, in aliquo genere causæ, instrumentaliter tamen.

ARMACHANVS respondet huic argumento quod pueri qui non fuerunt circūcisi non fuerunt saluati. Sed hoc constat esse falsum, quia ecclesia vniuersaliter de omnibus festum celebrat innocentibus. Augustinus etiam & Bernardus in sermonibus de illo festo, omnes martyrio coronatos affirmant.

Articul. duodec.

Vtrum baptismus sanguinis sit potissimus inter alia baptismata.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quod baptismus sanguinis nō sit potissimus inter tria predicta baptismata. Bap-

H iij tismus

ismus enim aquæ imprimi characterem. Quod quidem baptismus sanguinis non facit. Ergo baptismus sanguinis non est potior, quam baptismus aquæ.

PRÆTER EA Baptismus sanguinis non valet sine baptismo flaminis, qui est per charitatē: dicitur enim. i. ad Corinth. 13. Si tradidero corpus meū ita ut ardeā, charitatem autē non habuero, nihil mihi prodest. Sed baptismus flaminis valet sine baptismo sanguinis non enim soli martires saluantur. Ergo baptismus sanguinis non est potissimus.

PRÆTER EA. Sicut baptismus aquæ habet efficaciam à passione Christi (cui secundum prædicta respondet baptismus sanguinis) ita passio Christi efficaciam habet à Spiritu sancto: secundum illud Hebræo. 9. Sanguis Christi qui per Spiritum sanctum obtulit semetipsum pro nobis, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis. &c. Ergo baptismus flaminis potior est, quam baptismus sanguinis. Non ergo baptismus sanguinis est potissimus.

SED CONTRA EST, quod Augustinus ad fortunatum (loquens de comparatione baptismatū) dicit. Baptizatus confitetur fidem suam coram sacerdote: martyr coram persecutore. Ille post confessionem aspergitur aqua, hic sanguine. Ille per impositionem manus pontificis, recipit Spiritum sanctum, hic templum efficitur Spiritus sancti.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) effusio sanguinis pro Christo, & operatio interior Spiritus sancti, dicuntur baptismata, in quantum efficiunt effectum baptismi aquæ. Baptismus autem aquæ efficaciam habet à passione Christi, & à Spiritu sancto, ut dictum est. Quæ quidem due causæ operantur in quolibet horum trium baptismatū: excellentissime tamen in baptismo sanguinis. Nam passio Christi operatur quidem in baptismo aquæ, per quandam figuralem representationem: in baptismo autem flaminis vel penitentiæ, per quandam affectionem, sed in

baptismo sanguinis per imitationem operis. Similiter etiam virtus Spiritus sancti operatur in baptismo aquæ, per quandam virtutem latentem, in baptismo autem penitentiæ per cordis commotionem, sed in baptismo sanguinis per potissimum dilectionis effectum secundum illud Iohan. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suā ponat quis pro amicis suis.

AD PRIMUM. Ergo dicendum, quod character est res & sacramentum. Non autem dicimus quod baptismus sanguinis, præ eminentiam habeat secundum rationē sacramenti, sed quantum ad sacramenti effectū.

AD SECUNDUM dicendum, quod effusio sanguinis, non habet rationem baptismi, si sit sine charitate. Ex quo patet, quod baptismus sanguinis includit baptismum flaminis, & non e converso. Unde ex hoc ipso probatur per se fortior.

AD TERTIUM dicendum, quod baptismus sanguinis præ eminentiam habet, non solum ex parte passionis Christi, sed etiā ex parte Spiritus sancti: ut dictum est.

IN HOC articulo nota, quod Paludanus in. 4. d. 4. quæst. 3. Respondet huic quæstioni aliquibus propositionibus. Prima propositio est. Baptismus aquæ facit characterizatum, & non martiriū. Secunda propositio est. Ad martiriū requiritur contritio peccatorum, quia non est sacramentum & non ad baptismum cum sit sacramentum. Verius tamen est, quod ad utrumque requiratur dolor formalis vel virtualis. Et multū probabile est quod ad martiriū non requiritur dolor: sed satis est non complacere in peccato. De hoc tamen infra in materia de poenitentiā disputabimus. Tertia propositio est. Martiriū remittit peccata etiā quo ad quācūque poenam, sicut baptismus aquæ. Probat. Quia hoc privilegium cōceditur martiriō à Christo. Qui me confessus fuerit (inquit Matth. 10.) coram hominibus, confitebor ego eum coram patre meo. Quarta propositio. Præstantior est baptismus sanguinis, baptismus aquæ, & flaminis: quia in illo operatur magis passio Christi, quia per imitationem operis. Secundo. Hic magis operatur Spiritus sanctus per potissimum fervorem dilectionis & affectionis.

Quæstio octava.

De ministris per quos traditur sacramentum baptismi.

DEINDE Considerandum est de ministris per quos traditur sacramentum baptismi. Et circa hoc quaeruntur octo.

PRIMO. Utrum ad diaconum pertineat baptizare.

SECUNDO. Utrum pertineat ad presbiterum, vel solum ad episcopum.

TERCIO. Utrum laicus possit sacramentum baptismi conferre.

QUARTO. Utrum hoc possit facere mulier.

QUINTO. Utrum non baptizatus possit baptizare.

SEXTO. Utrum plures possint simul baptizare unum & eundem.

SEPTIMO. Utrum necesse sit aliquem esse, qui baptizatum de sacro fonte recipiat.

OCTAVO. Utrum suscipiens aliquem de sacro fonte, obligetur ad eius instructionem.

Articul. primus,

Utrum ad officium diaconi pertineat baptizare.

PRIMUM sic proceditur. Videtur quod ad officium diaconi pertineat baptizare. Simul enim iniungitur a domino officium predicandi euangelium & baptizandi, secundum illud Matthaei ultimo. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos. &c. Sed ad officium diaconi pertinet euangelizare. Ergo videtur quod etiam ad officium diaconi pertineat baptizare.

PRATEREA. Secundum Dionysium s. cap. ecclesiastica Hierarchie: purgare pertinet ad officium diaconi. Sed purgatio a peccatis maxime fit per baptismum: secundum illud ephes. s. Mundans eam lauacro aquae

in verbo vitae. Ergo videtur quod baptizare pertineat ad diaconum.

PRATEREA. De beato Laurentio legitur, quod cum ipse esset diaconus, plurimos baptizabat. Ergo videtur quod ad diaconos pertineat baptizare.

SED CONTRA est, quod Gelasius Papa dicit, & habetur in decretis. 93. distinctio. Diacones propriam constitutum observare mensuram. Et infra. Absque episcopo vel presbitero baptizare non audeant: nisi praedictis ordinibus longius constitutis, necessitas extrema compellat.

RESPONDEO dicendum, quod sicut caelestium ordinum proprietates & eorum officia ex eorum nominibus accipiuntur (ut Dionysius dicit. 7. cap. caelestis Hierarchie) ita etiam ex nominibus ecclesiasticorum ordinum accipi potest, quid ad unumquemque pertineat ordinem. Dicuntur autem diacones quasi ministri: quia videlicet ad diaconos non pertinet, aliquid sacramentum principaliter & quasi ex proprio officio praebere: sed ad habere ministerium alijs maioribus, in sacramentorum exhibitione. Et sic ad diaconum non pertinet quasi ex proprio officio, tradere sacramentum baptismi: sed in collatione huius sacramenti, & aliorum, assistere & ministrare maioribus. Unde Isidorus dicit. Ad diaconum pertinet assistere & ministrare sacerdotibus, in omnibus quae aguntur in sacramentis Christi, in baptismo, s. in chrismate, in patena & calice.

AD PRIMUM. Ergo dicendum, quod ad diaconum pertinet recitare euangelium in ecclesia & predicare ipsum per modum catechizantis. Unde & Dionysius dicit, quod diaconi habent officium super immundos: inter quos ponit catechuminos. Sed docere, i. exponere euangelium, pertinet proprie ad episcopum, cuius actus est perficere: secundum Dionysium. s. cap. ecclesiastica hierarchie. Perficere autem, idem est quod docere. Unde non sequitur, quod ad diaconos pertineat officium baptizandi.

AD

AD SECUNDVM dicendum, quod (sicut Dionysius dicit. 2. cap. ecclesiasticae Hierarchy) baptismus non solum habet purgatiuam, sed etiam illuminatiuam virtutem. Et ideo excedit officium diaconi: ad quem pertinet solum purgare. s. vel repellendo immundos, vel disponendo eos ad sacramenti susceptionem.

AD TERTIVM dicendum, quod quia baptismus est sacramentum necessitatis, permittitur diaconibus necessitate urgente in absentia maiorum baptizare: sicut patet ex autoritate gelasij supra inducta. Et hoc modo beatus Laurentius diaconus existens baptizauit.

IN HOC ARTICVLO. Videtur primo, quod conclusio negatiua sancti Thomae. (s. diaconus non habet ex officio baptizare nec predicare) non sit vera. Prius quia in diaconi consecratione dicitur expresse. Oportet diaconum ministrare ad altare, baptizare & predicare. Ergo ex officio conuenit diaconis baptizare.

AD HOC (admisso quod illud dicitur in consecratione diaconi) nego, quod inde sequatur, diaconum ex officio posse baptizare. Sed sequitur, quod vel habeat baptizare ex officio vel ex commissione. Nam ad diaconos pertinet, & baptizare, & predicare ex commissione, nempe si ab episcopo vel presbitero sibi imponatur. Et ita dicit Pelagius Papa. 93. distinctione cap. diacones. Quod autem ad diaconos non spectet baptizare ex officio vel predicare, patet ex cap. constat de consecra. d. 4. Probatur etiam ratione. Diaconus est minister, & ad eum pertinet ex officio solum ministrare in altari sacerdoti. Cum ergo sit minister, non spectat ad eum actus superiorum nisi ministerialiter hoc est, cum ei tanquam ministro a superiori cui ex officio baptizare, & predicare conuenit) committitur.

DUBITATVR an possit committi diaconibus quod baptizent ex officio. **DICO** quod non, & probo. Aliorum sacramentorum administratio, non potest eis committi ex officio. Ergo nec administratio baptismi.

Articul. secundus.

Vtrum baptizare pertineat ad officium presbiterorum.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur quod baptizare non pertineat ad officium presbiterorum, sed solum episcoporum. Quia (sicut dictum est) eodem precepto iniungitur Matth. ultimo officium docendi & predicandi. Sed docere quod est perficere pertinet ad officium episcopi, ut patet per Dionysium in. 5. c. 6. cap. ecclesiasticae Hierarchy. Ergo & baptizare pertinet tantum ad officium episcopi.

PR AETER EA. Per baptismum annumeratur aliquis populo christiano, quod quidem videtur ad officium solius principis pertinere. Sed principatum in ecclesia tenent episcopi. qui (ut dicitur in glosa Luc. 10.) tenent locum apostolorum, de quibus dicitur in psal. Constitues eos principes super omnem terram. Ergo videtur quod baptizare solum pertineat ad officium episcopi.

PR AETER EA. Isidorus dicit quod ad episcopum pertinet basilicarum consecratio, unctio altaris, & confectio chrismatum, ipse ordines ecclesiasticos distribuit, et sacras virgines benedicit. Sed his omnibus maius est sacramentum baptismi. Ergo videtur quod multo magis ad officium solius episcopi pertineat baptizare.

SED CONTRA est, quod Isidorus dicit in lib. de officijs. Constat baptismum solis sacerdotibus esse traditum.

RESPONDEO dicendum, quod sacerdotes ad hoc consecrantur, ut sacramentum corporis Christi conficiant. sicut supra dictum est. Illud autem est sacramentum ecclesiasticae unitatis: secundum illud apostoli. 1. corinth. 10. Vnus panis, & unum corpus, multisumus omnes qui de uno pane & de uno calice participamus. Per baptismum autem, aliquis fit particeps ecclesiasticae unitatis, unde & accipit ius ad mensam domini accedere. Et ideo sicut ad sacerdotem pertinet consecrare eucharistiam (ad quod principaliter sacerdotium ordinatur) ita ad proprium offi-

cium sacerdotis pertinet baptizare. Eiusdem enim videtur esse, operari totum, & partem in toto disponere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod utrumque officium, scilicet docendi & baptizandi, dominus apostolis iniunxit, quorum vicem gerunt episcopi: aliter tamen & aliter. Nam officium docendi commisit eis Christus, ut ipsi per se illum exercerent, tanquam principalissimum. Unde & ipsi apostoli dixerunt actuum. 6. Non est equum nos de relinquere verbum dei, & ministrare mensis. Officium autem baptizandi commisit apostolis, ut per alios exercendum. Unde & apostolus dicit. 1. Corinth. 1. Non misit me Christus baptizare, sed euangelizare. Et hoc ideo: quia in baptizando nihil operatur meritum, & sapientia ministri, sicut in docendo: ut patet ex supra dictis. In cuius etiam signum nec ipse dominus baptizauit, sed discipuli eius, ut dicitur Iohan. 4. Nec tamen per hoc excluditur, quin episcopi possint baptizare: quia quod potest potestas inferior, potest & superior. Unde & apostolus ibidem dicit se quosdam baptizasse.

AD SECVNDVM dicendum, quod in qualibet republica, ea quae sunt minora, pertinent ad minora officia, maiora vero maioribus reseruantur. Secundum illud exodi. 18. Quicquid maius fuerit referant ad te, & ipsi tantummodo minora iudicent. Et ideo ad minores ciuitatis principes pertinet disponere de infimo populo: ad summos autem principes pertinet disponere, ea quae pertinent ad maiores ciuitatis. Per baptismum autem non adipiscitur aliquis nisi infimum gradum in populo Christiano. Et ideo baptizare pertinet ad minores principes ecclesiae. i. Ad presbiteros: qui tenent locum septuaginta duorum discipulorum Christi: ut dicit glosa. Lucae. 10.

AD TERTIVM dicendum, quod (sicut supra dictum est) sacramentum baptismi est potissimum necessitate: sed quantum ad perfectionem, sunt quaedam alia potiora, quae episcopis reseruantur.

IN ISTO. Secundo articulo non est difficultas ideo conclusio sancti Thomae communiter sine controuersia recepta est, & à doctore testimonio Isidori, & ratione sufficenter probata. Ita etiam definitur de consecratione. d. 4. cap. constat.

SED esto ita sit, quod ad officium sacerdotis spectet baptizare: possunt nihilominus potestates prohibere ne aliqui sacerdotes baptizent, extra necessitatem. Et ita prohibitum est omnibus etiam sacerdotibus, ne baptizent parrochianum alterius, quia proprii parrochi debent sacramenta suis subditis ministrare. 16. quaest. 1. cap. interdiciamus. Et si aliquis non sacerdos tentauerit aliquem baptizare sine necessitate, est irregularis ut habetur cap. primo extra de clerico non ordinato ministrante. Si autem est sacerdos quauis non sit parrochus, & sine necessitate, & sine licentia parrochi vel superioris baptizet, non est irregularis: quia cum ad officium sacerdotis spectet baptizare (ut ait doctor) noluit papa illos punire sine necessitate non sibi subditum baptizantes.

Articul. tertius.

Vtrum laicus possit baptizare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod laicus baptizare non possit. Baptizare enim (sicut dictum est) proprie pertinet ad ordinem sacerdotale. Sed ea quae sunt ordinis non possunt committi non habenti ordinem. Ergo videtur, quod laicus qui non habet ordinem, baptizare non possit.

PRÆTEREA. Maius est baptizare, quam alia sacramentalia baptismi perficere: sicut cathecizare, & exorcizare, & aquam baptismalem benedicere. Sed haec non possunt fieri à laicis. Sed solum à sacerdotibus. Ergo videtur quod multo minus laici possint baptizare.

PRÆTEREA. Sicut baptismus est sacramentum necessitatis, ita & poenitentia. Sed laicus non potest absolueri in foro poenitentiali. Ergo nec potest baptizare.

SED CONTRARIUM est, quod Gelasius Papa, & Isidorus dicunt, quod baptizare necessitate imminente, laicis christianis plerumque conceditur.

RESPONDEO dicendum, quod ad miser-

sericordiam eius qui vult omnes homines saluos fieri pertinet, ut in his quæ sunt de necessitate salutis, homo de facili remedium inueniat. Inter omnia autem sacramenta maxime necessitatis est baptismus, qui est regeneratio hominis in vitam spiritualem: quia pueris aliter omnino subueniri non potest, & adulti non possunt aliter quam per baptismum plenam remissionem consequi, & quantum ad culpam & quantum ad poenam. Et ideo ut homo circa remedium tam necessarium defectum pati non possit, institutum est, ut & materia baptismi sit communis. scilicet aqua (quæ a quolibet de facili haberi potest) & minister baptismi etiam sit quicumque non ordinatus, ne propter defectum baptismi, homo salutis suæ dispendium patiatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod baptizare pertinet ad ordinem sacerdotalem secundum quandam convenientiam, & solemnitatem, non autem hoc est de necessitate sacramenti. Unde etiam si extra necessitatis articulum laicus baptizet, peccat quidem, tamen sacramentum baptismi confert, nec est re baptizandus ille qui sic est baptizatus.

AD SECVNDVM dicendum, quod illa sacramentalia baptismi pertinent ad solennitatem: non autem ad necessitatem baptismi.

Et ideo fieri non debent nec possunt a laico: sed solum a sacerdote cuius est solenniter baptizare.

AD TERTIVM dicendum, quod (sicut supra dictum est) poenitentia non est tantæ necessitatis sicut baptismus. Potest enim per contritionem suppleri defectus sacerdotalis absolutionis, quæ non liberat a tota poena: nec etiam pueris adhibetur. Et ideo non est simile de baptismo, cuius effectus per nihil aliud suppleri potest.

IN ISTO ARTICVLO nota, quod illud dictum sancti Thome, quod adulti non possunt aliter quam per baptismum plenam remissionem consequi & quantum ad culpam & quantum ad poenam intelligitur, per baptismum in re vel in voto susceptum, formaliter vel virtualiter. Et si arguas, quia per contritionem consequitur quis plenam remissionem peccatorum semper quo ad culpam, & mul-

toties quo ad poenam. Dico quod verum est, sed non erit contritio, nisi (ad minus in voto) intendat seruare omnia mandata dei, quorum vnum est de baptismo suscipiendo.

Articul. quartus,

Utum mulier possit baptizare.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod mulier non possit baptizare. Legitur enim in carthaginensi concilio, quod mulier quauis docta & sancta, viros inconuentu docere, vel aliquos baptizare non presumat. Sed nullo modo licet mulieri docere in conuentu: secundum illud. 1. Corinth. 14. Turpe est mulieri in ecclesia loqui. Ergo videtur, quod nec etiam aliquo modo mulieri liceat baptizare.

PRÆTEREA. Baptizare pertinet ad officium prelationis: unde a sacerdotibus habentibus curam animarum, debet accipi baptismus. Sed hoc non potest competere mulieri: secundum illud. 1. Timot. 2. Docere mulieri non permitto, nec dominari in virum, sed subditam esse. Ergo mulier baptizare non potest.

PRÆTEREA. In spiritali regeneratione, videtur aqua habere locum mater- ni uteri (ut Augustinus dicit super illud Iohannis. 3. Nunquid homo potest in ventrem matris suæ iterato introire & renasci?) ille autem qui baptizat, videtur magis habere patris officium. Sed hoc non competit mulieri. Ergo mulier baptizare non potest.

SED CONTRA est, quod Urbanus Papa dicit & habetur in decretis. 30. q. 3. Super quibus consuluit nos tua dilectio. Hoc videtur nobis hac sententia respondendum: ut baptismus sit si instante necessitate, femina puerum in nomine sanctæ trinitatis baptizauerit.

RESPONDEO dicendum, quod Christus est qui principaliter baptizat: secundum illud Iohannis. 1. super quem videris Spiritum descendentem & manentem, hic est qui baptizat.

Dici-

Dicitur autem colosen. 3. quod in Christo non est masculus & femina. Et ideo sicut masculus laicus potest baptizare quasi minister Christi, ita etiam & femina. Quia tamen caput mulieris est vir, & caput viri est Christus (ut dicitur. 1. Corinth. 11.) non debet mulier baptizare, si a sit copia viri: sicut nec laicus presente clerico, nec clericus presente sacerdote, qui tamen potest baptizare presente episcopo: eo quod hoc pertinet ad officium sacerdotis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut mulieri non permittitur publice docere, potest tamen priuata doctrina vel monitione aliquem instruere, ita non permittitur ei publice & solemniter baptizare: sed tamen potest baptizare in necessitatis articulo.

AD SECVNDVM dicendum, quod quando baptismus solemniter & ordinarie celebratur, debet aliquis sacramentum baptismi suscipere a presbitero curam animarum habente, vel ab aliquo vice eius. Hoc tamen non requiritur in articulo necessitatis: in quo potest mulier baptizare.

AD TERTIVM dicendum, quod in generatione carnali masculus & femina operantur secundum virtutem proprie naturae, & ideo femina non potest esse principium generationis actiuum, sed passiuum tantum. Sed in generatione spiritali neuter operatur in virtute propria, sed instrumentaliter tantum per virtutem Christi, & ideo eodem modo potest vir & mulier in casu necessitatis baptizare. Si tamen mulier etiam extra casum necessitatis baptizaret, non esset rebaptizandus: sicut & de laico dictum est. Peccaret tamen ipsa baptizans, & alij qui ad hoc cooperarentur: vel baptismum ab ea suscipiendo, vel ei baptizandum aliquem offerendo.

DUBIVM PRIMUM. **CIRCA** ISTVM articulum [dubatur prius] Can peccet mortaliter laicus extra necessitate baptizans.

AD HOC. Ricardus. 4. d. 5. art. 4. quaest. 1. dicit quod ita. Sicut etiam qui sine necessitate simul multos baptizat dicens, ego baptizo vos. Idem dicit Scotus. d. 6. in. 4. de baptizante plures simul sine ne-

cessitate: Idem dicit Paludanus. 4. d. 5. quaest. 2. Et probatur extra de clerico non ordinato ministrante cap. primo. Vbi dicitur. Siquis baptizauerit non ordinatus, non ordinetur, sed ab ecclesia expellatur. Ergo talis est irregularis. Huic sententiae subscribit Angelus, & Silvester in summa verbo baptismus. 3. in principio. s. quod talis irregularitate incurrit: quod etiam & nos in praecedente secundo articulo approbauimus. Ergo peccat.

DICO tamen cum Caietano hic, quod non peccat mortaliter si bona fide facit putans quod bene faciat. Secus autem si fecisset cum solemnitate. Probat. Talis non facit contra praecipuum nec contra charitatem. Ergo non peccat mortaliter. Ad cap. autem citatum dico quod irregularitas illa ponitur pro facto non pro culpa. Secundo (& melius) dico, quod cap. intelligitur de illo qui facit cum solemnitate, quia usurpat sibi officium presbiteri. Et si arguas ex sancto Thomae in art. 5. sequente dicente quod grauiter peccat laicus sine necessitate baptizans, & quod impeditur effectus sacramenti. Ergo peccat mortaliter, quia secundum eundem sanctum doctorem in fra. quaest. 20. art. 8. effectus sacramenti non impeditur nisi ob peccatum mortale. Respondet Caietanus, quod sancto Thomae intelligit de illo qui ex contemptu facit, aut cum solemnitate, usurpans officium presbiterorum. Secundo dico ego quod sancto Thomae in 5. art. loquitur de non baptizatis. Et forte illi peccant mortaliter baptizando sine necessitate.

Dubium secundum.

DUBITATVR secundo, an diaconus de licentia episcopi vel presbiteri possit baptizare cum solemnitate in necessitate.

AD HOC glosa in cap. constat de consecra. d. 4. dicit quod ita. Et idem dicit glosa. d. 93. cap. diacones. Sed his non obstantibus dico cum sancto Thomae in hac quaest. 1. art. 1. ad argumenta maxime ad 3. quod non potest presbiter aut episcopus committere diacono, ut cum solemnitate baptizaret: quia est officium presbitero annexum.

DUBITATVR an in necessitate sine solemnitate presente presbitero de eius licentia posset diaconus baptizare.

Dubium tertium.

AD HOC glosa illa supra allegata dicit quod ita. Sed sancto Thomae dicit quod non quia duo requiruntur ad hoc quod diaconus licite baptizet, necessitas. s. & absentia superioris.

SED contra hoc videtur esse quod habetur in concilio carthagenensi. 4. Vbi dicitur quod diaconus presente presbitero iustus potest eucharistiam ministrare populo. Ergo & baptismum. Ad hoc tamen nego consequentiam, quia non conficit eucharistiam, sicut baptismum.

DUBITATVR an vni parrocho liceat baptizare subditos alterius sacerdotis.

Dubium quartum.

DICO quod non: sicut nec poenitentiam ministrare.

EX QVIBVS omnibus habemus, quod quicumque non sacerdos peccat baptizans sine necessitate

tate. Secundo. Sic baptizatus, est vere baptizatus ideo non rebaptizandus. Tertio. Valde apparet quod parochus baptizans subditum alterius peccat mortaliter, quia mittit falcem in messem alienam. Quarto. Præsente presbitero ipse debet baptizare, absente presbitero si sit diaconus ipse debet baptizare. Si autem non sit nec diaconus debet baptizare vir. Si vero est sola femina in necessitate, debet & tenetur sub mortali baptizare.

Articul. quintus.

Vtrum non baptizatus, possit sacramentum baptismi conferre.

AD QUINTVM sic proceditur. Videtur quod ille qui non est baptizatus non possit sacramentum baptismi conferre. Nullus enim dat quod non habet. Sed non baptizatus non habet sacramentum baptismi. Ergo non potest ipsum conferre.

PRÆTER EA. Sacramentum baptismi confert aliquis in quantum est minister ecclesie. Sed ille qui non est baptizatus nullo modo pertinet ad ecclesiam. s. nec re nec sacramento. Ergo non potest sacramentum baptismi conferre.

PRÆTER EA. Maius est sacramentum conferre quam suscipere. Sed non baptizatus non potest alia sacramenta suscipere. Ergo multo minus potest aliquod sacramentum conferre.

SED CONTRA est, quod Isidorus dicit. Romanus pontifex non hominem iudicat qui baptizat, sed spiritum dei sub ministrare gratiam baptismi, licet paganus sit qui baptizat. Sed ille qui est baptizatus non dicitur paganus. Ergo etiam non baptizatus potest conferre sacramentum baptismi.

RESPONDEO dicendum, quod hanc questionem Augustinus indeterminatam reliquit. Dicit enim in. 2. contra epistolam parmeniani. Hec quidem alia questio est, utrum & ab his qui nunquam fuerunt christiani, possit baptismus dari: nec aliquid temere inde

affirmandum est, sine auctoritate tanti consilii, quantum tantæ rei sufficit.

POST MODVM vero per ecclesiam determinatum est, quod non baptizati, siue sint iudei siue pagani, possunt sacramentum baptismi conferre, dummodo in forma ecclesie baptizent. Vnde Nicolaus papa respondet de consecratione. d. 4. ad consulta bulgarorum cap. 3. A quodam iudeo, nescitis utrum Christiano an Pagano, multos in patria vestra asseritis baptizatos: & quid inde sit agendum consulitis. Hi profecto si in nomine trinitatis baptizati sunt rebaptizari non debent. Si autem forma ecclesie non fuerit obseruata, sacramentum baptismi non confertur. Et sic intelligendum est quod Gregorius secundus scribit Bonifacio episcopo. Quos a paganis baptizatos esse asseruisti. s. ecclesie formam non seruata, ut de nouo baptizetis in nomine trinitatis mandamus.

ET HUIUS ratio est: quia sicut ex parte materie quantum ad necessitatem sacramenti, sufficit quæcunque aqua, ita etiam sufficit ex parte ministri quicumque homo. Et ideo etiam non baptizatus, in articulo necessitatis baptizare potest: ut sic duo non baptizati se inuicem baptizent, dum prius unus baptizaret alium, & postea baptizaretur ab eodem, & consequeretur uterque non solum sacramentum, sed etiam rem sacramenti. Si vero extra articulum necessitatis hoc fieret, uterque grauiter peccaret, scilicet baptizans & baptizatus: & per hoc impediretur baptismi effectus, licet non tolleretur ipsum sacramentum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo baptizans adhibet tantummodo ministerium exterius, sed Christus est qui interius baptizat: qui potest uti omnibus hominibus ad quodcunque voluerit. Et ideo non baptizati possunt baptizare: quia (ut Nicolaus papa dicit) baptismus non est illorum. s. baptizantium, sed eius. s. Christi.

AD SECVNDVM dicendum, quod ille qui non est baptizatus, quantumvis non pertinet ad ecclesiam re vel sacramento: potest ea

men ad eam pertinere intentione & similitudine actus: in quantum. s. intendit facere quod facit ecclesia, & formam ecclesie seruat in baptizando. Et sic operatur ut minister Christi qui virtutem suam non alligavit baptizatus sicut nec etiam sacramentis.

AD TERTIUM dicendum, quod alia sacramenta non sunt tanta necessitatis, sicut baptismus. Et ideo magis conceditur quod non baptizatus possit baptizare, quam quod possit alia sacramenta suscipere.

ARTICVLI huius conclusionem, certam & de fide recipiunt omnes fideles. Determinatur enim de consecratione. d. 4. cap. Romanus pontifex, & cap. a quodam iudaeo. Et ita tenet Paludanus. d. 5. quaest. 2. Idem Antoninus. 3. parte titulo. 14. cap. 13. §. 4. Idem Silvester in summa verbo baptismus. 3. §. 1. Et ratione probatur. Quia alias non sufficienter prouideretur puero. Nam aliquando sine culpa sua, & parentum (si non esset qui posset baptizare nisi paganus) non posset baptizari, & sic non saluaretur cum pueris non pateat salus nisi per baptismum.

SED contra hoc arguitur sic. Gentilis non poterat conferre circumcisionem. Ergo nec baptismum.

AD HOC dico quod antecedens est dubium, licet multi ita dicant. Sed adhuc consequentia non valet. Quia circumcisio erat necessaria solum iudeis, & baptismus est necessarius toti orbi.

Articul. Sextus,

Virum plures possint simul vnum baptizare.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod plures possint simul vnum baptizare. In multitudine enim continetur vnum, sed non conuertitur. Unde videtur quod quicquid potest facere vnus, possint facere multi, & non e converso: sicut multi trahunt nauem, quam vnus trahere non posset. Sed vnus homo potest baptizare. Ergo & plures possunt simul baptizare.

PR AETER EA. Difficilius est quod vnum agens agat in plura, quam quod plures agentes agant simul in vnum. Sed vnus

homo potest simul plures baptizare. Ergo multo magis plures possunt simul vnum baptizare.

PR AETER EA. Baptismus est sacramentum maxima necessitatis. Sed in aliquo casu videtur esse necessarium, quod plures simul vnum baptizent, puta si aliquis paruulus esset in articulo mortis, & viderentur duo, quorum alter esset mutus, & alter manibus & brachijs careret: tunc enim opereretur quod mutilatus verba proferret, & mutus actum baptismi exerceret. Ergo videtur quod plures possint simul vnum baptizare.

SED CONTRA est, quod vnus agentis est vna actio. Si ergo plures vnum baptizarent, videretur sequi quod essent plures baptismi, quod est contra id quod dicitur Ephes. 4. vna fides, vnum baptisma.

RESPONDEO dicendum, quod sacramentum baptismi praeipue habet virtutem ex forma, quam apostolus nominat verbum vite Ephes. 5. Et ideo considerare oportet si plures simul vnum baptizarent, qua forma vterentur. Si enim dicerent, nos te baptizamus in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti: dicunt quidam quod non conferretur sacramentum baptismi, eo quod non seruaretur forma ecclesiae, quae sic habet: ego te baptizo, in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti. Sed hoc excluditur per formam baptizandi, qua vtitur ecclesia graecorum: possent enim dicere baptizetur seruus Christi. N. in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti. &c. Sub qua forma graeci baptismum suscipiunt: quae tamen forma multo magis dissimilis est formae quam nos vtimur, quam si dicatur nos te baptizamus.

SED considerandum est, quod ex tali forma nos te baptizamus, exprimitur talis intentio quod plures conueniant ad vnum baptismum conferendum. Quod quidem videtur esse contrarationem ministerij, homo enim non baptizat nisi ut minister Christi, & vicem eius gerens. Unde sicut vnus est Christus, ita oportet esse vnum ministerium, qui Christum representet.